

Leto, ki ga zapuščamo, se bo v zgodovino elektrogospodarstva zapisalo kot eno pestrejših, saj je dogodkov, ki so ali pa posledično še bodo vplivali na nadaljnjo usodo elektroenergetskih podjetij, kar mrgolelo. Tako se je 15. aprila formalno odprl domači trg z električno energijo, čeprav je pri tem šlo bolj za učne ure in nabiranje izkušenj, julija smo nato dobili holding slovenskih elektrarn, ki

naj bi z združenimi močmi učinkoviteje nastopil na energetske trgu in skušal uresničiti večletne sanje o zgraditvi verige elektrarn na spodnji Savi, ter tik pred koncem leta doživeli kratkotrajno trgovinsko energetske vojno s sosednjo Avstrijo in tudi novo napoved o predčasnem odprtju trga s 1. januarjem za vse upravičene odjemalce z letno porabo več kot sto milijonov kilovatnih ur. Skratka, različnih predlogov, odlokov, odločitev in dogodkov, povezanih z napovedanim odprtjem slovenskega energetskega trga, je bilo v letu 2001 izjemno veliko, skozi vse pa so se pogosto zrcalili tudi različni interesi stroke, politike in kapitala. In vendar lahko kljub takšnim pretresom tudi ob koncu leta 2001 zapišemo, da je slovensko elektrogospodarstvo znova nadvse uspešno opravilo svojo nalogo, saj je bila vse leto porabnikom vendarle zagotovljena nemoštena in kakovostna oskrba z električno energijo. Ker pa je konec leta tudi priložnost, da pogledamo v prihodnost, bi lahko dejali, da nas kljub precejšnji prehojenji poti večina korakov še čaka, saj bo treba teorijo in njena izhodišča o preoblikovanju in lastninjenju elektroenergetskih podjetij šele spraviti v prakso. Zato lahko v skupno oceno in pod seštevek letošnjih poslovnih rezultatov mirno zapišemo, da je leto 2001 minilo v znamenju prilagajanj na nove tržne razmere, da pa bo leto 2002 predvsem leto uresničevanj obveznosti, ki smo jih prevzeli z razglasitvijo električne energije za tržno blago.

Naj se ob vstopu v novo leto voščilom in številnim lepim željam, ki jih prejimate te dni, pridružimo še v našem uredništvu. Prepričani smo, da se vam jih bo z nekaj dobre volje in malce sreče večina lahko tudi dejansko uresničila.

Brane Janjic

IZDAJATELJ

Elektro-Slovenija, d.o.o.

UREDNIŠTVO

Glavni in odgovorni urednik: Brane Janjic
Novinarja: Minka Skubic, Miro Jakomin
Adrema: Tomaž Sajevec
Lektorica: Darinka Lempl
Naslov: NAŠ STIK, Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana, tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjic@eles.si

CASOPISNI SVET

predsednik Ervin Kos (DEM), podpredsednica
Ida Novak Jerele (NEK), Majda Kovačič
(El. Gorenjska), Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL), Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB), Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana), Danica
Mirnik (El. Célje), Jelka Orožim Kopše (El.
Maribor), Neva Tabaj (El. Primorska), Nino
Maletič (EGS-RI Maribor), Drago Skornšek
(TEŠ), Janez Zadravec (ELES), Marko Smole
(IBE), Danila Bartol (EIMV), Joško Zabavnik
(Informatika), Drago Papler (predstavnik
stalnih dopisnikov).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

OBLIKOVANJE

Peter Žebre

GRAFIČNA PRIPRAVA

MAXILINE d.o.o. Ljubljana

TISK

DELO TISKARNA d.d., Ljubljana

NAŠ STIK

je vpisan v register časopisov pri RSI
podšt. 746. Po mnenju urada
za informiranje št. 23192 šteje NAŠ STIK
med izdelke informativnega značaja.
NAŠ STIK je brezplačen.
Naklada 7.500 izvodov

Prihodnja ševilka Našega stika
izide 31. januarja 2002.
Prispevke zanjo lahko pošljete
najpozneje do 21. januarja 2002.

NASLOVNICA

Foto Peter Žebre

ISSN 1408-9548

www.eles.si

LETO, KO JE ELEKTRIKA postala blago

Leto 2001 lahko za elektrogospodarstvo označimo kot prelomno, saj ga bomo pomnili predvsem kot leto, ko je tudi v Sloveniji električna energija postala tržno blago. V zvezi s tem je bilo treba v podjetjih izpeljati vrsto reorganizacijskih sprememb in pripraviti vse potrebno za začetek delovanja trga. Dogodkov na to temo je bilo izjemno veliko, zato si oglejmo le tiste največje.

Eden ključnih akterjev v pripovedi, imenovani odpiranje slovenskega trga z električno energijo, je bil v letu 2001 zagotovo **Eles**, ki je kot sistemski operater imel tudi doslej največ izkušenj s trgovanjem z električno energijo. Zato ne preseneča, da je bilo ime Elektro-Slovenije v pravkar končanem letu vpleteno v skoraj vse elektroenergetske zgodbe in posredno ali neposredno povezano z vsemi dogajalnji na energetske trgu, pri čemer je, to zdaj lahko že argumentirano zapišemo, večino zaupanih mu nalog kljub hudi časovni stiski zelo dobro izpeljal. Med pomembnejše oblikovalce napovedanega odprtja trga gre letos zagotovo šteti tudi **Agencijo za energijo**, ki je 23. maja na Brdu pri Kranju podelila prve licence za opravljanje energetske dejavnosti štirinajstim podjetjem, med katerimi so bili tudi Elektro Maribor, Elektro Primorska in Savske elektrarne. Do decembra so nato v Agenciji izdali skupno kar 304 odločbe o licencah za opravljanje energetske dejavnosti, pri čemer pa naj bi se to število v prihodnje še povečalo. Med ključnimi dogodki vsekakor ne gre pozabiti tudi

Foto Minka Škubic

selitve večjega dela področja energetike iz ministrstva za gospodarske dejavnosti na ministrstvo za okolje in prostor. Prav tako pa ne moremo mimo julijskega sklepa vlade o oblikovanju velikega elektroholdinga oziroma **holdinga slovenskih elektrarn** z dvema temeljnima nalogama - skupnega nastopa na energetske trgu in zgraditve spodnjeevropske verige hidroelektrarn, ki je zaradi njegovega velikega gospodarskega pomena in različnih interesov kmalu prerasel v spopad med Ljubljano in Mariborom.

ELES ZA USPEŠNO REORGANIZACIJO PREJEL MEDNARODNO PRIZNANJE

Dogajanje v našem edinem prenosnem podjetju je bilo tudi letos izjemno pestro, živahno pa je bilo že na samem začetku leta, saj je vlada 11. januarja izpeljala novo zamenjavo v vrhu **Elesa** in na mesto vršilca dolžnosti direktorja znova imenovala mag. Vekoslava Korošca, ki je na tem položaju zamenjal mag. Vitoslava Türka. Mag. Vekoslav Korošec je po imenovanju nadaljeval prekinjeno

delo reorganizacije Elesa in podjetje je konec januarja dobilo novo koncernsko oblikovano organizacijsko shemo, usklajeno z zahtevami energetskega zakona ter tremi reguliranimi javno gospodarskimi službami: Upravljanje prenosnega omrežja, Prenos električne energije in Organizator trga z električno energijo. Slednjo funkcijo je prevzelo Elesovo hčerinsko podjetje Borzen, ki je 8. marca organiziralo tudi prvi tržni sestanek za prodajo presežkov električne energije na domačem trgu. Na tem sestanku je bil edini ponudnik električne energije Eles, pri čemer se je trgovalo z električno energijo za prihodnji teden, in sicer po cenah enakih tržnemu indeksu PLATTS. Četrtekovi tržni sestanki so se dobro prijeli, njihov namen pa je bil predvsem prihodnje udeležence na energetskem trgu pripraviti na trgovanje z električno energijo. Vlada je nato 12. aprila sprejela enajst ključnih uredb in pravilnikov, ki določajo pravni red glede načina in pogojev trgovanja z električno energijo ter hkrati tudi za šest mesecev podaljšala veljavnost pogodb za velike odjemalce, s tem, da so ti že imeli možnost zamenjati distributerja električne energije. S sprejet-

Dravske elektrarne Maribor so letos praznovala petdesetletnico poslovanja pod skupnim imenom. Leto 2001 si bodo v Mariboru med drugim zapomnili tudi po uspešnem začetku druge faze prenove, v okviru katere bodo posodobili še elektrarni Vuhred in Ožbalt in se bo predvidoma končala konec leta 2004.

Na gradbišče prihodnje 400/110 kV RTP Krško je bil 7. oktobra iz zagrebske tovarne Siemens Končar pripeljan eden njenih najpomembnejših elementov, transformator 300 MVA, težek kar 260 ton. Zaradi njegovih izjemnih dimenzij in velike teže je bil še posebej zahteven tudi transport. Celotna kompozicija je bila namreč dolga kar 61 metrov, široka 5,4 metra in visoka 4,3 metra.

Foto Brane Janjic

jem omenjenih uredb so bile dane tudi vse možnosti za uradno odprtje trga z električno energijo, in 17. aprila je v prostorih Elesa potekalo tudi uradno odprtje energetske borze, pri čemer je Eles pripravil tudi ustrezna sistemska obratovalna navodila za upravljanje z omrežjem in navodila za delovanje trga, ki so požela tudi mednarodna strokovna priznanja. Vlada je za potrebe trgovanja z električno energijo Elesu pozneje naložila ustanovitev še enega hčerinskega podjetja, in sicer družbe Trgel, ki naj bi bila eden izmed trgovcev z električno energijo. Na podlagi ocen o porabi v letu 2002 in razpoložljivih proizvodnih virih glede na napovedani ponovni hrvaški odjem polovice električne energije iz jedrske elektrarne Krško se je vlada odločila za predčasno odprtje trga z električno energijo, in sicer naj bi ga delno odprli že 1. januarja 2002, leto prej, kakor je bilo sprva načrtovano. Zaradi tega je Eles konec avgusta dobil tudi nalogo, da pripravi prvi razpis za dostop do prenosnega omrežja za uvoz električne energije v letu 2002, s katerim naj bi za lastne potrebe do-

Foto Brane Janjčič

Elektro - Slovenija je za potrebe telekomunikacijskih povezav oziroma vodenja slovenskega elektroenergetskega sistema začela na gradnji optičnega omrežja intenzivneje delati leta 1994, letos pa je bilo dograjenih še 41 kilometrov optičnih povezav, pri čemer smo dobili tudi sodobno telekomunikacijsko povezavo s sosednjo Hrvaško. Optično telekomunikacijsko omrežje v lasti Elesa je letos hkrati preseglo tudi magično mejo tisočih kilometrov.

mačim podjetjem po načelu najugodnejših doseženih pogodbenih cen omogočili uvoz 799 GWh električne energije oziroma sedem odstotkov vse potrebne električne energije. Vmes je potekalo tudi sklepanje bilateralnih pogodb med proizvajalci in kupci električne energije, s čimer se je Eles julija tudi lahko umaknil kot edini ponudnik energije na borzi, s tem pa so na četrtkovih Borzenovih sestankih električno energijo začeli prodajati sami proizvajalci, Borzen pa je lahko prevzel svojo primarno vlogo, to je organiziranja trgovanja. Po predvidenih načrtih je bilo tako konec oktobra prvič organizirano tudi elektronsko trgovanje v skladu s pra-

vilnikom avkcijskega načina trgovanja, ki omogoča dajanje ponudb po elektronski pošti ali faksu, sam potek trgovanja pa lahko upravičeni udeleženci poslej tudi sprotno spremljajo na Borzenovi spletni strani. Za začetek prihodnjega leta je Borzen napovedal poleg tedenskega še uvedbo dnevnega trgovanja, s čimer bodo postavljeni tudi temelji za povečanje samega obsega trgovanja z električno energijo. Eles je v letu 2001 izpeljal tudi dva večja naložbena projekta, in sicer se je v začetku oktobra uspešno končala zadnja, peta faza prenove RTP Kleče, ki je ključnega pomena za napajanje Ljubljane in širše okolice. Pospešeno pa so se nadaljevala tudi gradbena dela na lokaciji prihodnje RTP Krško, ki naj bi jo predvidoma v obratovanje dali konec leta 2002. Ob vseh teh dogodkih, ki so potekali v izvedbi ali s pomočjo Elesa, ne gre pozabiti tudi Elesovega učinkovitega mednarodnega delovanja, saj je Elesu uspelo ostati navzoč v vseh pomembnejših mednarodnih strokovnih organizacijah, kot so UCTE, Sudel, WEC in Eurelectric. Šestega decembra letos pa je Elektro - Slovenija, kot edina članica zunaj držav evropske skupnosti, postala tudi polnopravni član evropskega združenja sistemskih operaterjev, s čimer je Slovenija na elektroenergetskem področju dejansko že vstopila v Evropo.

DRAVSKE ELEKTRARNE LETO KONČALE S CERTIFIKATOMA

Dravske elektrarne Maribor sodijo tudi po ocenah državnega sekretarja za energetiko dr. Roberta Goloba med uspešnejša elektroenergetska podjetja, svojo poslovnost pa so letos potrdile tudi s prejemom certifikata kakovosti ISO 9001 in certifikata za sistem ravnanja z okoljem ISO 14001. Za takšne zavidljive uspehe gre vsekakor zasluga tudi dobrim in urejenim odnosom v kolektivu, pri čemer so Dravčani 26. junija med prvimi podpisali tudi podjetniško pogodbo kot tisti krovni dokument, ki je združil nekatera spoznanja splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, panožne kolektivne pogodbe in internih pravilnikov. Sicer pa si bodo lahko v Dravskih elektrarnah leto 2001 zapomnili tudi po dejstvu, da so 12. februarja ob 13. uri in 15 minut iz svojih elektrarn v omrežje

oddali že stoto milijardo kilovatnih ur električne energije. V Mariboru so bili zelo uspešni tudi v nadaljevanju prenovitvenih del, saj so se obnovitvena dela na HE Vuhred in Ožbalt začela skorajda z matematično natančnostjo. Tako so 3. julija najprej zaustavili prvi agregat na HE Vuhred in 4. septembra še prvi agregat na HE Ožbalt, s čimer se je tudi uradno začela druga faza prenove elektrarn na Dravi, ki naj bi jo v celoti sklenili konec leta 2004. S tem bo srednja letna proizvodnja na Dravi večja za 63 GWh, za 31 MW pa se bo povečala tudi razpoložljiva moč ali, povedano drugače, po obeh prenovitvenih fazah bomo na leto iz Drave do-

Sredi oktobra minister Janez Kopač podeli Soškim elektrarnam certifikat ISO 14001 in ob tem simbolično pritisne na gumb za daljinsko vodenje HE Plave.

bili 1.680 GWh električne energije (prej 1.492 GWh), maksimalna razpoložljiva moč dravske verige pa se bo povzpela z 291 MW na 355 MW.

DOBILI AKREDITACIJO IN NOVEGA DIREKTORJA

Največja letošnja investicija v ljubljanski **TE-TOL** je bila posodobitev kemične priprave vode. Z naložbo so začeli lani poleti in jo končali letošnjo jesen. Skoraj štirideset let staro napravo je nadomestila nova sodobna s tremi progami demiralizacije, z zmogljivostjo vsake po 60 kubičnih metrov na uro. Predračunska vrednost naložbe je bila 459 milijonov to-

boratorij za premog v Sloveniji. Sredi poletja je vlada v **TE-TOL** zamenjala direktorja. Namesto Angela Brščiča je imenovala Aleksandra Mervarja, dotedanjega finančnega direktorja v **TE Trbovlje**.

NEJASEN STATUS DO KONCA LETA

Za **NE Krško** je letošnje leto prvo celo leto obratovanja po modernizaciji elektrarne. Rezultati obratovanja kažejo, da so načrtovano povečanje moči presegle za skoraj dva odstotka. Elektrarna ima sedaj moč 707 MW na generatorju in 676 MW na pragu. Ob idealnih razmerah lahko obratuje

Foto arhiv SENG

Ime, ki zagotavlja uspeh. Aleksander Mervar od avgusta direktor TE-TOL.

Foto Minka Skubic

larjev. Druga investicija, ki so jo želeli izpeljati, to je **PP-TOL** z 200 MW in z okrog 165 MWt toplotne moči ter 23 tonami tehnološke pare, je za zdaj ustavljena. Usoda novega objekta se bo reševala na ravni mesta in ne posameznega podjetja. Tako kot vsto zadnjih let so tudi letos v Mostah poletne mesece izkoristili za redne letne remonte. Glavna dela so bila na turboagregatu prvega bloka, pomembna je bila rekonstrukcija vrečastih filtrov obeh prvih dveh blokov ter rekonstrukcija krmiljenja elektrofiltra tretjega bloka. Maja je njihov laboratorij za premog prejel akreditacijsko listino po standardu **SIST EN 45000** in s tem postal edini akreditirani la-

s 711 MW na generatorju in 682 MW na pragu. Od srede maja do konca junija so imeli v elektrarni zadnji daljši remont. Naslednji naj bi bil krajši za polovico. Med remontom so poleg pregleda ocevja obeh uparjalnikov veliko pozornost namenili revitalizaciji hladilnih stolpov, zamenjavi ene od obeh glavnih črpalk, projektu skladiščenja iztrošenega goriva in zamenjavi enega od obeh 500 MVA transformatorjev. V iztekajočem se letu sta obe državi, lastnici **NE Krško**, ponovno začeli reševati njeno lastništvo in status. Predsednika obeh vlad sta v začetku junija na Reki na načelni ravni uskladila dotlej odprta vprašanja, ki so jih pozneje pogajalci ▶

Za NE Krško, posodobljeno znotraj in prebarvano zunaj, je bil po nekajletnih zastojih tik pred koncem leta podpisan sporazum na ministrski ravni o ureditvi lastništva in statusa.

Foto Minka Skubic

dopolnili in uskladili besedilo meddržavne pogodbe. To sta 20. julija v Zagrebu parafirala pooblaščenca z obeh strani. Nakar se je postopek sprejemanja zaustavil in se zelo intenziviral tik pred koncem leta. Obstajajo vse možnosti, da bo pogodba podpisana še letos in bo začela veljati naslednje leto.

NOVI TURBINE DELATA NAD PRIČAKOVANJI

Po uspešno končanih testiranjih so letos začeli v **TE Brestanica** s poskusnim obratovanjem obeh novih turbin s po 114 MW. Poskusno obratovanje bo trajalo eno leto in v tem času bodo odpravljene manjše pomanjkljivosti novih naprav. Vse pa zagotovo ne, ker jih zaradi pomanjkanja števila ur obratovanja ne bodo mogli odkriti. Za letos so načrtovali 79 GWh, samo med poskusnimi meritvami so jih naredili 75,6 GWh. Med letošnjimi garancijskimi meritvami so ugotovili za dva odstotka večjo moč turbin, kot so zagotovljeni parametri.

Foto Minka Skubic

Foto Minka Skubic

V TE Trbovlje si želijo čim prej zvedeti za svojo nadaljnjo usodo.

PRVA ELEKTRARNA ŽE OBRATUJE, DRUGA BO KMALU

Novoletna popotnica **Soškim elektrarnam** v leto 2001 je bil certifikat ISO 9001. V podjetju razumejo kakovost kot strokovnost, profesionalnost in odgovornost. Tudi ustrezno razumljeni naštetih pojmi so bili razlog, da so sredi februarja po dobrih štirih mesecih dela s TBM strojem prebili 3423 metrov dolg tunel za HE Doblar II, elektrarno z močjo 40 MW in 212 GWh letne proizvodnje, ki naj bi bila končana v začetku prihodnjega leta. Prvo elektrarno iz skupnega naložbenega paketa, HE Plave II s 19 MW je 17. julija slavnostno zagnal minister mag. Janez Kopač in jo tako sinhroniziral z omrežjem. Ko bosta zgrajeni obe, bodo SENG bogatejše za 60 odstotkov zmogljivosti in četrtno proizvedenih količin kWh. Minister Kopač je bil ponovno v Novi Gorici oktobra, ko je SENG-u podelil okoljski certifikat ISO 14001.

Slovesnosti ob otvoritvi čistilne naprave petega bloka TE Šoštanj se je udeležil sam predsednik vlade dr. Janez Drnovšek.

NOV MOST DO SANACIJSKEGA PROGRAMA

V **TE Trbovlje** so letos končno dobili ustrezno infrastrukturno povezavo s svetom onkraj Save. Poleg starega mostu so zgradili novega z nosilnostjo 60 ton, ki je s priključkom povezan na cesto Trbovlje-Hrastnik. V sklopu projekta so zgradili tudi novo parkirišče, vratarnico in komunikacijske vode. Sredi poletja je trboveljski 125 MW blok stal dva in pol meseca zaradi generalnega remonta turbine. Poleg tega so med remontom zamenjali parovode sveže in ponovno pregerete pare in transportni trak iz TET na deponijo premoga. Skladno s zakonom o postopnem zapiranju rudnika Trbovlje Hrastnik in razvojnim prestrukturiranjem regije so v TET izdelali sanacijski program objekta. Ta odslej čaka na Ministrstvu za okolje in prostor na recenzijo in nato za nadaljnji sprejem v vladi.

PREDSEDNIK VLADE SLOVESNO ODPRL ČISTILNO NAPRAVO

Sredi aprila je bila v **TE Šoštanj** slovesnost na najvišji državni ravni. Slavnostni trak za napravo za razžveplanje dimnih plinov petega bloka je slavnostno prerezal predsednik vlade dr. Janez Drnovšek, ki je ob tem dejal, da se mora Slovenija sprijazniti z visoko ceno, ki jo zahtevajo sprejete mednarodne konvencije in čisto okolje. S čistilno napravo so v TEŠ-u znižali emisije žveplovega dioksida na največjem bloku za več kot 95 odstotkov. Prav tako aprila so začeli v termoelektrarni s poskusnim kurjenjem 120 ton kostne moke. Na podlagi dobrih rezultatov so jo pozneje začeli redno kuriti, in sicer naj bi jo pokurili 15.000 ton na leto. Proti koncu leta je kot strela z jasnega udarila vest o policijski preiskavi v tej elektrarni. Tik pred koncem leta pa je elektrarna dobila dvočlansko upravo. Drugi človek vodstva je postal Uroš Rotnik, vodja sektorja tehnike in vzdrževanja v TEŠ.

VRSTA ZAHTEVNIH POSTOPKOV V DISTRIBUCIJI

V okviru Gospodarskega interesnega združenja distribucije električne energije je tudi letos v skladu s predpisano ▶

Predsednik Gospodarskega združenja distribucije električne energije Peter Petrovič meni, da so letos z novo organiziranostjo GIZ-a zagotovili možnosti za še bolj učinkovito delovanje tega združenja.

Foto Miro Jakomin

zakonodajo potekalo več pomembnih dejavnosti na organizacijskem, tehničnem in tržnem področju. Posebej je treba omeniti novo organiziranost GIZ-a, pripravo sprememb statuta in poslovnika GIZ-a, reševanje problematike poenotenja distribucijskih centrov vodenja, podpis pogodbe z IRET-om o pripravi strokovnih podlag za izdelavo metodologije določanja cen električne energije za tarifne odjemalce ter pripravo modelov povezovanja koncentracije kapitala in poslovnih funkcij. V zvezi s tem so tesno povezane cenitev osnovnih sredstev, izločitev poslovno nepotrebnih sredstev, izločitev določenih nepotrebnih storitev ali dejavnosti, koncentracija kapitala in poslovnih funkcij ter normiranje stroškov. Kot je že znano, so distribucijska podjetja pri EIMV-ju naročila izdelavo študije o finančni analizi ekonomske prognoze poslovanja javnih podjetij distribucije v obdobju od leta 2001 do 2006, ki naj bi jo po obravnavi in potrditvi na nadzornih svetih posredovali Agenciji za energijo. Sicer pa so bile v vseh elektrodistribucijskih podjetjih številne dejavnosti prilagojene odpiranju energetskega trga in uresničevanju investicijskih planov, velik poudarek pa je bil dan tudi na ukrepih za izboljšanje zadovoljstva odjemalcev.

Foto Miro Jakomin

V Savskih elektrarnah Ljubljana nadaljujejo z uresničevanjem racionalizacije in optimizacije postopkov v hidroprodukciji. Na področju kakovosti so si letos pridobili certifikat ISO 9001.

V SEL ZMANJŠALI MATERIALNE STROŠKE

V Savskih elektrarnah Ljubljana so si tudi letos prizadevali za racionalizacijo in optimizacijo postopkov v hidroprodukciji ter za kakovostnejše poslovanje na vseh področjih. Pri tem so še bolj zmanjšali materialne stroške in dosegli nemajhne prihranke. Zelo skrbno so spremljali potek dejavnosti na področju odpiranja trga z električno energijo. Kot so opozorili že v začetku leta, se pojavlja potreba po vzpostavitvi kohezivnega in solidarnostnega sistema proizvodnih elektrogospodarskih podjetij, da bi hidroprodukciji zagotovili gospodarsko prihodnost. V SEL so se tudi letos precej ukvarjali z notranjo organizacijo poslovanja in z reševanjem vprašanja, kako v prihodnje še bolj izkoristiti razvojne in strokovne zmogljivosti. Še posebej je bilo precej časa in prizadevanj vloženo v iskanje rešitev za uresničevanje nekaterih že znanih projektov, kot so spodnja Sa-

va, HE Moste in druge nujne obnove. Sicer pa je podjetje letos na področju prizadevanj za obvladovanje kakovosti prejelo certifikat kakovosti ISO 9001.

V SDE-JU NAJPOMEMBNEJŠA SOCIALNA VARNOST

Po oceni vodstva Sindikata dejavnosti energetike sodijo med letošnje najpomembnejše dejavnosti in dogodke vzpostavitev partnerskih odnosov v okviru Ekonomsko socialnega odbora energetike (ESOE), ustanovitev Holdinga slovenskih elektrarn HSE), formiranje dodatnega prostovoljnega pokojninskega sklada (2. steber) ter številna posvetovanja na mednarodnem sindikalnem področju. Prvi spodbudni rezultati so v ekonomsko-socialnem pogledu že opazni, prava vrednost partnerskih pridobitev pa naj bi se pokazala šele v daljšem časovnem obdobju. Skratka, v Sindikatu dejavnosti energetike so tudi letos dali prednost uresničevanju

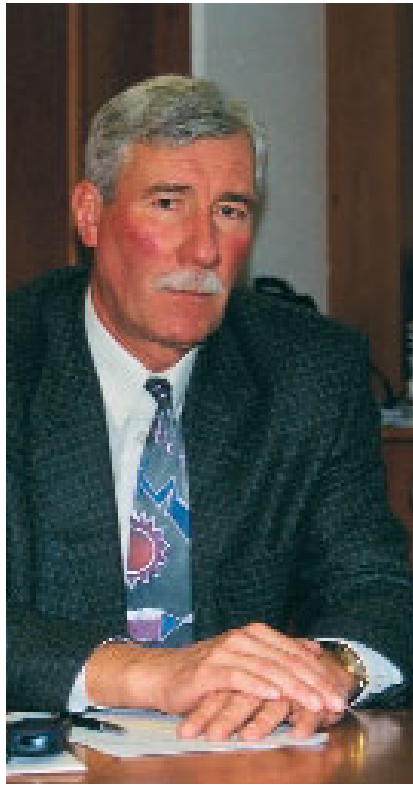
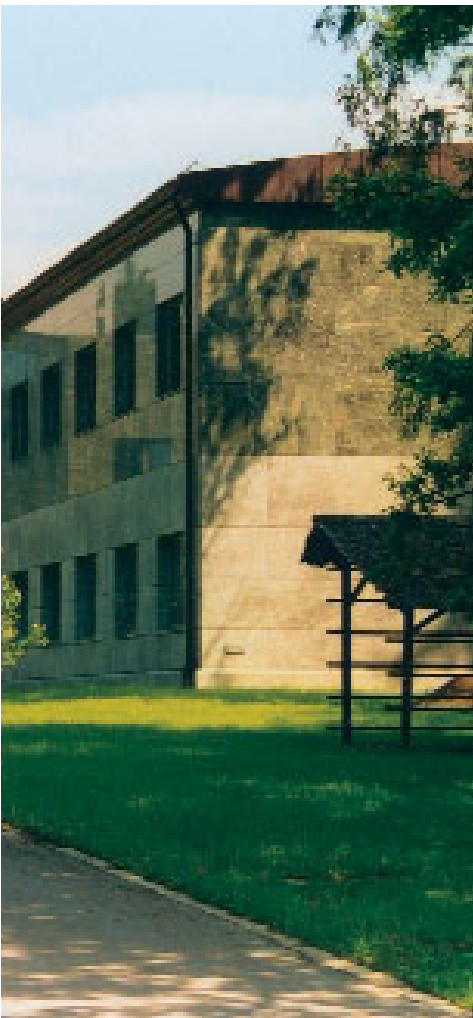

Foto Miro Jakomin

Podpis sporazuma o dodatnem prostovoljnem pokojninskem zavarovanju (2. steber) je skupen dosežek vseh treh socialnih partnerjev - vlade, delodajalcev in delojemalcev.

nalog za ohranitev socialnega položaja zaposlenih v energetskega sistema. Kot poglobitve usmeritve v letu 2002 pa omenimo sodelovanje sindikata pri reorganizaciji distribucije, spremljanje razvoja in delovanja HSE, uresničevanje nalog na področju varnosti in zdravja pri delu ter pripravo izhodišč za novo kolektivno pogodbo. Kot je znano, naj bi v začetku leta 2003 začel veljati nov zakon o delovnih razmerjih.

**BRANE JANJČ
MINKA SKUBIC
MIRO JAKOMIN**

ŠVICA

REKORDNO POLLETJE 2001

Poraba električne energije v Švici je v prvi polovici leta 2001 zrasla za dva odstotka, zato znaša zdaj 27,2 TWh. Večje povpraševanje in poraba sta predvsem posledica zelo hladne lanske zime in nekoliko boljšega gospodarskega položaja v tem delu leta. Švicarske elektrarne so proizvedle za sedem odstotkov energije več kot v preteklem letu, skupaj torej 35,5 TWh električne energije, kar je tudi nov polletni rekord. Za dobre rezultate se morajo zahvaliti predvsem nadpovprečnim padavinam in hidroelektrarnam.

ŠPANIJA

DOMAČINI NOČEJO ELEKTRARNE

Kot kaže, bo ameriški elektroenergetski velikan Entergy izgubil bitko za gradnjo 1200 MW kogeneracijske elektrarne v španski vasi Morata de Tajuna. Lokalne oblasti so se s podjetjem že več kot leto dni dogovarjale o načrtih za gradnjo prve tovrstne elektrarne v madridski regiji, vendar pa je mestni svet konec oktobra zavrnil postavitev. K temu sta največ pripomogli študiji dveh madridskih univerzitetnih profesorjev, ki sta se spotaknila predvsem na negativne učinke elektrarne na okolje, kmetijstvo in turizem, poleg tega pa so se postaviti uprli tudi prebivalci. Zadnjo besedo bo sicer imelo špansko ministrstvo za okolje, toda, kot kaže, bo vendarle prevladala odločitev sveta Morata de Tajuna.

VELIKA BRITANIJA

OMREŽJE ZA OBNOVLJIVE VIRE

Britanski energetskega minister Brian Wilson se je začel zavzemati za izgradnjo posebne povezave, ki bi vzdolž zahodne obale povezovala energijo iz vetra, plimovanja in valovanja v posebno omrežje. Kabel, ki naj bi bil dolg 400 milj in bi stal pol milijarde funtov, bi veliko pripomogel k večji izrabi obnovljivih virov energije. Vlada je namreč zahtevala, da proizvajalci povečajo delež energije iz teh virov s treh na deset odstotkov do leta 2010. Zlasti zahodna britanska obala je zelo bogata z alternativnimi viri, vendar pa ji primanjkuje ustreznih povezav in omrežij, zato so slednje nujne, še posebej ker kar dežujejo ponudbe za izgradnjo različnih novih elektrarn. Škotski podjetji Scottish Power in Scottish & Southern sta namreč pripravili načrte za skupaj milijardo funtov vredne naprave, ki bi proizvajale energijo iz vode in vetra. Zlasti slednji ponuja lega Velike Britanije številne možnosti za proizvodnjo. Zdaj imajo v tej državi za 400 MW tovrstnih zmogljivosti, do leta 2005 pa naj bi te po napovedih zrasle na 2 GW.

BORZEN Z DECEMBROM V NOVIH PROSTORIH

Elesovo hčerinsko podjetje Borzen, ki je pristojno za organiziranje trga, se je decembra preselilo v nove prostore na Dunajsko 128 v Ljubljani. Kot je na slovesnosti ob odprtju poudaril direktor Borzena Gorazd Skubin, je Eles zaupano mu nalogo postavitve organiziranega trga z električno energijo letos v celoti uspešno izpeljal, saj so bili uresničeni vsi zastavljeni cilji. Tako je bil vpeljan elektronski način trgovanja, v sodelovanju z bankami postavljen tudi finančni del obračunov in poravnav, izdelane so bile osnove prihodnjega poslovanja podjetja, ki je pred koncem leta dobil tudi nove poslovne prostore. Ob tem se zaposleni v Borzenu zavedamo, je dejal Gorazd Skubin, da nas glavno delo še čaka, saj je pred nami uvedba dnevnega in urnega trga z električno energijo in uveljavitev slovenske borze v širšem regionalnem prostoru. Da so pričakovanja glede Borzena v prihodnje še velika, je v svojem pozdravnem nagovoru poudaril tudi državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob in dodal, da je za dejansko oživitve trga z električno energijo ključnega pomena ravno to, da Borzen v celoti prevzame svojo vlogo. Njegovo dosedanje delo in uspešna izvedba te-

*Borzen
v letu
2002 tudi
z dnevnim
trgom.*

Foto Brane Janjič

denskih avkcij za nakup in prodajo presežkov električne energije pa vliva upanje, da bo Borzen uspešno odgovoril tudi na izzive, ki nas še čakajo. Direktor agencije za energijo dr. Jože Koprivnikar pa je med drugim dejal, da potrošnike v končni fazi res zanima predvsem končna cena, vendar pa obstaja s strani agencije močan interes, da se ta cena tudi pojasni. Zato so pred vsemi ključnimi akterji za zagotovitev nemotenega delovanja energetskega trga v prihodnjem letu še zahtevne naloge, pri čemer pa je zelo spodbudno tudi to, da energija vendarle počasi postaja vrednota, ki jo znajo ceniti tudi porabniki. Direktor Elesa mag. Vekoslav Korošec pa je letošnje uspešno delo Borzena ocenil predvsem kot enega izmed elementov, ki potrjujejo, da je Eles prvo fazo lastne reorganizacije izpeljal zelo dobro. Kot je poudaril, je bilo letos opravljeno ogromno delo, čaka pa nas še faza vpeljave vseh pravilnikov in navodil v prakso. Najlepše priznanje Elesovemu dosedanjemu delu pa je, kot je dejal mag. Vekoslav Korošec, sprejem Elesa v polnopravno članstvo evropskih sistemskih operaterjev, s čimer smo dobili tudi mednarodno potrditev naših usmeritev na elektroenergetskem področju.

BRANE JANJIČ

ELES POMEMBNI OBLETNICI V GRADNJI PRENOSNEGA OMREŽJA

Decembra Eles kot prenosno podjetje slavi pomembni obletnici, 35-letnico 220 kV in 25 letnico 400 kV napetostnega omrežja. Kot nam je povedal sograditelj in udeleženec obeh dogodkov dr. Franc Jakl je 12. decembra 1966 točno ob 12. uri Slovenija oziroma natančneje RTP Cirkovce, ki so jo začeli graditi dve leti pred tem, bila prvič priklopljena na 220 kV napetost. Napajanje RTP Cirkovci je potekalo prek daljnovoda s hrvaške strani iz smeri Mraclina, ki je tudi danes ena pomembnejših 220 kV povezav s sosednjo Hrvaško. Približno deset let pozneje ali natančneje 29. decembra 1976 pa je bilo ob 13. uri prvič preizkušeno tudi delovanje novozgrajenega 400 kV omrežja, in sicer odsek od Dravskih elektrarn do Podloga.

BRANE JANJIČ

GIZ DISTRIBUCIJE ELEKTRIČNE ENERGIJE BODO DISTRIBUTERJI PREPRIČALI AGENCIJO?

Novembra so se v posameznih distribucijskih podjetjih seznanili z informacijo o Finančni analizi ekonomske prognoze poslovanja javnih podjetij elektrodistribucije v obdobju od leta 2001 do 2006, ki jo je pripravil EIMV. Kljub prvotnemu namenu te študije do začetka decembra še niso obravnavali v vseh nadzornih svetih. V vodstvu Gospodarskega interesnega združenja distribucije električne energije so povedali, da so v omenjeni študiji predlagane ustrezne korekcije cenikov za doseg ekonomičnosti poslovanja gospodarskih javnih družb. V dokumentu je poleg uvodnega dela podan namen finančne analize, izhodišča ekonomske prognoze poslovanja in finančna analiza rezultatov ekonomske prognoze poslovanja. Iz sklepov je razvidno, da so na tem področju potrebne ustrezne spremembe in korekcije, sicer se v prihodnjih letih elektrodistribuciji ne obeta nič dobrega na področjih poslovanja, investicijskih vlaganj in zagotavljanja kakovostne dobave električne energije. Kot smo že pisali, naj bi uprave posameznih elektrodistribucijskih podjetij z ugotovitvami študije seznanile Agencijo za energijo. Pri tem koraku pa se vodstva ne želijo prenašati in hočejo potrebo po dvigu omrežnine predstaviti premišljeno in argumentirano. Kot je že zadnjič zatrdil dr. Jože Koprivnikar, gotovo ni enostavnih rešitev, saj mora agencija upoštevati energetske zakonodaje, strokovne argumente in nacionalne interese.

MIRO JAKOMIN

SOCIUS ŠEST KLOBUKOV ZA VRHUNSKO KOMUNICIRANJE

Znano je, da je komuniciranje bolj kot s katero koli drugo stvarjo tesno povezano z našim načinom razmišljanja. Prof. Bogdana Herman, direktorica Centra za poslovno kulturo v družbi Socius, na seminarjih o vrhunski kulturi komuniciranja udeležencem večkrat zelo priporoča metodo šestih klobukov. Gre za urejen in pregleden način razmišljanja, ki ga

Prof. Bogdana Herman meni, da je vsak človek lahko v komuniciranju čedalje boljši.

Foto Miro Jakomin

je razvil Edward de Bono (nekaj njegovih knjig je tudi v slovenščini). Kot je sam zapisal, je to »metoda za izvajanje samo ene vrste razmišljanja naenkrat«, s tem seveda, da ljudi spodbuja, da »uporabljajo vse tipe razmišljanja«. Bel klobuk simbolizira razmišljanje o podatkih, rdeč čustva, občutke, intuicijo in drugo, črn neke vrste opreznost, razmislek o možnih omejitvah, ustreznosti in podobno, rumen simbolizira razmislek o prednostih in koristih, o pozitivnih učinkih, zelen navaja na alternative, dodatne predloge in še kaj, moder klobuk pa pomeni razmišljanje o mišljenju samem: kaj smo že analizirali, kaj že vemo, o čem razmisliti zdaj in - seveda - kakšne kombinacije klobukov, katere vrste razmišljanj uporabiti, kadar o nečem premišljujemo. Vadba različnih vrst razmišljanja hkrati izboljšuje kakovost komuniciranja. Kot je nekoč zapisal nek vhodni mislec, pa je že nekaj prakse boljše kot na to- ▶

AVSTRIJSKI NE MARAJO SLOVENSKE ELEKTRIKE

S 1. decembrom je Avstrija prepovedala uvoz elektrike iz 15 držav, ki niso članice Evropske unije, med katerimi je tudi Slovenija. Avstrijska agencija za energijo E-control je pojasnila, da so pod drobnogled vzeli termo- in jedrske elektrarne iz teh držav ter se za prepoved uvoza odločili zaradi vprašljive tehnične usposobljenosti, okoljevarstvenih tveganj ali neprimerne ravnanja z odpadki. To jim namreč omogoča avstrijska zakonodaja, ki pravi, da lahko država prepove izvoz elektrike iz tretjih držav, če ta izvira iz elektrarn, ki škodujejo okolju. Na seznam so sprva uvrstili 20 držav, pozneje pa so ga skrajšali na 15. Na njem so poleg Slovenije še BiH, Bolgarija, Češka, Estonija, Hrvaška, Litva, Madžarska, Makedonija, Romunija, Rusija, Slovaška, Turčija, Ukrajina in ZRJ.

Večer, 30. novembra

POSVET O SISTEMIH NAGRAJEVANJA

Na Gospodarski zbornici Slovenije je bil 29. novembra posvet o sistemih nagrajevanja v slovenskih podjetjih, o razmerah na področju plač ter o nekaterih vprašanjih v zvezi s predlogom novega modela plač, ki ga je pripravila strokovna skupina Združenja delodajalcev Slovenije in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Podpredsednik GZS Samo Hribar Milič je opozoril, da so nenehne zahteve sindikatov po zvišanju plač posledica neustreznega plačnega sistema. Izenačitev izhodiščnih plač z minimalnimi bo namreč delodajalcem prinesla precejšnjo izgubo namesto dobička. Poleg tega je izpostavil še, da plače v javnem sektorju prehitevajo plače v realnem sektorju in da sam plačni sistem ne generira socialnih razlik, ampak drugi prejemki. Predlagatelji novega plačnega modela so menili, da je treba oblikovati nov plačni sistem, obenem pa poudarili, da se ne zavzemajo za ukinitvev razmerij med plačnimi razredi, ampak za ukinitvev obveznosti razmerij, ki naj bi bile le priporočljive. Kot so povedali, bi radi še ustrezno definirali cene dela za posamezno kategorijo in ukinili splošno kolektivno pogodbo.

Dnevnik, 30. novembra

HOLDING SKLENIL PRVO POGODBO Z DISTRIBUTERJEM

Holding Slovenske elektrarne (HSE) in Elektro Ljubljana, javno podjetje za distribucijo električne energije, sta podpisala pogodbo o dobavi električne energije za leto 2002. V skladu s to pogodbo bo Elektro Ljubljana zakupilo nekaj manj kot 1.700 GWh električne energije, ki jo bo podjetju zagotovil HSE. Omenjena pogodba je po besedah predstavnikov holdinga šele prva tovrstna, saj se o podobnih dogovorih pogovarjajo že tudi z drugimi slovenskimi distribucijskimi podjetji. Sporazume z njimi naj bi podpisali še do konca tega leta.

Finance, 11. december

ELEKTRIKA VLEČE INFLACIJO NAVZDOL

Industrijski izdelki so se novembra podražili nekoliko bolj, kot je bilo pričakovati, največ pa so k temu pripomogle višje cene električne energije. Toda omenjena podražitev vendarle ni bila tako visoka kot lanska, še več, letos je elektrika celo prispevala k nekoliko nižji inflaciji, ki je novembra znašala 0,4 odstotka, na letni ravni pa je dosegla sedem odstotkov. Slovenski statistični urad je izračunal, da so se novembra cene industrijskih izdelkov v primerjavi z oktobrskimi povečale za 0,5 odstotka ter so bile za 6,4 odstotka višje kot decembra lani in za 7,1 odstotka višje od lanskim novembrskim. Kot že rečeno, se je najbolj podražila elektrika, in sicer za 1,9 odstotka, predelovalne dejavnosti so svoje izdelke podražile za 0,4 odstotka, cene v rudarstvu in gozdarstvu pa so ostale na ravni oktobrskih. Če pa primerjamo te cene z lanskim novembrom, ugotovimo, da so se izdelki predelovalnih dejavnosti podražili za osem odstotkov, les za 3,2, rudarska ruda za 1,3 in elektrika za 0,3 odstotka.

Delo, 11. decembra

ne teorije. Držimo se tega načela in spodbudni rezultati gotovo ne bodo izostali.

MIRO JAKOMIN

FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO V MARIBORU

DOSEČI ČIM VEČJO

ENERGETSKO AVTONOMIJO

Konec novembra je v Mariboru potekal posvet o energiji za jutrišnji Maribor, na katerem so sodelovali strokovnjaki iz univerzitetnih, gospodarskih, energetskih in drugih ustanov. Na posvetu (v okviru lokalne agende) so predstavili in obravnavali Alpsko konvencijo, lokalno agendo 21 - program varstva okolja za Maribor, razpoložljivost energetskih virov, izrabo geotermalne energije, zakonodajo in strategijo na področju obnovljivih virov v Sloveniji ter druge aktualne teme o uporabi toplotnih črpalk. Na tem področju izvaja program aktivnosti Laboratorij za energetiko pri Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. Po ugotovitvah strokovnjakov smo Slovenci kot lastniki klasičnih energetskih virov desetkrat revnejši kot povprečni Zemljani. Nasprotno pa je Slovenija in posebej Maribor z reko Dravo v bistveno boljšem položaju glede razpoložljivih obnovljivih virov energije. Kot podalpska država ima Slovenija razmeroma veliko količino padavin, kar daje zelo velike možnosti izrabe obstoječega hidropotenciala. Glede na klimatske danosti ima tudi izredne možnosti za rast vegetacije in s tem izrabo biomase, poleg tega pa obstajajo tudi možnosti za izrabo sončne

energije in geotermalne energije. Pred 150 leti so Mariborčani zadovoljevali večino svojih energetskih potreb brez uvoza. Sedaj pa bi moral biti naš cilj čim večja energetska avtonomija, ki jo lahko dosežemo s čistim okoljem ob učinkoviti rabi obnovljivih virov.

MIRO JAKOMIN

SLOVENSKI E-FORUM

TRENTNO NI PRAVEGA SOGOVORNIKA

Kot smo že pisali, so udeleženci strokovnega posvetovanja o novi energiji za mesto Ljubljana na oktobrskem srečanju opozorili, da mesto potrebuje sodobno energetska zasnovo. Poleg tega so menili, da potrebuje tudi ustrezne službe in strokovno podporno mrežo za snovanje energetske politike in ocenitev projektov. Ljubljana nima ustreznih zmogljivosti za resno ukvarjanje z grožnjami, izzivi in priložnostmi lokalne energetike v 21. stoletju. Na ravni mestne uprave bi se moral nekdo ukvarjati izključno z energetsko - razvojnimi vidiki mesta. Poleg tega bi mesto moralo prevzeti tudi pobudo na področju trajnostne energetike v ljubljanski regiji in proučiti možnosti za ustanovitev nevladne regionalne energetske agencije, kar bi bilo mogoče uresničiti ob podpori direktorja za energetiko pri EU. Tako za prilagajanje pogojem in izzivom liberalizacije energetike v EU in pri nas, kot za razvoj trajnostne lokalne energetike bi morali v okviru mestne uprave organizirati službo, ki bi bila pristojna za spremljanje in nadzor ljubljanske energeti-

ke. Trenutno niti energetska podjetja niti nevladne organizacije in občani nimajo sogovornika. Nezadostne energetske zmogljivosti onemogočajo učinkovitejšo proizvodnjo in rabo energije v mestu in pomenijo oviro za hitrejši prodor novih oblik zasebnega financiranja v učinkovito rabo energije ter ne prispevajo k oblikovanju razvojnega konsenza na področju lokalne energetike. Poleg tega so udeleženci posvetovanja ugotovili, da morajo biti v energetska zasnovo in politiko mesta Ljubljane vključeni tudi primestni zaselki, ki sodijo v Mestno občino Ljubljana. V zadnjem delu razprave pa so poudarili, da je treba s pomočjo in sodelovanjem (reorganizirane oziroma okrepjene) mestne uprave, Agencije za učinkovito rabo energije, energetskih podjetij, strokovnih združenj in nevladnih organizacij posvetiti večjo pozornost racionalni rabi vseh oblik energije.

MIRO JAKOMIN

TE-TOL

VENDARLE PODPISANA DRUŽBENA POGODBA

Ljubljanska županja Vika Potočnik in minister za okolje in prostor Janez Kopač sta 5. novembra podpisala družbeno pogodbo, ki ureja lastniški odnos države in mesta v ljubljanski Termoelektrarni Toplarni. Minister Janez Kopač je ob tej priložnosti poudaril velik pomen ureditve lastniških odnosov za podjetje in dodal, da si država ne želi ostati večinska lastnica TE-TOL, tako da bo treba v prihodnje razmišljati o povezavi s

Po večletnih pogajanjih tudi TE-TOL do družbene pogodbe.

kakšnim drugim podjetjem v mestu. Podobnega mnenja je bila tudi županja, ki je dejala, da bo s podpisom družbene pogodbe, ki so jo med obema lastnikoma usklajevali kar nekaj let, mesto lahko gospodarnejše poslovalo in s tem še več naredilo za svoje meščane. Sicer pa tudi po novem ostaja 65-odstotna lastnica TE-TOL država, manjšinskih 35 odstotkov pa pripada Mestni občini Ljubljana. Drugače pa bo TE-TOL tudi v prihodnje dobavljal 85 do 90 odstotkov potrebne toplotne energije za sistem ogrevanja slovenske prestolnice in so-proizvajal električno energijo, vendar po svoji pravno-formalni obliki ne bo več javno podjetje, temveč običajna gospodarska družba, usklajena z zakonom o gospodarskih družbah. TE-TOL bo tako moral iskati možnosti za svoj obstoj na trgu in bo posledje še bolj odvisen od dobrega gospodarjenja.

BRANE JANJIC

ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE OPOZORILO O DISKRIMINATORSKEM POLOŽAJU ŽENSK

Novembra so na novinarski konferenci v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije opozorili na problematiko izvajanja prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za ženske. Predsednik ZSSS Dušan Semolič in izvršna sekretarka Metka Roksandič sta poudarila, da je država uveljavila nov pokojninski sistem, ki v enem delu do žensk ni pošten. Uveljavila je

namreč enako potrebno starost 58 let za vse zavarovance (tudi za ženske) leta 2014 za pridobitev starostne pokojnine iz obveznega zavarovanja, uvedla pa je nižjo pokojnino za ženske iz prostovoljnega dodatnega zavarovanja. Ta bi morala biti zagotovljena pod enakimi pogoji za vse in tudi pravice iz tega naslova bi morale biti enake za vse. Kot določa 294. člen veljavnega zakona, pogoji za pridobitev pravic iz prostovoljnega zavarovanja ne smejo biti določeni različno glede na spol zavarovanca. Pri tem bi kazalo to besedilo dopolniti z določbo, da tudi pravice iz tega zavarovanja ne smejo biti različne glede na spol. Pričakovana življenjska doba ne sme biti odločilen razlog za uveljavitev razlik pri dodatnih pokojninah za ženske. Potrebne spremembe bi moral biti deležen tudi 352. člen, ki določa način izračuna mesečne pokojninske rente z aktuarskim izračunom. Sicer pa je odbor za enake možnosti ZSSS na novembrski seji že sprejel gradivo kot podlago za aktivnosti za spremembo veljavnega pokojninskega sistema za zagotovitev enake dodatne pokojnine iz prostovoljnega zavarovanja za vse zavarovance ne glede na spol.

MIRO JAKOMIN

PREMOGOVNIK VELENJE LETOS MUZEJU KAR ŠTIRI NAGRADE

Leto 2001 si bodo v Muzeju premogovništva Slovenije v Velenju zapomnili predvsem po številnih nagradah, ki so jih prejeli za svoje delo. Bile so štiri, in sicer Fordova nagrada za

ohranjanje kulturne dediščine, posebno priznanje Evropskega muzejskega foruma za leto 2001, Valvasorjevo priznanje ter grb mestne občine Velenje. Največja nagrada za vloženi trud pa so obiskovalci, ki jih je bilo kar 28.000. Fordovo nagrado za ohranjanje kulturne dediščine je muzej prejel že januarja, kljub temu da je bil zaradi obnovitvenih del zaprt. Muzej je poleg priznanja in milijona tolarjev denarne nagrade dobil tudi pravico zastopati Slovenijo v Fordovem razpisu za področje Vzhodne in Južne Evrope. Do maja so v muzeju organizirali številne prireditve, predavanja, odprli so razstavo Minerali Slovenije. V podzemlju je bila tudi zlata poroka zakoncev Planinc, ki sta bila vse življenje tesno povezana z rudarstvom in sta to prenesla tudi na svoje otroke.

Maja je muzej na tekmovanju za evropski muzej leta, v Pisi v Italiji, prejel posebno priznanje Evropskega muzejskega foruma za leto 2001, potem pa še Valvasorjevo priznanje - drugo najvišje slovensko muzejsko priznanje. Samo junija so imeli v muzeju 5.200 obiskovalcev, kar je dokaz, da je ta za obiskovalce zelo zanimiv. Konec junija je muzej podeljeval nagrade za najboljše prispevke na natečaj Obisk Muzeja premogovništva Slovenije. Prispelo je skoraj 120 likovnih in literarnih del osnovnošolcev iz vse Slovenije, nagradi pa sta dobila Matic Klemen iz OŠ Muta in Lenart Ugovšek iz OŠ Frana Kocbeka iz Gornjega Grada. Junija je bila odprta razstava likovnih del extempore 2001, dosegli pa so tudi številko 50.000 obiskovalcev - od odprtja muzeja, ki je bilo 3. julija 1999.

Muzej je jeseni dobil še eno nagrado, in sicer grb mestne občine Velenje, zelo pomembno pa je bilo njegovo sodelovanje v Transverzali podzemnih muzejev na območju Alpe-Jadran. Ta se je razvila iz sodelovanja slovenskih podzemnih muzejev rudarstva (poleg Velenja še Idrija in Mežica), ki so se jim pridružili Bad Bleiberg, Obir in Hüttenberg iz Avstrije ter Predil iz Italije. V projektu, ki ga je sofinancirala Evropska unija s sredstvi iz sklada Phare, so zasnovali skupno vstopnico, skupni prospekt, predstavitevne medmrežne strani, predstavitevne table, predstavili pa so se tudi na sejmu v Celovcu. Konec leta so zbirko v rudarskem stanovanju dopolnili še z multimedijsko zgodbo ▶

Predsednik ZSSS Dušan Semolič in izvršna sekretarka Metka Roksandič.

Foto Miro Jakomin

o bivanjski kulturi rudarjev v premo-govniških krajih. Celotna zgodba v podzemnih zbirki pa je na voljo tudi v italijanskem jeziku. Glas je za po-dobo Antona Aškercar prispeval eden najboljših slovenskih igralcev Boris Cavazza.

SIMONA PRAH

SINDIKAT DEJAVNOSTI ENERGETIKE PRIPOROČILO EPSU-JA O PRIVATIZACIJI

Novembra se je Jan Willem Goudriaan, namestnik glavnega sekretarja Evropske federacije sindikatov javnega sektorja (EPSU), v Ljubljani srečal s predstavniki SDE-ja in z državnim sekretarjem za energetiko dr. Robertom Golobom. Med drugim je poudaril, da je treba med vlado in sindikati vzpostaviti konstruktivno partnersko sodelovanje. Menil je, da brez ustrezno oblikovanih odnosov lahko nastanejo socialni problemi, ki v končni posledici nikomur ne koristijo. Povedal je tudi, da privatizacija EES ni čudežno zdravilo, ki bi hitro in učinkovito rešilo vse težave. V mnogih evropskih državah se ob veliki koncentraciji kapitala in moči, v razmerah, ko velika podjetja enostavno pogoltnejo manjša, dogajajo hudi

socialni pretresi. V zadnjem času je delovna mesta v energetiki izgubilo kar 300 tisoč delavcev. Na socialni položaj zaposlenih v energetskem sektorju pa negativno vplivajo tudi trendi na področju gibanja cen za industrijske porabnike. Poleg tega je Goudriaan še povedal, da v pogovorih s predstavniki Evropske komisije prevladuje vtis, češ da je treba takoj odpreti energetski trg in hitro privatizirati energetski sektor, kar pa ne drži. Direktiva EU pravi, da je treba trg odpreti za 30 odstotkov do leta 2003, popolnoma pa do leta 2005, vendar pa dokument nikjer ne omenja in ne zahteva privatizacije. Glede na to je predstavnik EPSU-ja menil, da ni nobene potrebe, da bi preveč hiteli s privatizacijo in liberalizacijo EES. Sogovornikom je svetoval, da bi na tem področju ubrali premišljene korake, še prej pa naj bi izpeljali učinkovito reorganizacijo energetskih podjetij.

MIRO JAKOMIN

Predstavnik EPSU Jan Willem Goudriaan (na desni).

ELEKTROENERGETSKI SISTEM ZA JAVNO BESEDO POTREBEN VEČJI POGUM

Da bi slovensko elektrogospodarstvo lahko doseglo kakovosten miselni preskok in se uspešno prebilo iz starega v tržni model gospodarjenja, bo treba v ta proces vložiti še ogromno znanj, pogovorov, prepričevanj, argumentov itd. Boljše rešitve je mogoče dosežati tudi z javnim komuniciranjem. V tem pogledu sodobni čas zahteva samostojne, pokončne, zrele, komunikacijsko ozaveščene osebnosti, ki so pripravljene v slehernem trenutku komunicirati in prevzeti odgovornost za javno izraženo besedo. Prvi pogoj je, da se otresejo strahu in ne trepetajo za vsak stavek ali izraz, ki bi ga novinar utegnili napačno interpretirati. Kaj pa, če so novinarska vprašanja zastavljena tako, da sogovornika prej odbijajo kot privlačijo? In če v novinarskih člankih manjka kritične distance do obravnavane tematike? In če pisanje bolj ali manj diši po zgodbah o uspehu? Vse to je mogoče in se včasih res dogaja, saj pot do neobremenjenega in ustvarjalnega pisanja ni lahka. Za situacijo pa so po svoje odgovorni tudi tisti, ki radi kritizirajo to in ono, kar ni nič narobe, škoda je le, ker nikoli nič ne spravijo na papir. Če novinar nima povratnih informacij, dejansko zaide v koprive. Ne glede na to, pa je treba upoštevati, da je temeljno poslanstvo Našega stika v vzpostavljanju ustvarjalnih komunikacijskih niti med različnimi interesnimi skupinami v energetskem sistemu, ne pa v sprožanju časopisnih polemik. Hišo gradiš več let, sesuješ pa jo lahko v nekaj sekundah. Torej ne gre za vprašanje - kdo bo koga, ampak je pomembno, kako z ustvarjalnim komuniciranjem dosežati kakovostnejšo raven razmišljanja in delovanja vseh akterjev v energetskem sistemu.

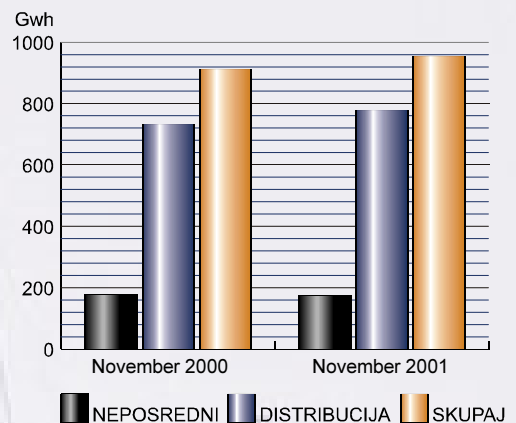
MIRO JAKOMIN

Foto Miro Jakomin

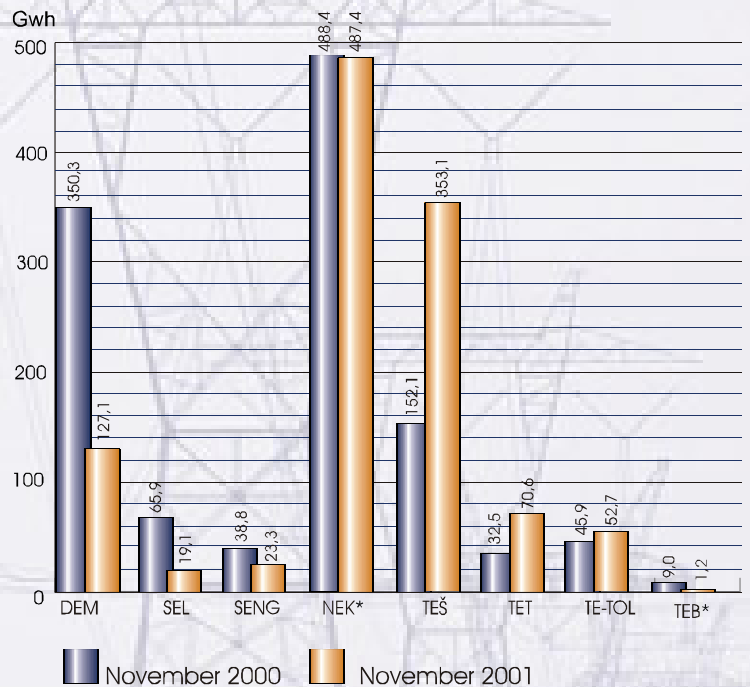
DISTRIBUCIJA KAR ZA 5,8 ODPSTOTKA VEČ

Nižje temperature in zagon proizvodnje pred koncem leta sta se precej poznala tudi v novembrskih poročilih o porabi električne energije v Sloveniji. Tako smo predzadnji letošnji mesec doma porabili 954,5 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 41,6 milijona oziroma kar za 4,6 odstotka več kot v istem času lani. Tokrat so še posebej izstopali distribucijski odjemalci, ki so novembra iz prenosnega omrežja prevzeli 778,4 milijona kilovatnih ur in s tem lanske primerljive rezultate presegli za visokih 5,8 odstotka. Medtem pa se je odjem neposrednih odjemalcev v primerjavi z letom prej celo nekoliko znižal, saj so ti novembra porabili le 176,1 milijona kilovatnih ur in tako za lanskimi rezultati zaostali za 0,7 odstotka. Dejansko doseženi rezultati pri distribucijskih podjetjih so bili precej tudi nad napovedmi, zapisanimi v letošnji elektroenergetski bilanci, saj je bil novembrski odjem kar za 3,4 odstotka nad sprva predvidenim.

KRŠKO, ŠOŠTANJ IN TRBOVLJE S POLNO PARO

daljše obdobje brez večjih padavin se je novembra odražalo tudi v skromnih rezultatih hidroelektrarn, ki jim je novembra v omrežje uspelo oddati zgolj 169,5 milijona kilovatnih ur, kar je bilo le slabih štirideset odstotkov lanskih količin in tudi za dobro tretjino manj, kot je bilo načrtovano. Zato smo morali zagnati vse proizvodne zmogljivosti termoelektrarn, pri čemer sta se novembra še posebej izkazali termoelektrarna Šoštanj, ki je v omrežje prispevala kar 353,1 milijona kilovatnih ur (118 odstotkov več) in jedrska elektrarna Krško, ki je v omrežje oddala 487,4 milijona kilovatnih ur električne energije. Svoj prispevek k pokrivanju potreb pa je letos precej povečala tudi termoelektrarna Trbovlje, ki je s proizvedenimi 70,6 milijona kilovatnih ur lanske primerljive rezultate presegla kar za 117 odstotkov. Skupno smo tako iz domačih elektrarn novembra dobili milijardo 134,5 milijona kilovatnih ur oziroma za 4 odstotke manj kot lani, a vendar še vedno za odstotek nad načrtom.

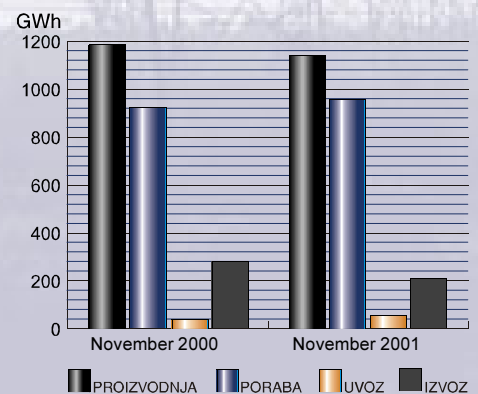

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB - topla rezerva v sistemu

NOVEMBRA PRESEGLI 2-ODSTOTNO LETNO RAST

Visoka novembrska poraba je precej spremenila tudi celoletno sliko, saj smo s skupno porabljenimi 9 milijardami 814,4 milijona kilovatnih ur v prvih enajstih mesecih lanske rezultate v tem obdobju presegli že za 2,2 odstotka. Ker je decembre že tradicionalno tisti mesec, ko je poraba električne energije visoka, zdaj lahko že z gotovostjo trdimo, da bo letošnja rast več kot 2-odstotna. Na srečo vseh odjemalcev za zdaj povečanemu povpraševanju slovenske elektrarne še uspešno sledijo z zviševanjem proizvodnje. Tako smo do decembra iz hidroenergetskih objektov prejeli 3 milijarde 323,2 milijona kilovatnih ur električne energije oziroma za 6,5 odstotka več kot lani, jedrska elektrarna Krško in drugi termo objekti pa so v tem času zagotovili 8 milijard 463,9 milijona kilovatnih ur ali za 8,4 odstotka več. Potreben uvoz je ostal na približno lanski ravni, prodaja na tuje pa je bila za skoraj 38 odstotkov večja.

PRED LETOM IZJEMNO POMEMBNIH ODLOČITEV

Energetika je pod njegovim okriljem od letošnjega aprila. Zavzeto, pogumno in brezkompromisno se je lotil reševanja njenih težav, vse do ustanovitve Holdinga slovenske elektrarne s sedežem v Ljubljani, kar je bil eden od glavnih razlogov za sprožitev postopka interpelacije. Ta je za določen čas zaustavila njegove odločnejše aktivnosti. Sedaj čaka na zagovor v parlamentu, ki je napovedan za januar prihodnjega leta.

Delo ministrov bo premier presojal po enem letu. Vi imate na energetske področju krajši staž, le od aprila. Kako sedaj, ko energetiko bolj poznate, presojate, da ta sodi v resor ministrstva za okolje in prostor? So postopki, kjer je bil v času energetike na MGD problem medresorsko usklajevanje, sedaj učinkovitejši?

»Sedaj menim, da energetika sodi natančno v to ministrstvo, saj je reševanje različnih vprašanj o istem problemu mnogo lažje v okviru enega ministrstva. Lažje je usklajevati medsebojene postopke. Tak primer so vetrne elektrarne, HE Moste - tu ni uspeha, ker se je problem spolitiziral in ne zaradi neusklajenosti v delu resorjev, pa akcija zmanjševanja toplogrednih plinov, in podobno.«

Energetiko ste dobili tudi s kopicco težav, ki so jih poskušali reševati že vaši predhodniki, vendar neuspešno, in se tako te prenašajo še v naslednje leto. Kako samostojni ste lahko pri

reševanju teh težav? So pomembnejši strankarski ali strokovni argumenti?

»Zame so seveda pomembnejši strokovni. Dejstvo pa je, da se v delo ministrstva oziroma vlade vpletajo tudi različni politični interesi in s tem tudi stranke. Pri reševanju problemov sem lahko zelo samostojen, vendar pa moram upoštevati razmerje sil vsaj v vladi, če že ne v parlamentu. Realnost je pač taka, da je večina pomembnih odločitev vezanih na vlado, kjer pa je treba upoštevati še kakšne druge argumente, ne samo strokovnih.«

Menim, da je ključni akt oziroma podlaga za nadaljnje učinkovito odločanje nacionalni energetski program (NEP). Program nastaja že nekaj let, kakšna je njegova usoda?

»Pred manj kot mesecem dni sem končno podpisal pogodbo s Slovenskim nacionalnim komitejem Svetovnega energetskega kongresa (SNK WEC). Slednja se je podpisovala od leta 1999. Pričakujem, da bo nekaj manj kot dvajset separatov narejenih do pomladi in tako naj bi bilo v prvi

polovici naslednjega leta gradivo pripravljeno za proceduralni sprejem na vladi.«

Menite, da ne bi bile lažje odločitve za vse, vlado, ministrstva, investitorje in širšo javnost, za novo nastale projekte (HE na Savi, na primer), če bi imeli NEP?

»Za nekatere stvari, kot denimo, kakšen naj bi bil obseg obnovljivih virov ali konkretnije vetrnih elektrarn, bi bile odločitve zagotovo lažje. Oziroma lažje bi bile tam, kjer je mehanizem sprejemanja odločitev naravnano na strokovne podlage, ki zahtevajo celovit pogled na državo, tega pogleda pa sedaj nimamo. Mnoge odločitve pa bi zaradi njihovih posledic bile kljub temu težke. Tudi če bi bili ti projekti vključeni v NEP, jih bi bilo v določenem trenutku težko sprejeti. Tak primer je združitev proizvajalcev v holding.«

Ali je štajerska holdinška zgodba končana? Je bila cena za vašo odločitev visoka?

»Čisto končana še ni, čaka me še interpelacija. Kar pa zadeva začetek de-

Mag. Janez Kopač

la holdinga, seveda je končana. Kolikšna bo cena, bom videl po interpellaciji.«

Sredi leta ste se hitro in učinkovito lotili predčasnega odpiranja trga, ker so takratne razmere tako narekivale. Zdaj so se nekoliko spremenile, kaj boste storili?

»Nič se ni spremenilo. Ni bistvenega pomena ali trg odpiramo 1. julija 2002 ali 1. januarja 2003. Ko smo se lotevali predčasnega odpiranja trga, nismo vsega vedeli, sedaj vidimo, da se lahko sproti učimo. Razpis za dodelitev uvoznih kvot je na primer propadel, ker je v zakonu stavek, da je treba razpis izpeljati po upravnem postopku, kar pa ni ustrezno in bo treba zakon popraviti. Če bi se s takimi stvarmi srečali jeseni 2002, bi bila res katastrofa. Sedaj imamo nekaj možnosti za popravni izpit, ker še ni popolnega odprtja trga. Tako se je pokazalo, da je bilo dobro, da smo se odpiranja trga lotili leto prej, kakor smo prvotno načrtovali.«

Sprejema meddržavnega sporazuma o reševanju statusa NEK, kot je videti, ne bo, ali pa je to izključno v pristojnosti premiera in se to še lahko zgodi?

»Meddržavni sporazum bova s hrvaškim ministrom za gospodarstvo podpisala do konca leta. Potem ga morata potrditi še slovenski parlament in hrvaški sabor. To se lahko zgodi pred 1. julijem 2002, ki je ključni datum v okviru meddržavnega sporazuma.«

Kakšni so vaši povračilni ukrepi Avstriji, ki nas je uvrstila med petnajsterico držav, iz katerih je uvoz elektrike prepovedan?

»Ministrstvo ne sprejema povračilnih ukrepov, to je v pristojnosti Eles. Kot sem obveščen, jih bo ta tudi res sprejel. Ministrstvo pa je zaustavilo pogajanja o medsebojnem sporazumu o vlaganjih v energetiko v pogledu zmanjševanja emisij toplogrednih plinov. Za ta sporazum je republika Avstrija zelo zainteresirana. Pogajanja so bila tik pred koncem. Sedaj smo jim sporočili, da ne vidimo prave možnosti za dokončanje postopka, da bi oni vlagali v energetske objekte – koogeneracijske - iz katerih pa po-

tem ne bi bil dovoljen izvoz električne energije.«

Sedaj bolj poznate energetska podjetja, njihove težave, vodstva ... Kaj lahko rečete, kakšno leto nas čaka?

»V prihodnjem letu mora biti sprejeta odločitev v zvezi z naslednjimi investicijami. To bo leto pred popolno liberalizacijo trga in s tem bodo povezane priprave na to obdobje. Leta 2002 se bodo sprejemale odločitve o nadaljnjih postopkih v zvezi s privatizacijo distribucije in proizvodnje. Skratka, pred nami je leto izjemno pomembnih odločitev, kakršnih elektrogospodarstvo ni doživelo mnogo preteklih let. Tako bodo od Holdinga slovenskih elektrarn odvisne družbe soočene z bistvenimi spremembami pri vodenju. NE Krško čaka bistvena sprememba pri poslovanju zaradi načrtovane ratifikacije meddržavnega sporazuma. V TE-TOL smo letos končno uredili pogodbene odnose med mestom in republiko z družbeno pogodbo. V Ljubljani bo verjetno prišlo do združitve obeh energetskih družb. Naslednje leto bo po vsej verjetnosti prišlo do izbora novega energenta in širjenja tega podjetja na širše območje Ljubljane. Tudi za TE Trbovlje bo drugo leto pomembno. Za zdaj velja prenehanje kurjenja zasavskega premoga v letu 2007. Naslednje leto se bo treba odločiti, kaj bo z objektom potem. Po Kyotskem protokolu nadaljevanje kurjenja premoga v Trbovljah ne bo vzdržalo bremena, ki ga bodo začele povzročati emisije ogljikovega dioksida. Stroški emisij bodo predragi, da bi jih pokrila cena, ki bi bila sprejemljiva na trgu. Tako zaprtje ne bo administrativno, ampak ekonomsko. Alternativa pa je drug energent. V naslednjem letu čaka našo državo ratifikacija Kyotskega protokola. Poskušali bomo uvesti trgovanje z emisijami. Skupaj z Inštitutom Jožefa Stefana razvijamo nov model, v katerega bomo poskušali vključiti vse potrošnike, od podjetij do gospodinjstev. Poleg vsega tega nas čaka priprava sklepa o določitvi cene kWh pooblaščenim proizvajalcem.«

In kakšno leto čaka vas na elektroenergetskem področju?

»Leto, ko bo treba sprejeti vrsto pomembnih odločitev. Leto velikih pritiskov. Dogajanja polno leto.«

MINKA SKUBIČ

SLOVENIJA

BUTAN PLIN ZADOVOLJEN S POSLOVANJEM

V prvih desetih mesecih leta 2001 je Butan plin, d. d., vodilni slovenski distributer utekočinjenega naftnega plina, dosegel dobre poslovne rezultate, saj je imel skoraj 3,2 milijarde tolarjev dobička. V istem obdobju lani je imelo podjetje skoraj 2,8 milijarde tolarjev dobička, kar pomeni, da je njihova realizacija zrastle za približno 15 odstotkov. Takšni rezultati so po besedah Andreja Rodeta, direktorja družbe, kljub nekoliko manjši prodaji nad pričakovanji, kar je posledica predvsem ugodnejšega tečaja dolarja, predvsem pa ugodnejših cen pri nabavi osnovnih surovin. Glavni proizvod trženja Butan plina je utekočinjeni naftni plin v jeklenkah, v plinobramih in po plinovodih. Podjetje, ki je v 94,5-odstotni lasti nizozemske družbe SHV, zaposluje 102 ljudi, na leto pa proda približno 28 tisoč ton plina, s čimer dosega tretjinski tržni delež v Sloveniji.

MADŽARSKA

PAKS BO DELOVAL VSAJ 20 LET DLJE

Madžarski predstavniki za jedrsko energijo so v zadnjih dneh novembra objavili, da so začeli delati načrte za 20-letno podaljšanje življenjske dobe njihove nuklearke Paks, ki je začela delovati med letoma 1983 in 1987. Kot poročajo, so po temeljitih tehničnem in ekonomskem pregledu ugotovili, da ni ne tehnoloških ovir ne varstvenih omejitev, ki bi preprečevale podaljšanje življenjske dobe vseh štirih enot omenjene jedrske elektrarne za največ 50 let. Zlasti ugodna je bila študija, ki je pokazala ekonomske učinke nuklearke. Paks ima namreč najnižje stroške med vsemi madžarskimi elektrarnami, zato ima tudi najboljše možnosti za sodelovanje na skupnem evropskem trgu. Povprečna cena nje-gove energije je v letu 2000 znašala 5,6 forinta na kWh, letos pa se je povečala na 6,3 forinta na kWh, kar je še vedno le polovica cene drugih domačih elektrarn in komaj četrtnina prodajne cene. Tudi študija, ki je primerjala dolgoročne učinke investicij v podaljšanje življenjske dobe nuklearke ali v gradnjo nove kombinirane elektrarne na plin, govori prvi možnosti v prid, zato so madžarski jedrski strokovnjaki že začeli zbirati potrebno dokumentacijo, s katero bodo uresničili podaljšanje.

UKREP POMENI ZAŠČITO SLOVENSKEGA EGS

Ključni pojmi, okoli katerih je v zadnjem času na energetske področju največ hrupa in hude krvi, so še vedno odpiranje energetskega trga, delovanje Holdinga slovenskih elektrarn in avstrijska prepoved uvoza električne energije iz Slovenije. V začetku decembra je v javnosti zelo odmevala tudi slovenska odločitev o prepovedi uvoza električne energije iz Avstrije. Ker gre za protekcionizem slovenskih proizvajalcev, ta ukrep v bistvu pomeni zaščito domačega elektrogospodarstva, je pojasnil dr. Robert Golob, državni sekretar za energetiko.

Po že znanem avstrijskem ukrepu se je v začetku decembra po načelu vzajemnosti prižgala rdeča luč za uvoz avstrijske elektrike v Slovenijo. Zaplet se je še poglobil, ko je E-Control, avstrijski regulator trga električne energije, podaljšal veljavnost uredbe, s katero prepoveduje uvoz električne energije iz Slovenije. Kot je povedal **dr. Robert Golob**, je avstrijska prepoved uvoza električne energije iz več držav, med njimi tudi iz Slovenije, v bistvu zaščita ali protekcionizem avstrijskega elektrogospodarstva pred konkurenco iz vzhodne Evrope. Iz energetskega zakona, ki je skladen z evropsko direktivo o enotnem trgu, pa izhaja, da imajo vsi proizvajalci pravico zahtevati tako zaščito, če jo neka država uveljavi. Ker je Avstrija priznala svojim proizvajalcem zaščito pred slovensko konkurenco, imajo tudi naši proizvajalci po zakonu pravico zahtevati, da Eles sprejme enake ukrepe. Vlada je bila o tem obveščena, vendar ni od-

ločala, ker nima teh pristojnosti. Pristojnost za to odločanje je izključno v rokah Eles, ki je takoj sprožil postopek, ko je od Holdinga slovenskih elektrarn prejel prijavo za uvedbo prepovedi uvoza električne energije iz Avstrije. Res pa je, da je bil ta korak v javnosti napačno interpretiran kot ukrep za prepoved uvoza. V resnici gre za ukrep zapiranja našega trga pred proizvajalci določene države. To pomeni, da naši kupci, ki imajo po energetskega zakonu pravico do proste izbire, ne morejo izbrati proizvajalca iz Avstrije za svojega dobavitelja. Nikjer pa ne piše, da ne more Eles ali celo HSE zaradi fizičnega primanjkljaja kupovati električne energije od zunaj. Če Eles, ki je odgovoren za izravnano odstopanje, ugotovi, da obstaja potreba po dodatni električni energiji, lahko ne glede na omenjeni ukrep vstopi v igro, vendar šele takrat, ko so vse druge možnosti izčrpane.

Glede prizadevanj za gradnjo hidro-

elektrarn na spodnji Savi je dr. Golob povedal, da so študije v bistvu pokazale, da je treba koncesijo prenesti na finančno in strokovno najbolj usposobljenega investitorja. Na predlog Boruta Miklavčiča, direktorja Savskih elektrarn Ljubljana, so se najprej pogovarjali o možnosti, da bi koncesijo prenesli na Holding slovenskih elektrarn. Nato pa so se konec novembra na seji nadzornega sveta holdinga na podlagi strokovnih in pravnih mnenj odločili, da se koncesija prenese na Dravske elektrarne Maribor. Trenutno zadeva čaka na vladni postopek, saj je potrebno še soglasje koncedenta.

SO ENERGETSKE FUNKCIJE RES NEZDRUŽLJIVE?

V zadnjem času se je spet pojavilo vprašanje o domnevni protislovnosti energetske funkcije, ki jih opravlja dr. Robert Golob. V karikaturi Tokokrog (Delo, 4. december 2001), na kateri je njegova glava na petih ključnih mestih, so mu v ironičnem pomenu namenili veliko pozornost kot državnemu sekretarju za energetiko, predsedniku nadzornega sveta HSE, članu poslovnega odbora NEK, predsedniku nadzornega sveta Elektro Ljubljana in predsedniku

Foto Miro Jakomin

Dr. Robert Golob pravi, da ga najbolj navdušujeta svoboda in ustvarjalni nered.

Po presoji državnega sekretarja za energetiko dr. Roberta Goloba je energetskega sektor v letu 2001 doživel še eno izredno burno obdobje pri postopnem prehodu iz reguliranega sistema v tržni način delovanja. V začetku leta je bilo aktualno vprašanje o trgovanju Elesa, nato pa so bili na vrsti naslednji koraki: reorganizacijska preobrazba Elesa, priprava podzakonskih aktov, uradno odpiranje trga z električno energijo, oblikovanje tržnih odnosov med proizvodnjo, distribucijo in Elesom. Po pričakovanju naj bi se 1. januarja 2002 oblikovali tudi odnosi na področju trga na drobno. Z vidika reševanja vprašanja o konkurenčnosti med najpomembnejše dogodke v letu 2001 sodi ustanovitev Holdinga slovenskih elektrarn, ki je z reorganizacijskega, razvojnega in tržnega vidika že upravičil svoj obstoj. Z vidika socialno partnerskega sodelovanja je bila zelo pomembna ustanovitev Ekonomsko socialnega odbora energetike. Trenutno so v sklepni fazi cenitev premoženja energetskih podjetij, ocena nasedlosti investicij in priprava strokovnih podlag programa privatizacije v EES. Glede leta 2002 pa je dr. Golob izrazil željo, da bi zgodbo o odpiranju trga z električno energijo predvidoma končali do prve polovice leta. Omenil je predvsem potrebo po dokončni vzpostavitvi vseh inštitucij in pogodbenih odnosov pri odpiranju trga z električno energijo. V drugi polovici leta pa se bo Urad za energetiko začel ukvarjati tudi s problematiko odpiranja trga na področju plinskega gospodarstva.

nadzornega sveta Elesa. So njegove energetske funkcije res protislovne? Kot odgovarja dr. Golob, bi protislovje bilo v primeru, če bi v tej verigi manjkal en člen. Potem tokokrog ne bi bil zaključen in bi se dejansko nekje ustvarjala napetost, če smo že pri električnih izrazih. Seveda bi bila ta napetost potem v škodo tistega, ki v tokokrog ne bi bil vključen. Glede vprašanja o (ne)združljivosti funkcij meni, da nikakor niso protislovne, saj so vse energetskega značaja. Kot državni sekretar za energetiko predstavlja državo in v tej vlogi skrbi, da so različni interesi med sabo usklajeni. Ravno iz te osrednje funkcije črpa moč in enotnost za opravljanje drugih funkcij, ki so predvsem zahtevne naloge. Zanimivo pa je, kot sam pravi, da se namigovanja o njegovih domnevnih protislovnih funkcijah vedno pojavijo takrat, ko naj bi vlada obravnavala kak pomemben dokument. Trenutno čaka na obravnavo dokument

o prenosu koncesije iz SEL na DEM.

VSI GA IŠČEJO, A TEŽKO JE VSEM USTREČI

Sicer pa dr. Goloba skoraj vsak dan iščejo ljudje iz vlade, parlamenta, ministrstva za okolje in prostor, tujih elektroenergetskih podjetij, elektrotehniške fakultete, holdinga, energetskih ustanov, združenj, podjetij, sindikatov, medijskih hiš itd. Če nadaljujemo v bolj sproščenem slogu, lahko zapišemo, da ga iščejo tudi kolegi, prijateljice, prijatelji, sorodniki, znanci, ne nazadnje tudi žena Jana. Vsak bi ga hotel imeti pri sebi in se z njim pogovarjati in posvetovati. Težava je edino v tem, da dr. Golob kljub izredni odprtosti in dobri volji po komuniciranju v določenem trenutku ne more ustreči vsem željam. Res pa je, da se vsakemu sogovorniku, če se uspe prebiti do njega, posveti z »dušo in telesom« in skoraj nikoli ne daje

vtisa, da se mu kam mudi. In kaj dr. Golobu pomenijo politika, stroka, svoboda in sreča? »Politika je alternativa stroki vse dotlej, dokler človek lahko preko nje uveljavlja strokovne argumente. Če pa politika postane namen, takrat se je bolje umakniti, sicer prej ali slej slabo končaš. Osebo si želim imeti dovolj svobode, v tem pomenu, da nimam preveč strogo postavljenih pogojev dela. In ravno tega ti politika ne daje. Ker si običajno zelo vpet v nek sistem, je v politiki za svobodno, ustvarjalno delovanje malo prostora. Zame je sreča v tem, da se ti uspe dvigniti iz okolja, v katerem se nahajaš, in se ne obremenjuješ z nepomembnimi stvarmi.«

MIRO JAKOMIN

2001 LETO ŠTEVILNIH prilagajanj

O mag. Vekoslavu Korošču bi lahko dejali, da je vodenje Elektro-Slovenije prevzel v zgodovinsko gledano njegovem zagotovo najbolj razburljivem obdobju, saj je predvideno odprtje trga in začetek trgovanja z električno energijo ravno v iztekajočem se letu od Elesa kot prenosnega podjetja in sistemskega operaterja terjalo največ sprememb, preoblikovanj in prilagajanj. Skratka, leto 2001 bo glede na ves razplet, zaplet in preobrat dogodkov, povezanih z imenom podjetja, ki ga mag. Vekoslav Korošec znova vodi od 11. januarja, zelo težko še kdaj ponoviti. To velja v prvi vrsti tudi zato, ker je bilo letošnje leto v Elesu zaznamovano tudi s pomembnimi poslovnimi uspehi.

Na čelu Elesa ste z vmesno prekinitvijo že skoraj dve leti. V tem času ste zagotovo lahko tudi približe spoznali samo podjetje, elektrogospodarstvo pa zelo dobro poznate tudi že od prej. Kako ocenjujete prehod slovenskega elektrogospodarstva na nove tržne odnose glede na to, da je imel pri tem veliko vlogo ravno Eles?

»V zvezi z reorganizacijo Elesa lahko zatrdim, da smo jo v celoti izpeljali v skladu z zahtevami energetskega zakona, pri čemer ni šlo le za preoblikovanje in organiziranje treh javnih gospodarskih služb, temveč tudi za pripravo cele vrste drugih potrebnih dokumentov, od izdelave sistemskih obratovnih navodil, pravil delovanja trga in ustanovitve energetske borze. Da smo celotno delo dobro opravili, je ne nazadnje potrdil tudi decembrski sprejem Elektro-Slove-

nije v polnopravno članstvo evropskega združenja upravljalcev prenosnih omrežij, ki je kot pogoj včlanitve postavljala ravno organiziranost v skladu z evropskimi smernicami glede odpiranja trga. Skratka, Eles je pot do energetskega trga uspešno prehodil, več dela pa v prihodnjem letu čaka še druga elektroenergetska podjetja, pri čemer to še zlasti velja za proizvodnjo. Eles je bil namreč doslej edini kupec električne energije in je v določeni meri opravljal tudi vlogo optimizatorja proizvodnje oziroma je zagotavljal kakovostno in cenovno optimalno oskrbo trga. Del teh nalog pa bodo zdaj nase morali prevzeti tudi proizvajalci, ki v tem smislu še niso povsem dobro pripravljene. Tako bo leto 2002 predvsem leto uvajanja odprtega trga in obdobje priprav na pravi odprti trg, ki bo začel veljati 1. januarja 2003.«

Torej lahko bi dejali, da je Eles

večino potrebnih nalog že opravil. Pa vendar, tudi Eles verjetno čaka še precej dela?

»Reorganizacija Elesa je, kot sem že dejal, praktično izpeljana. Nas pa v naslednjem letu čaka še vpeljava vseh teh sprememb, pravilnikov in navodil v življenje. Verjetno bo treba tudi kaj še popraviti in teorijo prilagoditi stvarnim dogajanjem v praksi, saj so tudi izkušnje tujih elektrogospodarstev potrdile, da so potrebni korektivni ukrepi, čeprav smo skušali njihove korekcije že upoštevati pri oblikovanju naših predlogov. Vsekakor pa večino dela čaka proizvajalce, pri čemer se mi zdi ključen problem povezanost in organiziranost proizvodnje. Zato se s holdingom slovenskih elektrarn tudi dogovarjamo, da bi se Eles vključil v šolanje dispčerjev oziroma sploh o tem, kako naj bi potekalo sodelovanje v prihodnje, da bo Eles s čim manj težav del svojih dosežanih funkcij prenesel na holding.«

V pogovorih večkrat poudarjate, da je Eles zdravo podjetje, kar naj bi se kazalo tudi v tem, da posluje pozitivno in bo na odprti trg vstopil brez večjih zunanjih dolgov. Je mogoče napovedati njegovo uspešno poslovanje tudi v prihodnjih letih?

»Zavedati se je treba, da bo naš osnovni prihodek v prihodnje omrežnina, del sredstev pa bomo pridobili tudi iz naslova tranzitnih stroškov, ki pa bodo regulirani v okviru evropskega združenja sistemskih operaterjev. Dosedanje analize pravilnika o omrežnini so pokazale, da bo predvidena omrežnina zadostovala zgolj za golo obratovanje Eles in osnovno vzdrževanje, tudi približno pa ne za potrebne nujne investicije. Za zagotovitev potrebnih naložbenih sredstev sicer obstajajo tudi druge možnosti, kot denimo prodaja deležev v odvisnih družbah, ki dolgoročno tudi po definiciji ne morejo ostati v okviru našega koncerna, saj gre za izrazit konflikt interesov. Tako je postopek prodaje Taluma že stekel, saj je bila imenovana komisija, ki naj bi pripravila vse potrebno za prodajo, pri čemer pa ocenjujem, da vsi ti procesi ne bodo končani prej kot v letu dni. Možne pa so tudi druge oblike financiranja, denimo sovlaganje države, tuja sovlaganja oziroma preko konce-

sij za prenosno omrežje. Za gradnjo prenosnega omrežja se zelo zanimajo tudi tuje velike družbe, kot so EoN, EdF in RWE in tudi velike evropske banke, pri čemer pa bi morali po mojem prepričanju narediti vse, da prenosno omrežje kot hrbtenica elektroenergetskega sistema ostane v lasti Slovenije. Ne nazadnje je takšna tudi svetovna praksa, kjer niso šli v prodajo in privatizacijo prenosnega omrežja.«

Elektrogospodarstvo je letos prešlo k Ministrstvu za okolje. Kako ocenjujete ta prehod oziroma samo sodelovanje z ministrom in uradom za energetiko? Ali ima Eles glede na zahtevnost perečih vprašanj zadostno podporo na lastniški strani?

»Prehod energetike z gospodarskega na drugo ministrstvo za sam Eles ni imel kakšnih posebnih posledic, za zdaj pa ta prehod tudi še ni prinesel kakšnih večjih prednosti. Sam pa opažam, da je problematika elektrogospodarstva zelo široka ter da je čas, ki smo ga v Sloveniji namenili za reorganizacijo elektrogospodarstva, bil odmerjen prekratko, saj tudi pristojna ministrstva nimajo dovolj strokovnih kadrov za izpeljavo tega zelo zahtevnega projekta, tako da prihaja tudi na ravni vladnih služb do zastojev. Pri Elesu je sama reorganizacija

in prilagoditev na nove razmere sicer potekala sorazmerno gladko in z vsakim dnevom pridobimo tudi nove izkušnje. Moram reči, da smo skušali s svojim znanjem tudi v največji meri pomagati ministrstvu pri pripravi ključnih dokumentov in glede tega bi lahko dosedanje sodelovanje ocenil kot zelo dobro. Res pa je, da je bilo na voljo doslej tudi bolj malo časa, da bi lahko začutili kakšen bistvenejši premik tudi na področju umestitve linijskih objektov v prostor, čeprav se z obeh strani trudimo, da bi dosegli hitrejšo obravnavo te problematike. Gre pa pri tem za zelo kompleksne zadeve, ki so povezane s pridobivanjem soglasij lokalnih skupnosti in tu je tudi največji problem. Na tej problematiki zato Eles intenzivneje dela tudi na relaciji z občinami, kjer skušamo z lokalnimi oblastmi poiskati optimalne rešitve, razlagamo problematiko in se dogovarjamo.«

Slovenija je letos dobila še eno pomembno ustanovo – Agencijo za energijo. Kako ocenjujete njeno vlogo in kakšno je sodelovanje na tej ravni?

»Agencija za energijo je ključna ustanova pri odpiranju trga z električno energijo, je pa v njenem dosedanjem delu opaziti, da nima potrebnih izkušenj ter da se nahaja v nekem prehodnem obdobju. Sam si zelo želim, da bi se agencija v letu 2002 dejansko tudi strokovno usposobila za izvajanje vseh nalog in leta 2003 tudi začela delovati kot pravi regulator trga. Nestrpno pa pričakujemo tudi pravilnik o omrežnini, saj smo na osnutke imeli zelo veliko pripomb in se vse zadeve glede tega prepočasi odvijajo, še zlasti glede na dejstvo, da naj bi omrežnina že prihodnje leto bila naš poglavitni vir financiranja.«

Ste član in na pomembnih funkcijah v mednarodnih strokovnih organizacijah. Kako ocenjujete položaj Slovenije oziroma Eles v teh organizacijah in katera so najbolj aktualna energetska vprašanja na svetovni ravni, ki zadevajo tudi naš elektroenergetski sistem?

»Eles ima v mednarodnih organizacijah velik ugled, kar potrjuje tudi dejstvo, da je bil kot edini operater iz držav v tranziciji nedavno sprejet v pol-

nopravno članstvo evropskega združenja sistemskih operaterjev. Naši predstavniki so zelo aktivni tudi v drugih strokovnih organizacijah, kot so WEC, UCTE, Sudel in Cigre, s katerimi tudi zelo dobro sodelujemo. Naši strokovnjaki so tudi vključeni v delovne skupine in sodelujejo s predavanji na mednarodni ravni, pri čemer je Slovenija zaradi svoje geografske lege in uspešnega prilagajanja evropskim smernicam še posebej zanimiva. Zavedati se namreč moramo, da smo na sečišču energetskih poti, sama vloga Slovenije pa je zanimiva tudi v luči nekdanjih povezav oziroma ponovno aktualnih vprašanj vključevanja jugovzhodne Evrope ter Bolgarije in Romunije v UCTE.«

Koliko na vaše delo vpliva dejstvo, da ste še vedno zgolj na položaju vršilca dolžnosti direktorja in da se je to imenovanje že nekajkrat ponovilo?

»Dejansko sem bil že petkrat imenovan in to vsekakor ni prijetno, saj niti slovenska zakonodaja niti evropska praksa tega ne poznajo. Prav tako ni prijetno, ko moram takšen položaj pojasnjevati tujcem, saj v svetu velja, da si direktor ali pa nisi.«

Glede na zahtevnost vašega dela verjetno ni veliko prostega časa. Pa vendar, kako preživljate tistih nekaj prostih uric oziroma ali je takšna angažiranost in obremenjenost v službi imela posledice tudi na spremembe v družinskem življenju?

»Res, je da prostega časa nimam več veliko, kar ga pa je, ga skušam preživeti z družino. Brez njihove odločne podpore tudi ne bi zmozel vseh obremenitev. Drugače pa rad veliko hodim, pozimi tudi smučam in tečem na smučeh, trikrat do štirikrat na leto pa se redno udeležujem tudi lokostrelskih tekmovanj, kjer zdaj nastopam že med veterani. Lokostrelstvo je moja ljubezen še iz mladih dni, ko sem redno tekmoval in bil nekaj časa tudi športni funkcionar, zdaj pa mi ta šport prinaša predvsem sprostitve.«

BRANE JANJČ

Mag.
Vekoslav
Korošec

Foto Miško Kranjčec

ODLOČAJO PREDVSEM VSEBINSKI. *argumenti*

Elektroenergetski sektor v Sloveniji za zdaj še ni v celoti pripravljen na tržno obnašanje in delovanje, ugotavlja prof. dr. Jože Koprivnikar, direktor Agencije za energijo. Po njegovem se v podrobnostih, ki so se razgalile v prehodnem letu 2001, skriva mnogo pasti in zank, vendar pa se odkrivajo in razrešujejo. V tem procesu se spreminjajo ustaljena razmerja, ustaljeni vzorci obnašanja, navade in razne vrste monopolizmov. Prepričan pa je, da je vse ovire mogoče preseči z znanjem, pogovori in argumenti.

Agencija za energijo je v letu 2001 hitro in uspešno zaorala ledino v energetskega sektorja na področju prehoda iz enega v drugi model oblikovanja novih odnosov med različnimi dejavniki. Kot je znano, se je agencija že kmalu po ustanovitvi znašla v navzkrižju interesov odjemalcev, podjetij za prenos in distribucijo električne energije, države in drugih akterjev. O podlagah, merilih in kriterijih, ki jih agencija upošteva pri svojem odločanju, smo pisali že v prejšnjih številkah Našega stika. Ob koncu leta pa smo se v pogovoru s **prof. dr. Jožetom Koprivnikarjem**, direktorjem Agencije za energijo, ponovno dotaknili nekaterih tem, aktualnih za vse dejavnike na področju delovanja elektroenergetskega sektorja. Iz pogovora je razvidno, da v agenciji imajo vizijo in se zavedajo svojega poslanstva na poti v Evropo.

*Kako presojate dosedanje delo v Agenciji za energijo RS od ustanovitve pa vse do danes?
Kakšen je bil vaš plan? S kate-*

rimi težavami ste se srečevali pri delu? Katere naloge ste uspešno uresničili?

»V drugi polovici leta 2000 so bili opravljeni vsi potrebni ustanovitveni organizacijski postopki in usposabljanje projektne skupine, tako da je v začetku letošnjega leta agencija pričela z operativnim delom. Leto 2001 bi lahko opisali kot prehodno leto ob pričetku uveljavljanja določil energetskega zakona na področju uvajanja trga z električno energijo, obenem je to prvo leto delovanja agencije. Osnovna usmeritev je bila čimprejšnja zagotovitev izvajanja temeljnih nalog agencije, predvsem tistih, ki so potrebne za odpiranje trga. Delo Agencije za energijo v letu, ki se izteka, bi lahko opisali na eni strani s trenutno problematiko prehoda na trg, predvsem pri ceni za uporabo elektroenergetskih omrežij - iz obstoječega plansko usmerjanega načina delovanja v novi način delovanja pod tržnimi pogoji, po drugi strani pa v agenciji izvajamo tudi vse potrebne aktivnosti, usmerjene v redno delova-

nje agencije in izvajanje regulative, ki zajema spremljanje oziroma nadzor vseh področij delovanja trga z električno energijo (pozneje tudi plinskega trga).

Vse glavne naloge je agencija izvedla uspešno in v rokih. Marca se je začel postopek izdajanja licenc, v katerem je bilo do sedaj agenciji posredovanih 645 vlog za izdajo licenc, izdanih je bilo že 588 odločb, od katerih je 539 odločb že pravnomočnih, torej so prosilci dobili licenco. Že v začetku aprila je agencija izdelala Pravilnik za določitev cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki je bil eden ključnih dokumentov za formalno odprtje trga z električno energijo s 15. aprilom 2001.

V drugi polovici leta 2001 smo se ukvarjali s precejšnjim obsegom vsebinskih vprašanj, vezanih na odpiranje trga z električno energijo v Sloveniji. Pripravili smo izpopolnjeno verzijo Pravilnika za določitev cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki določa razmerja med vpetimi stranmi v naslednjem letu, predvsem pa določa cene za uporabo elektroenergetskih omrežij za leto 2002.

Med odmevnejšimi aktivnostmi je bila tudi naša obveza odločanja o

Prof. dr. Jože Koprivnikar,
direktor Agencije za energijo.

Med težavami, ki spremljajo delo Agencije za energijo, je prof. dr. Jože Koprivnikar omenil predvsem dejstvo, da so bili podatki za prehodna leta v obliki, ki ne omogoča vsebinske ločitve energetske dejavnosti. Zaradi tega so imeli precej težav pri usklajevanju podatkov, vendar so na koncu prišli do dobrih rešitev tako pri določanju cen za uporabo omrežij, kot pri drugih aktivnostih. Zaradi potrebe po zveznem prehodu na nov način reguliranja so cene za uporabo omrežij še zmeraj restriktivno omejene. Poleg tega je dr. Koprivnikar povedal, da se po tolikih letih ustaljenega delovanja elektroenergetskega sistema pogosto srečujejo tudi s težavami, povezanimi z usklajevanjem pričakovanj med upravičenimi odjemalci, energetske podjetji in državo. Za usklajevanje navideznega in včasih tudi pravega navzkrižja interesov, je potrebno predvsem veliko znanja in argumentov, pogajalskih spretnosti in primerjalnih prepričevanj.

pritožbah, povezanih z razpisom za dostop do energetskega omrežja za uvoz električne energije v letu 2002, ki smo jo realizirali v roku, pozneje pa se je pokazalo, da je tudi zaradi povračilnih ukrepov do avstrijske prepovedi uvoza elektrike iz Slovenije uvoz postal dodatno vprašljiv. Omeniti kaže tudi intenzivno internacionalizacijo dela Agencije za energijo, saj smo vzpostavili izmenjave informacij, podatkov in projektov tako na evropski ravni, kot tudi širše.«

V kakšni luči gledate na trenutno pripravljenost, organiziranost in usposobljenost elektroenergetskega sektorja za nastop na trgu z električno energijo, še zlasti z vidikov razmišljanja, delovanja in konkurenčne sposobnosti?

»Elektroenergetski sektor v Sloveniji za zdaj še ni v celoti pripravljen na tržno obnašanje in delovanje. V podrobnostih, ki so se razgalile v prehodnem letu 2001, se skriva mnogo

pasti in zank, vendar pa se odkrivajo in razrešujejo. Gre za proces, v katerem se spreminjajo ustaljena razmerja, ustaljeni vzorci obnašanja, navade in razne vrste monopolizmov. Toda prepričan sem, da smo jih sposobni preseči, seveda z veliko pogovarjanja in argumentiranja. Do trga električne energije v Sloveniji ne bomo prišli z izpostavljanjem argumentov moči, ampak pravih, vsebinskih argumentov, ki bodo koristili vsem odjemalcem. Glede organiziranosti menim, da bo treba že začete procese reorganizacij uresničiti do konca, šele nato bomo lahko v naslednjih letih ugotavljali, kaj bo še treba izboljšati. Organiziranost je kot živ organizem, ki se vseskozi spreminja, dopolnjuje, nadgrajuje, raste, odvisno od potreb in zrelosti okolja. Glede konkurenčne sposobnosti pa je jasno, da bo zahtevana še zlasti na področju proizvodnje. Tudi pri tem gre za proces, ki lahko rodi sadove v daljšem obdobju, vendar pokaže prave rezultate šele takrat, ko trg deluje v celoti. Konkurenčno sposobnost je treba

spodbujati, tako s strani lastnika kot s primerno energetske politiko, ki ji nato sledijo tudi regulativni ukrepi. Na konkurenčno sposobnost proizvodnih podjetij bo bistveno vplival tudi način rešitve problematike naseljenih investicij.«

Zakaj menite, da je prehodno obdobje za liberalizacijo trga za električno energijo nujno potrebno?

»Prehodno obdobje, v katerem se trguje z električno energijo znotraj meja Slovenije, je nujno predvsem zaradi prilagoditve vseh segmentov energetskega sektorja tržnim razmeram, iskanja in izvedbe primerne reorganizacije, pridobitvi novih potrebnih znanj, vzpostavitve novih institucij in njihovem vpeljevanju (Agencija za energijo, Borzen - organiziran dnevni trg z električno energijo - borza). Predvsem pa zato, ker gre za izjemno občutljivo in za vsakega Slovenca življenjsko pomembno vrednoto. Zaradi tega si ni mogoče privoščiti napak, razpadov sistemov in podobno. Prehodno obdobje je namenjeno temu, da se vsi akterji naučimo poslovati v elektroenergetskem sistemu in pri tem v celoti upoštevati tržne zakonitosti. Električna energija ima toliko specifičnosti in tako ozek krog poznavalcev, hkrati pa tako dolgo zgodovino monopolističnega obnašanja, da je prehodno obdobje preprosto nujno. Sicer pa to ni nobena slovenska posebnost. Ta instrument so uporabili v vseh državah in marsikje to prehodno obdobje še kar traja in traja.«

Kakšne so po vašem mnenju možnosti, da bi kljub dosedanjim zapletom v prihodnje vendarle izboljšali sodelovanje med Agencijo za energijo, Elesom in distribucijo?

»Ne bi mogel trditi, da gre za kakšne zaplete. Predvsem gre za pomen zavedanja novih okoliščin, ki so prvi pogoj, da bi nekoč le prišli do korektnega delovanja tržnih zakonitosti tudi na področju prodaje in nakupovanja elektrike. Intenzivno sodelovanje bo preseglo vse oblike zapletov, s katerimi smo se in se najbrž še bomo srečali. Temu se objektivno pač ni mogoče izogniti in če se bomo spoštovali kot partnerji, bomo vse vsebine tudi prej in uspešneje razreševali. Treba se je samo zavedati, da ▶

ELES POLNOPRAVNI ČLAN ETSO

Elektro-Slovenija je 6. decembra postalo polnopravni član zveze evropskih upravljalcev prenosnih omrežij, katere glavna naloga je vzpostavitev enotnih pravil za dostop do prenosnega omrežja in tranzit električne energije med članicami Evropske unije.

agencijo pri njenem delu vodi skupen interes in usklajevanje ciljev vseh dejavnikov v energetske sektorju, predvsem pa seveda segment neposredno reguliranih podjetij. Pri tem si agencija svojo vlogo predstavlja predvsem v smeri koordiniranja energetskega sektorja.«

Kako je zastavljen vsebinski program delovanja Agencije za energijo v letu 2002?

»Agencija bo v letu 2002 nadaljevala aktivnosti skladno z razvojem procesa uvajanja energetskega trga in zagotovila učinkovito izvajanje zakonskih nalog po energetskega zakonu. Postopek izdajanja licenc poteka tekoče kot redna naloga agencije. Pri določanju cen za uporabo omrežij, predvsem na področju omrežnin, bodo podrobneje presojani in regulirani stroški, ki jih predvidevajo načela v energetskega zakonu. Za določanje regulativnih pogojev posamičnih skupin stroškov bodo v letu 2002 podrobneje izdelani kriteriji, ki bodo podlaga za spremljanje in določanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij. Energetska regulativa bo temeljila na principu spodbud energetskega podjetjem za učinkovitost v tehničnem in ekonomskem pogledu, pri čemer je presoja upravičenosti stroškov potrebno orodje.«

In katere so druge predvidene dejavnosti v prihodnjem letu?

»Treba je poudariti, da trg z električno energijo do 1. januarja 2003 deluje znotraj Republike Slovenije, po tem datumu pa bo mogoče trgovanje tudi preko meja. V letu 2002 bodo zato potekale pripravljalne aktivnosti za mednarodno odprt trg, upoštevajoč pravila in direktive EU. Intenzivnejše pa bodo aktivnosti na področju odpiranja trga z zemeljskim plinom, ki je po energetskega zakonu predvideno 1. januarja 2003. Potrebno bo predvsem stalno analiziranje cen zemeljskega plina in reševanje problematike dostopa do plinskih omrežij. Sicer pa bo agencija nadaljevala delo na projektih, ki so stekli letos in pomenijo strokovno podporo več delovnim področjem agencije. Ena od pomembnih nalog Agencije za energijo v letu 2002 bo tudi navezava tesnejših stikov in sodelovanje z evropskimi regulativnimi institucijami, še posebej s sosednjimi.«

Polnopravno članstvo Elektro-Slovenije v evropskem združenju upravljalcev prenosnih omrežij (ETSO, European Transmission System Operators) je tako za državo samo kot za nacionalnega operaterja veliko priznanje. Poleg držav članic Evropske unije so v ETSO vključeni še sistemski operaterji Švice in Norveške, medtem ko so države vzhodnoevropske konekcije pridobile šele status opazovalk. ETSO je bil v prvotni obliki ustanovljen leta 1999 in je s pripravo predloga mehanizma za kompenzacijo stroškov prenosa električne energije preko državnih meja znotraj evropske skupnosti, objavljanjem prenosnih zmogljivosti in reševanjem ozkih grl pri prenosu električne energije ter povezave med evropskimi borzami postavil temelj za nadaljnje delovanje. Danes se zveza ukvarja predvsem z nadaljevanjem razvoja notranjega trga z električno energijo v Evropski uniji, ob hkratnem zagotavljanju ustrezne zanesljivosti obratovanja interkonekcije elektroenergetskih omrežij v Evropi. Slovenija je bila preko Elesa pridružena članica ETSO-ja že od ustanovitve. Za polnopravno članstvo pa se je Eles začel potegovati z izpolnitvijo naslednjih pogojev: ima status neodvisnega sistemskega operaterja v skladu z evropsko zakonodajo, odgovoren je za frekvenčno regulacijo in vzdrževanje načrtovane izmenjave energije ter izpolnjuje pogoje evropske zakonodaje glede odpiranja trga z električno energijo (Direktiva 96/92 EC). S

preoblikovanjem v tri gospodarske javne službe – prenos električne energije, upravljanje prenosnega omrežja in organiziranje trga z električno energijo - ter pripravo ločenih računovodskih izkazov je Eles uspešno sklenil reorganizacijo in s tem tudi formalno izpolnil vse pogoje za pridobitev članstva v zvezi evropskih upravljalcev prenosnih omrežij.

V procesu prilagajanja evropskemu pravnemu redu je poglavje energetike sicer zaprto, vendar je z vstopom v ETSO slovenska energetika preko Elesa vstopila v še en segment Evropske unije. S polnopravnim članstvom v ETSO-ju je Eles pridobil pravico do vključitve v vsa elektroenergetska strokovna združenja v okviru Evropske skupnosti in si tako izbral najugodnejši status med državami v tranziciji. Slovenska elektroenergetika je s tem postala polnopravna članica Evropske unije že pred uradno politično pridružitvijo.

LUCIJA GORIČKI

TRD OREH TUDI ZA EU

Nasedle investicije so aktualna tema ne le pri nas, ampak tudi v Evropski uniji. Ker Direktiva o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo odpira možnost do nadomestitve določenih škod, ki so jih z odpiranjem trga z električno energijo utrpeli nekatere naložbe, skušajo države članice EU in nekatere kandidatke za pridružitve najti primeren način za državne podpore, ki ne bi bile v nasprotju z evropsko zakonodajo. Nekaj modelov za ta poseben primer dovoljenih državnih pomoči je bilo že zavrženih, zato je Komisija Evropskih skupnosti 26. julija 2001 sprejela in objavila Sporočilo v zvezi z metodologijo za analizo državnih pomoči na področju nasedlih stroškov. Iz besedila je jasno razvidno, da gre kljub dokaj splošnemu imenu sporočila Komisije izključno za nasedle investicije in sprejete dolgoročne obveznosti s področja elektroenergetike.

V Sloveniji daje podlago za državno pomoč upravičenim nasedlim investicijam z Direktivo usklajeni Energetski zakon v 26. členu. Medtem ko 122. člen Energetskega zakona zagotavlja del vira za reševanje nasedlih investicij, pa je 125. člen izvajalcem dejavnosti proizvodnje električne energije naložil, da prijavijo morebitne nasedle investicije. V roku zbrane prijave, katerih seštevek je dosegel kar 122,2 milijarde slovenskih tolarjev, so pokazale predvsem zelo raznoliko razumevanje pojma nasedlih investicij in upravičenosti za državno pomoč. Zato sem pripravil ta prevod Sporočila Komisije v neskrajšani obliki, v želji, da bodo kandidati za odškodnine in pomoč iz naslova nasedlih investicij razumeli duha odobranja upravičenosti in postopkovno doslednost, ki jo zahteva zakonodaja EU. Slovenski upravni organi, ki bodo sprejeli program in metodologijo reševanja nasedlih investicij, ne bodo mogli odstopati od načel Evropske unije. Prvi del Sporočila Komisije EU v tej številki obravnava povezavo nasedlih investicij z uvajanjem trga z električno energijo in definicijo upravičenih nasedlih stroškov, v drugem delu pa bo poudarek na vidiku državnih pomoči in načinu financiranja kompenzacij za nasedle stroške. Moj prevod je neuraden, saj ni šel skozi recenzijo ustrezne vladne službe, ki sporočil Komisije še ni utegnila posloveniti zaradi obilice bolj nujnih aktov EU. Izvirniki tega Sporočila so brezplačno dosegljivi v enajstih

evropskih jezikih na spletni strani http://www.europa.eu.int/comm/competition/state_aid/legislation/stranded_costs/en.pdf.

METODOLOGIJA ZA ANALIZO DRŽAVNIH POMOČI NA PODROČJU NASEDLIH STROŠKOV

Direktiva 96/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. decembra 1996 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo je postavila načela za odprtje evropske elektroenergetike za konkurenco. Komisija namenja največjo pozornost poglobitvi skupnega trga z električno energijo, ker je ta pomemben korak k izpolnitvi notranjega trga z energijo. Postopen prehod od stanja pretežno omejene konkurence k stanju izvirne konkurence na evropski ravni se mora dogajati v sprejemljivih gospodarskih razmerah, ki upoštevajo specifične značilnosti elektroenergetike. Takšen način je že močno izražen v samem besedilu Direktive. V želji omogočiti državam članicam, da se spopadejo z zelo različnimi položaji, dovoljuje 24. člen odložiti izvajanje posameznih določil Direktive za prehodno obdobje. Nekaterne države članice tudi želijo uvesti mehanizme državne pomoči tako, da bi omogočile svojim elektroenergetskim podjetjem prilagajanje vpeljavi konkurence pod ugodnimi pogoji: taki mehanizmi pomoči ne sodijo v okvir prehodnega režima, ki ga dopušča

24. člen. Namen tega Sporočila je razjasniti, kako namerava Komisija v luči Direktive 96/92/ES izvajati pravila Pogodbe pri državnih pomočeh take vrste. To Sporočilo ne prejudicira pravil o državnih pomočeh, ki izhajajo iz Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, iz Pogodbe Euratom in iz ustreznih okvirov, usmeritev ali sporočil. Komisija bo še naprej dovoljevala zlasti regijske in okoljevarstvene pomoči, ki so skladne z ustreznimi usmeritvami. Podobno bo pomoč, ki bi bila zavržena po 87. členu Pogodbe o ES, v primernih okoliščinah obravnavana v luči 2. odstavka 86. člena.

PREHODNI UKREPI IN DRŽAVNE POMOČI

Z izjemo Belgije, Grčije in Irske so morale države članice prenesti Direktivo 96/92/ES v nacionalno zakonodajo najpozneje do 19. februarja 1999. Belgija in Irska sta morali to storiti do 19. februarja 2000 ter Grčija do 19. februarja 2001.

24. člen Direktive pa postavlja pogoj, da morajo biti prehodni ukrepi, ki odstopajo začasno od Direktive, potrjeni od Komisije:

1. Tiste države članice, kjer se obveznosti ali zajamčeno obratovanje, ki so bili določeni pred začetkom veljavnosti te direktive, ne morejo izpolnjevati zaradi določb te direktive, lahko zaprosijo za prehodni režim, ki ga Komisija lahko odobri, ob

upoštevanju, med drugim, velikosti sistema, ravni medsebojnih povezav omrežja in organiziranosti elektrogospodarstva. Preden se odloči, Komisija obvesti države članice o teh vlogah ob upoštevanju stopnje zaupnosti. Ti sklepi se objavijo v Uradnem listu Evropskih skupnosti.

2. Prehodni režim ima omejeno trajanje in je vezan na prenehanje obveznosti ali jamstev iz 1. odstavka. Prehodni režim vključuje odstopanje od poglavij IV, VI in VII te direktive. O vlogah za prehodni režim se mora Komisijo obvestiti najpozneje v enem letu po veljavnosti te direktive.

Večina držav članic se želi okoristiti s 24. členom in je zato prijavila Komisiji prehodne ukrepe. Pokazalo se je, da v nekaterih državah članicah prijavljeni ukrepi ne sodijo v doseg 24. člena (glej zlasti odločbe Komisije 1999/791/ES, 1999/792/ES, 1999/795/ES, 1999/796/ES, 1999/797/ES in 1999/798/ES, ki se v tem zaporedju nanašajo na Združeno kraljestvo, Francijo, Avstrijo, Nizozemsko, Španijo in Dansko, v zvezi s 24. členom direktive 96/92/ES (OJ L 319, 11.2.1999)). V trenutni situaciji meni Komisija, da njene odločbe v zvezi s 24. členom lahko ustvarijo prehodno obdobje samo tam, kjer je že prej ugotovila, da so ukrepi, ki so jih prijavile države članice v zvezi s tem členom, neskladni z določbami iz poglavij IV, V, VI in VII direktive. V zvezi s 24. členom lahko dovoli odstopanja le Komisija. Potemtakem sistem davščin, ki jih uvede država članica preko sklada za kompenzacijo stroškov prevzetih obveznosti in garancij, ki jih sicer izvajanje direktive 96/92/ES finančno ne pokrije, ne predstavlja ukrepa, ki bi se lahko okoristil z odločbo Komisije, ki bi odobrila prehodni režim po 24. členu te direktive; tak ukrep ne zahteva odstopanja od ustreznih poglavij direktive. Na drugi strani pa lahko predstavlja državno pomoč, ki jo obravnavata 87. in 88. člen Pogodbe, ne da bi bila v nasprotju s pogodbama Evropske skupnosti za jeklo in premog ter Euratom. Namen tega Sporočila je pokazati, kako namerava Komisija uporabljati pravila Pogodbe o državnih pomočeh v primeru ukrepov za kompenzacijo stroškov sprejetih obveznosti in zajamčenega obratovanja, ki jih morda ni več mogoče plačevati zaradi direktive 96/92/ES. Še posebej se sporočilo ne nanaša na ukrepe, ki se jih ne da opredeliti za državne pomoči v pomenu 87(1). člena Pogodbe ES v skladu z razsodbo Sodišča Evropskih skupnosti z dne 13. marca 2001 v zadevi C-379/98, PreussenElektra proti Schleswag AG ((2001) ECR I.).

Foto arhiv Eles

DEFINICIJA UPRAVIČENIH NASEDLIH STROŠKOV

Take sprejete obveznosti in garancije za obratovanje so po navadi imenovane »nasledli stroški«. V praksi imajo lahko zelo različne oblike: dolgoročne kupoprodajne pogodbe, naložbe z implicitno ali eksplicitno zagotovljeno prodajo, naložbe zunaj obsega normalnih dejavnosti itn. Da bi jih komisija priznala kot upravičene nasledle stroške, morajo take obveznosti ali jamstva izpolnjevati naslednja merila:

3.1 »Obveznosti ali zajamčeno obratovanje«, ki prispevajo k

nasedlim stroškom, morajo izvirati pred 19. februarjem 1997, to je datum začetka veljavnosti direktive 96/92/ES.

3.2 Obstoje in veljavnost takih obveznosti in garancij bosta dokazana v luči obstoječih zakonskih in pogodbenih določil ter zakonodajne miselnosti, v kateri so bile sprejete.

3.3 Take obveznosti in zajamčeno obratovanje morajo biti ogroženi zaradi določil direktive 96/92/ES. Da bi se uvrstili med upravičene nasledle stroške, morajo zatorej obveznosti in garancije postati negospo-

- darne na račun učinkov Direktive in morajo pomembno vplivati na konkurenčnost zadevnega podjetja. Med drugim mora to povzročiti v bilancah podjetja računovodske postavke (na primer rezervacije), namenjene predvidenim učinkom teh obveznosti in garancij. Posebno tam, kjer bi bila zaradi teh obveznosti in garancij brez pomoči in prehodnih ukrepov ogrožena sposobnost razvoja zadevnega podjetja, lahko domnevamo, da izpolnjujejo zahteve iz predhodnih odstavkov. Učinek takih obveznosti in garancij na konkurenčnost ali razvojno sposobnost zadevnih podjetij bo obravnavan na ravni povezanih podjetij. Da bi obveznosti in garancije predstavljale nasledle stroške, mora biti mogoče vzpostaviti vzročno zvezo med nastopom veljavnosti direktive 96/92/ES in med težavami zadevnih podjetij, da bi izpolnile take obveznosti in garancije ali dobile odpust zanje. Da bi dosegli tako vzročno zvezo, bo Komisija upoštevala vsak padec cen električne energije ali izgubo tržnega deleža, ki jih utrpí zadevno podjetje. Obveznosti in garancije, ki jih ne bi mogli izpolniti ne glede na uveljavitev Direktive, ne tvorijo nasledlih investicij.
- 3.4 Take obveznosti in garancije morajo biti nepreklicne. Če ima neko podjetje možnost odstopiti ali spremeniti obveznosti in garancije proti plačilu, se to upošteva pri izračunu upravičenih nasledlih stroškov.
- 3.5 Obveznosti in garancije med podjetji, ki pripadajo isti skupini, se ne uvrščajo med nasledle stroške.
- 3.6 Nasedli stroški so ekonomski stroški, ki ustrezajo dejanskim zneskom naložb, plačil ali dolgov na podlagi obveznosti ali garancij, iz katerih izvirajo: enotna tarifa zatorej ne bo sprejemljiva, če se ne dokaže, da izraža gospodarsko stvarnost.
- 3.7 Nasedli stroški ne smejo vsebovati dohodka, dobičkov ali dodane vrednosti, povezanih z obveznostmi in garancijami, iz katerih izhajajo.
- 3.8 Nasedli stroški morajo biti ovrednoteni brez vsake plačane ali dolžne pomoči v zvezi s premoženjem, na katero se nanašajo. Še posebno tam, kjer se nanašajo obveznosti in garancije na naložbo, ki je prejela državno pomoč, je treba vrednost pomoči odšteti od nasledlih stroškov na podlagi teh obveznosti in garancij.
- 3.9 Kjer izhajajo nasedli stroški iz obveznosti in garancij, ki jih je težko izpolnjevati zaradi direktive 96/92/ES, bo izračun upravičenih nasledlih stroškov upošteval dejansko od časa odvisno spremembo gospodarskih in konkurenčnih pogojev, ki prevladujejo na trgu z električno energijo v državi in v Skupnosti. Kjer obveznosti in garancije lahko povzročijo nasledle stroške zaradi predvidenega padca cen električne energije, mora izračun nasledlih stroškov še posebno upoštevati dejanska gibanja cen električne energije.
- 3.10 Razvrednoteni stroški pred presaditvijo direktive 96/92/ES v nacionalno zakonodajo ne morejo dati podlage za večje nasledle stroške. Vendar pa rezervacije ali popravki vrednosti premoženja, ki so bili vneseni v računovodske izkaze podjetij z jasnim namenom upoštevati predvidene učinke Direktive, lahko predstavljajo nasledle stroške.
- 3.11 Upravičeni nasedli stroški ne smejo presegati najnižje potrebne ravni, da zadevna podjetja še naprej izpolnjujejo ali zagotavljajo spoštovanje obveznosti in garancij, postavljenih pod vprašaj z direktivo 96/92/ES (v primeru dolgoročne kupoprodajne pogodbe bodo nasedli stroški izračunani v primerjavi s pogoji, pod katerimi bi podjetje na svobodnem trgu normalno kupilo ali prodalo proizvod ob nespremenjenih drugih okoliščinah). Posledično bodo izračunani z upoštevanjem najbolj gospodarnih rešitev (brez kakih pomoči) s stališča zadevnih podjetij. Te lahko obsegajo med drugim prekinitve obveznosti ali garancij, ki povzročajo nasledle stroške, ali prodajo vsega ali dela premoženja, ki povečuje nasledle stroške (kjer to ni v nasprotju z bistvenimi načeli obveznosti ali garancij).
- 3.12 Stroški, ki bi jih morebiti nosila podjetja po poteku časovnega obdobja iz 26. člena Direktive (18. februar 2006), po pravilu ne morejo tvoriti upravičenih nasledlih stroškov po tej metodologiji. To mora biti razumljeno, da naložbe, ki jih ni mogoče poplačati ali so negospodarne zaradi liberalizacije notranjega trga z električno energijo, lahko tvorijo nasledle stroške po tej metodologiji, vključno s primeri, kjer vsaj načelno segajo preko 2006. Poleg tega lahko obveznosti in garancije, ki jih je treba brezpogojno izpolnjevati po 18. februarju 2006, ker bi sicer bili ogroženi varstvo okolja, javna varnost, socialna varnost delavcev ali varnost električnega omrežja, tvorijo upravičene nasledle stroške po tej metodologiji, če so primerno obrazložene. Vendar pa lahko Komisija, če se pokaže za potrebno, po predpisanem postopku upošteva take obveznosti in garancije in jih, če je primerno, šteje za upravičene nasledle stroške v naslednji stopnji odpiranja notranjega trga z električno energijo. Za države članice, ki odpirajo svoj trg hitreje, kot je zahtevano z Direktivo, lahko Komisija prizna kot upravičene nasledle stroške po tej metodologiji tiste stroške, ki bi jih imela nekatera podjetja po časovnem obdobju iz 26. člena Direktive, če so taki stroški povzročeni z obveznostmi in garancijami, ki izpolnjujejo merila 3.1 do 3.12 in pod pogojem, da ne trajajo dlje kot do 31. decembra 2010.

MAG. OSTOJ KRISTAN

TVEGANJA PRI TRGOVANJU Z ELEKTRIČNO energijo

Posledica liberalizacije in deregulacije trga z električno energijo so bistveno spremenjene razmere na trgu z električno energijo, ki prinesejo tudi številna nova in povečana tveganja, ki pomenijo enega temeljnih konceptov v financah in poslovanju nasploh.

Negotovost in tveganje tako postajata vedno pogostejši besedi v besednjaku udeležencev na trgu z električno energijo. Sposobnost ocenjevanja, razumevanja in merjenja različnih tveganj ter sofisticirano obvladovanje letih, zato pomenijo enega od ključnih dejavnikov, ki vplivajo na obstoj, razvoj ter finančno uspešnost poslovanja. Podjetja, ki tveganj ne bodo ustrezno obvladovala, se bodo praviloma soočila s hudimi posledicami. Z odprtjem trga se torej bistveno spremenijo kupoprodajni odnosi tudi na tem področju. Pri opredeljevanju besedila pogodb za kupoprodajo električne energije torej ne gre toliko za interpretacijo vsebine dogovora med dvema ali več strankami, pač pa bolj za zagotavljanje, da se sledi ciljem dobičkonosnosti in da se tveganje karseda zmanjša. Zaradi potrebe po zmanjšanju in obvladovanju tveganj so nastale tudi številne nove vrste pogodb, ki se na reguliranem trgu z električno energijo prej niso uporabljale (finančno terminske pogodbe, opsijske pogodbe, zamenjave in podobno). Treba pa se je zavedati, da nepripravljenost prevzemati tveganje stane – nasprotna stranka, ki prevza-

me tveganje nase, nam bo to tudi praviloma drago zaračunala. Izmed tveganj na odprtem trgu z električno energijo so najpomembnejša tveganja cenovno, kreditno, obratovalno in regulatorno.

CENOVNO TVEGANJE

Cenovno tveganje je osrednje področje obvladovanja tveganj in se nanaša predvsem na možnost neugodnih gibanj cen oziroma na negotovost denarnih pritokov v prihodnosti zaradi možnih razlik med cenami na nabavni in prodajni strani. Napovedovanje prihodnjih cen (v različnem času, za različne produkte, na različnih trgih in tako naprej) je velik izziv, katerega cilj je zagotoviti informacije za analizo posameznih transakcij in za potrebe ugotavljanja tveganj na ravni celotnega podjetja. Eden temeljnih pojmov, povezan z tržnim tveganjem, je nestanovitnost (volatilitnost) cen. Ta je sicer običajen pojav na trgu dobrin, vendar električna energija sodi med cenovno najbolj nestanovitne dobrine. Nestanovitnost cene električne energije izhaja iz zahteve, da je električno energijo treba proizvesti tisti trenutek, ko

je porabljena, in jo prenesti iz točke proizvodnje na točko dobave. Poleg tega, skladno s tržnimi zakonitostmi, tržno ceno določata povpraševanje in ponudba, kot je znano, pa je težko natančno napovedovati dejansko proizvodnjo in porabo električne energije za daljše obdobje vnaprej. Poleg teh razlogov lahko nestanovitnost cen izhaja tudi iz špekulacij posameznih udeležencev na trgu, ki izkoriščajo prevladujoč položaj na trgu in vplivajo na pogoje povpraševanja in ponudbe.

KREDITNO TVEGANJE

Večina podjetij se sooča s kreditnimi tveganji v zvezi s terjatvami do kupcev. Podjetje, ki je denar posodilo, pa ga ne more izterjati ali ne prejme plačila za dobavljene proizvode ali storitve, se lahko znajde v situaciji, da ne more poravnati svojih dolgov in je prisiljeno v stečaj ali v plačevanje višje obrestne mere za najete kredite. Z odprtjem trga se zaradi nestanovitnosti cen in vstopa številnih novih udeležencev na trg izpostavljenost podjetij kreditnemu tveganju močno poveča.

OBRATOVALNO TVEGANJE IN TVEGANJA, POVEZANA S PRENOSOM ELEKTRIČNE ENERGIJE

Obratovalno tveganje pri proizvodnji se nanaša na možnost tehničnih okvar oziroma težav pri proizvodnji (nepredvideni izpadi, pomanjkanje goriva ipd). V takšnih primerih lahko proizvajalci utrpijo finančne izgube zaradi izpada proizvodnje in morebitnih plačil odškodnin zaradi nedobave. Prav tako ni dovolj, da so pogodbeno dogovorjene količine električne energije le proizvedene, pač pa jih je treba tudi prenesti. Udeleženci na trgu morajo razumeti in upoštevati omejitve ter tveganja, ki obstajajo na področju uporabe omrežja.

REGULATORNO TVEGANJE

Z odprtjem trga je poudarjena potreba po zagotovitvi preglednosti in nepristranskosti delovanja trga ter ločitvi regulatorne od lastniške funkcije države. Odločitve in posegi regulatorja na trg imajo lahko velike posledice za vse ali le nekatere udeležence na trgu, zato je razumevanje postav-

Foto arhiv Eles

ljenih pravil in predvidevanje možnih nadaljnjih odločitev regulatorja zelo pomembno.

DRUGA TVEGANJA

Poleg navedenih obstaja še vrsta drugih tveganj, od pravnih, okoljevarstvenih do političnih. Med njimi je treba posebej omeniti pravna tveganja, ki se nanašajo na spremembe zakonodaje v prihodnosti, ki lahko vplivajo na uspešnost že sprejetih poslov. V zvezi z reševanjem sporov je treba upoštevati, da so postopki pred sodiščem praviloma dolgotrajni in zelo dragi.

OBVLADOVANJE IN MERJENJE TVEGANJ

Obvladovanje tveganj je kompleksno področje, ki zahteva sofisticirana orodja, znanja ter informacije. V tej točki predstavljamo samo nekaj najosnovnejših opredelitev.

Obvladovanje tveganj je instrument vodenja, ki vodstvu pomaga obvladovati tveganje in sprejeti negotovost z namenom ohraniti kontinuiteto in dobičkonosnost podjetja ter zmanj-

šati posledice motenj, vključno s stroški. Poudarimo lahko dve vrsti tveganja, in sicer čisto tveganje, katerega posledica je izključno izguba, in špekulativno tveganje, kjer tveganje nosi tudi potencial dobička. Proces obvladovanja tveganja lahko razdelimo na štiri faze:

1. Identifikacija tveganja, kjer se opredelijo vsa relevantna tveganja.
2. Analiza tveganja, kjer se analizira potencialni vpliv posameznega tveganja in možni vplivi kombiniranih tveganj.
3. Ocenjevanje tveganja, kjer se opredelijo posredne in neposredne izgube.
4. Upravljanje tveganja, ki poteka v dveh korakih, in sicer kontrola tveganja in financiranje zavarovanja pred tveganji.

Obvladovanje tveganj je mogoče primerjati z zavarovalništvom, kjer zavarovalnica v zameno za plačilo premije prevzame izpostavljenost strank posameznim vrstam tveganja, za katere je zaželeno, da med njimi ne obstaja močnejša korelacija.

Podjetja se lahko zavarujejo pred neželenimi spremembami cene na različne načine. Enostavno strategijo

zaščite (hedging strategy) pomeni dolgoročna pogodba za kupoprodajo elektrike s fiksno ceno. Seveda pa morajo kupci oziroma prodajalci, ki ne želijo prevzemati tveganj, za takšno varnost plačati ustrezno višjo ceno. Po drugi strani številna podjetja vzpostavljajo kompleksne organizacijske enote s številnimi zaposlenimi strokovnjaki za posamezna področja trgovanja, kjer poteka proces upravljanja tveganja z uporabo različnih orodij in instrumentov. Kako tvegano je trgovanje z električno energijo, kaže tudi primer ameriškega podjetja Enron, ki je v preteklosti slovelo po svojih sposobnostih obvladovanja in razumevanja tveganj, pa je kljub temu bankrotiralo. Optimalno upravljanje tveganja je torej kompromis med različnimi vrstami stroškov. Možnost napake v zvezi z zavarovanji se lahko zmanjša tudi s stalnimi revizijami zavarovanja naših pozicij. Zmanjševanje tveganja na nič je mogoče, vendar izjemno drago. Sprejemanje in obvladovanje tveganja je torej nujni in sestavni del udeležbe na trgu z električno energijo.

MAG. KLEMEN PODJED

POL STOLETJA DRAVSKIH elektrarn

Dravske elektrarne Maribor letos slavijo visok jubilej, saj podjetje pod tem skupnim imenom deluje že celih petdeset let. Čeprav je v tem času prešlo skozi številne reorganizacije, mu je vendarle uspelo ohraniti status vodilnega podjetja v mariborski regiji. Podjetje je uspešnost svojega dela konec tega leta potrdilo tudi s prejemanjem certifikatov kakovosti in ravnanja z okoljem.

V poslovnih prostorih Dravskih elektrarn na Obrežni cesti 170 je bila 23. novembra priložnostna slovesnost, s katero so proslavili 50-letnico skupnega delovanja in prejem certifikatov, ki znova potrjujejo, da Dravske elektrarne sodijo v sam vrh slovenskih podjetij. Kot je poudaril direktor Dravskih elektrarn **Ivan Kralj**, ki je najprej podrobneje orisal zgodovino razvoja podjetja, so Dravske elektrarne v zadnjih letih izpeljale pomembno prenovo treh elektrarn, s katero je podjetje pridobilo 70 GWh in tudi 30 MW dodatne moči. Prav zdaj pa poteka tudi druga faza prenove, po kateri se bo razpoložljiva moč dravske verige povečala še za 31 MW, letna proizvodnja pa za 63 GWh. V svojem nagovoru je Ivan Kralj precej časa namenil tudi številnim dogodkom, ki so v zadnjih petdesetih letih zaznamovali delo in organiziranost podjetja, pri čemer je še posebej poudaril, da bodo imele Dravske elektrarne kot kapitalsko povezana družba v holdingu Slovenske elektrarne s svojim obsegom proizvodnje, ceno električne energije, avtomatiziranimi elektrarnami, kadrovskim potencialom, bogatimi izkušnjami v vodenju velikih projektov in prepoznavnostjo v širši štajerski regiji pomembno vlogo pri oblikovanju ustrezne prodajne cene in gradnji novih hidroelektrarn

tudi v teh novih razmerah odprtega trga z električno energijo. Podobno oceno je izrekel tudi državni sekretar za energetiko **dr. Robert Golob**, ki je izrazil zadovoljstvo, da se nahaja v podjetju, ki nekako pomeni pravo nasprotje podobe o slovenskem elektrogospodarstvu, saj gre za finančno solidno podjetje, ki je tehnološko na primerljivi svetovni ravni in tudi zelo lepo sprejeto v domačem okolju. Da je podjetje dejansko zapisano k poslovnim odličnostim, potrjuje tudi prejem certifikatov kakovosti ISO 9001 in ravnanja z okoljem ISO 14001, ki po drugi strani govorita tudi o tem, da se vsi v podjetju zavedajo, da ni pomemben le končni izdelek, ampak tudi to, kako ta nastane. To je še toliko pomembnejše, ker se elektrogospodarstvo danes nahaja v prelomnem trenutku in pred številnimi izzivi, ki ga še čakajo jutri. Elektrogospodarstvo je namreč vstopilo v proces spreminjanja poslovnega okolja in v tem procesu se bo v naslednjem letu ali dveh tudi oblikovala usoda elektrogospodarskih podjetij, in to na način, ki bo trajnejše narave. Dravske elektrarne, je dejal dr. Robert Golob, sodijo med tista podjetja, ki so finančno, ekološko in tudi vodstveno dobro usposobljena, zato sem prepričan, da bodo omenjeni procesi prinesli rezultate, ki bodo za Dravske

elektrarne in njihovo okolico pozitivni. Takšen predznak pa ima po moji presoji tudi ustanovitev holdinga slovenskih elektrarn, saj edino takšna organiziranost zagotavlja obstoj proizvodnih podjetij tudi v prihodnje. Ob tem sem prepričan, je končal svoje pozdravne besede dr. Robert Golob, da bodo Dravske elektrarne in njeni predstavniki v holdingu znali svoje znanje in bogate izkušnje posredovati tudi drugim in prispevati, da bomo lahko čez čas govorili, da imamo tudi v holdingu tako zdravo finančno in poslovno jedro, kot to danes velja za Dravske elektrarne. Čestitkam ob visokem jubileju se je pridružil tudi mariborski župan **Boris Sovič**, ki je v prvi vrsti poudaril, da je bila Drava že od nekdaj nosilec gospodarskega razvoja v regiji, saj je življenje v Maribor in okolico pravzaprav tudi prišlo po tej reki. Tako so tudi Dravske elektrarne ves čas igrale pomembno vlogo v tem delu Slovenije in jo bodo zagotovo še naprej. Določen čas so sicer bila razmišljanja v smeri, da energija ni nujno bistven element razvoja, a so zagovornike te teze najboljše razorožili nedavni dogodki v eni najrazvitejših držav na svetu, ki so znova potrdili, da je energija vendarle temeljni pogoj vsakršnega gospodarskega razvoja. Vrednost energije, proizvedene na ekološko sprejemljiv način in po konkurenčnih cenah, je zato še toliko večja. In Dravske elektrarne, je dejal Boris Sovič, so ravno takšno energijo že od nekdaj zagotavljale. Vodstvo in zaposlenim pa gre tudi zasluga, da so Dravske elektrarne kljub številnim reorganizacijskim pretresom znale ohraniti kakovostno poslovno jedro in tudi jasno strokovno razvojno vizijo, ki je pripeljala do tega, da se je število elektrarn na Dravi v petdesetih letih podvojilo ter da smo ob koncu tega obdobja doživeli tudi temeljito prenovo objektov. Pri tem je še posebej razveseljivo, je sklenil svoje misli Boris Sovič, da Dravske elektrarne niso le najučinkovitejše podjetje v elektroenergetskem sistemu, temveč da so vedno znale tudi delati in živeti v sožitju z okoljem.

SPREHOD SKOZI ZGODOVINO

Pet desetletij je zagotovo dolga doba za vsako podjetje, v primeru Dravskih elektrarn oziroma elektrogospodarstva sploh pa bi jo glede na številne reorganizacije, povezave in razve-

zave lahko označili tudi za zelo pestro. Po koncu II. svetovne vojne, ko se je začela obnova porušene domovine, so tudi elektroenergetska podjetja pospešeno obnavljala in gradila nove energetske objekte. Hkrati je država iskala ustrezne modele njihove organiziranosti, zaradi česar se je status leteh pogosto spreminjal. V obdobju teh dinamičnih sprememb se je leta 1950 tako pojavila zamisel o združitvi elektrarn na Dravi v enotno podjetje. Kolektivni posameznih elektrarn so jo zelo različno sprejeli, saj so bili delavci večinoma zadovoljni s takratnim stanjem, zato nad njo niso bili preveč navdušeni. Za uresničitev te zamisli je bila velikega pomena »Konferenca o vprašanju ustanovitve in organizacije nove direkcije za dravske elektrarne Dravograd, Vuzenica, Fala in Mariborski otok«, ki je bila 22. oktobra 1950 na HE Mariborski otok. Konferenca se je udeležil takratni minister general **inž. Miloš Brelih**, ki je navzočim predstavil pomen združitve elektrarn ter pozitivne učinke, ki bi jih imela takšna združitev. Predstavniki elektrarn so bili v razpravi do predloga kritični in so izrazili številne pomisleke. Kljub bolj ali manj prikritem nasprotovanju zamisli o združitvi pa je bil rezultat javnega glasovanja zelo prepričljiv: 11 za in 1 proti. Politična odločitev o združitvi elektrarn v enotno podjetje je bila tako sprejeta. Na podlagi številnih poznejših sestankov so bile septembra 1951 pripravljene »Teze za organizacijo podjetja Dravskih elektrarn«. Časa za razpravo ni bilo dovolj, saj je vlada 16. oktobra 1951 ustanovila podjetje z imenom Dravske elektrarne. Novo podjetje je začelo poslovati 1. oktobra 1951, združevalo pa je Elektrarno Falo, Elektrarno Mariborski otok ter gradbišče HE Vuzenica, 10. decembra pa se jim je pridružila še elektrarna Dravograd. Za prvega direktorja Dravskih elektrarn je bil imenovan **inž. Fedor Gregorič**. Zaradi številnih notranjih težav, tako pri gradnji elektrarn kot pri ureditvi notranjih odnosov v novem podjetju, se je začetek poslovanja novega podjetja precej zavlekel. Dravske elektrarne tako še niso prav začele poslovati po novem, ko je 25. novembra 1952 slovenska vlada podjetje po dobrem letu poslovanja ukinila in ustanovila nova podjetja elektrarne Mariborski otok, Fala, Vuzenica v gradnji z gradbiščem HE

Vuhred ter elektrarno Dravograd s pomožnima pogonoma Podklanec in Prevalje. Že 8. januarja 1953 pa je vlada sprejela novo odločbo o ustanovitvi »Elektroenergetskega sistema Slovenije« s sedežem v Ljubljani. V Elektroenergetski sistem Slovenije se je združilo 28 gospodarskih podjetij, od tega 12 proizvodnih podjetij, vključno z vsemi štirimi podjetji, ki so nastala po ukinitvi Dravskih elektrarn. Takšna oblika organiziranosti elektrogospodarskih podjetij je nato trajala skoraj celo desetletje. Pričakovanja delavcev Dravskih elektrarn pa niso bila izpolnjena. Problem so bila predvsem sredstva amortizacije, ki so bila pogosto blokirana, zato so imele elektrarne precejšnje težave s financiranjem enostavne in razširjene reprodukcije. Na sestanku predstavnikov elektrarn, predsedstva in tajništva za gospodarstvo OLO Maribor in Elesla 11. novembra 1960 je bila imenovana komisija, ki naj bi problem osvetlila s tehničnega in ekonomskega vidika. Komisija je izdelala »Poročilo o

proučitvi reorganizacije elektrogospodarskih podjetij mariborskega bazena« in v njem ugotovila, da je z združitvijo v eno podjetje mogoče doseči številne pozitivne učinke. Poročilo so obravnavali marca 1961, junija 1961 pa so delavski sveti elektrarn sklepali o združitvi v novo podjetje. Na podlagi pozitivnih sklepov delavskih svetov je Okrožno gospodarsko sodišče 1. avgusta 1961 vpisalo v register podjetij novo podjetje Dravske elektrarne Maribor, izbrisalo pa vseh šest elektrarniških podjetij. Sedež podjetja je bil v Mariboru, v ulici Heroja Tomšiča 2, direktor podjetja je postal **Štefan Pavšič**. Poslovanje Dravskih elektrarn so kmalu začele pretresati spremembe. Leta 1963 je bila spremenjena ustava FLRJ, sprejet je bil Temeljni zakon o elektrogospodarskih organizacijah. Ta zakon, ki je začel veljati 8. aprila 1965, je proizvodni podjetji Dravske elektrarne Maribor in Soške elektrarne Nova Gorica preoblikoval v proizvodno-prenosni podjetji. Elektroprenos Ljubljana je bil namreč razdeljen na tri dele in pripojen Dravskim in Soškim elektrarnam ter novoustanovljenim Savskim elektrarnam. Dravske elektrarne so tako postale proizvodno-prenosno podjetje, ki je proizvajalo, prenašalo in prodajalo električno energijo.

V času takšnih dinamičnih sprememb so Dravske elektrarne izvajale eno svojih najzahtevnejših investicijskih podvigov – gradnjo prve kanalske elektrarne v Sloveniji HE Zlatoličje. Njena gradnja se je začela leta 1964. Kljub izredno zahtevnemu načinu gradnje elektrarne pa je največji problem pomenilo neredno financiranje, zaradi česar se je gradnja občutno podaljšala. Velike težave so povzročale tudi podražitve, do katerih je prihajalo med gospodarsko reformo. Prvi agregat je začel obratovati 18. oktobra 1968, drugi pa aprila 1969. Aprila 1968 je bila dograjena nova poslovna stavba Dravskih elektrarn in Elektro Maribora in uprava podjetja se je preselila v nove prostore v Vetrinjski ulici 2. Podjetje je dobilo tudi novega direktorja – **Vitjo Rodeta**. Razmere na področju poslovanja podjetij elektrogospodarstva so se v letih 1967 in 1968 zelo zaostrovale, tako da je skupščina SRS leta 1968 sprejela priporočilo o združitvi vseh slovenskih proizvodno-prenosnih in proizvodnih podjetij v enotno

Foto Brane Janjč

Dravske elektrarne Maribor so poslovno leto kronale tudi s pridobitvijo certifikata kakovosti ISO 9001 in ISO 14001.

podjetje. Na podlagi tega priporočila je bil izdelan elaborat o pripojitvi podjetij Elektrarne Brestanica, Termoelektrarne Trbovlje in Toplarne Ljubljana k Dravskim elektrarnam. Delavci navedenih podjetij so se na referendumu 22. novembra 1968 odločili za pripojitev. Imepodjetja »- Dravske elektrarne Maribor, podjetje za proizvodnjo in prenos električne energije« se je spremenil in je glasil: »Elektrogospodarstvo, podjetje za proizvodnjo, prenos in oskrbovanje z električno in toplotno energijo, Maribor«. Novo podjetje je začelo poslovati 1. januarja 1969, njegov direktor pa je postal **Vitja Rode**, tedanji direktor Dravskih elektrarn. Novi direktor Dravskih elektrarn Maribor pa je postal **Maks Redjko**. Zunaj novega podjetja so ostale Soške elektrarne, ki so z njim podpisale pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju, ter Savske elektrarne in Termoelektrarna Šoštanj. Da je bila takšna kombinacija podjetij dokaj nenaravna, se je pokazalo kaj kmalu. Junija in decembra leta 1971 so bili sprejeti ustavni amandmaji. Ti so predpisali novo obliko organiziranja delavcev v združenem delu, in sicer temeljno organizacijo združenega dela. Na podlagi ustavnih amandmajev je bil v letu 1973 izdan zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register. Na podlagi teh zakonskih določil so delavci Elektro gospodarstva Maribor, Termoelektrarne Šoštanj, Savskih elektrarn in Termoelektrarne Trbovlje na referendumu 15. marca 1972 sprejeli sklep o ustanovitvi Združenega podjetja elektrogospodarstva Slovenije. Hkrati se je podjetje Elektro gospodarstvo Maribor razdružilo na tri podjetja: Dravske elektrarne Maribor, Elektrarno Brestanica in Toplarne Ljubljana.

V naslednjih letih je bil sprejet zakon o elektrogospodarstvu (1973), nova ustava SFRJ (1974), nova ustava SRS ter zakon o združenem delu (1976). Sledilo je obdobje ponovnega usklajevanja organiziranosti elektrogospodarskih podjetij z novimi zahtevami. Dravske elektrarne Maribor so se leta 1974 najprej preoblikovale v enovito delovno organizacijo, brez temeljnih organizacij, na podlagi političnih pritiskov in referendumske odločitve 20. decembra 1975 pa je pozneje bilo ustanovljeno osem tozdov hidroproizvodnje, dva tozda elektropreno-

Leta 1996 se je spremenil sedež Dravskih elektrarn, saj so se vsi preostali delavci, ki so še bili na Vetrinjski ulici 2 v Mariboru, preselili v prostore novo zgrajene poslovne stavbe na Obrežni 170, v bližini HE Mariborski otok. Število zaposlenih se je v letih po 1991, ko je bilo zaposlenih 446 delavcev, stalno zmanjševalo in zdaj znaša le še 336. Hkrati z zmanjševanjem števila zaposlenih se je zaradi avtomatizacije proizvodnje in uvajanja daljinskega vodenja HE povečevala zahtevnost delovnega procesa, kar se odraža tudi v vse višji kadrovski strukturi zaposlenih. Od 336 zaposlenih imajo Dravske elektrarne tako kar 110 zaposlenih oziroma 33 odstotkov z visoko in višješolsko izobrazbo.

sa, tozda Elektrokovinar Laško in tozda Elektronski računski center. Delovna skupnost skupnih služb Dravskih elektrarn je bila ustanovljena šele januarja 1978. Leta 1985 se je tozda Elektronski računski center izločil iz sestave Dravskih elektrarn Maribor ter se oblikoval kot samostojna delovna organizacija Informatika. Oktobra 1980 je postal direktor delovne organizacije **Božidar Lukačič**, ki je opravljal to odgovorno delo vse do junija 1988. V izhodiščih za reorganizacijo je bil predviden nastanek dveh podjetij, in sicer: podjetje Dravske elektrarne Maribor in podjetje Elektrokovinar Laško. Po ukinitvi tozdov so bile v podjetju oblikovane štiri delovne enote proizvodnje električne energije in delovni enoti elektroprenosa.

PESTRO TUDI V DEVETDESETIH LETIH

Leti 1990 in 1991 sta bili za Dravske elektrarne pomembni prelomnici. Poleg izločitve Elektrokovinarja Laško so Dravske elektrarne konec leta izgubile tudi področje prenosa. Po ustanovitvi javnega podjetja za prenos električne energije Elektro - Slovenija, p.o., s sedežem v Ljubljani sta v to podjetje prešli delovni enoti

elektroprenosa Pekre in Podlog. Proces lastninskega preoblikovanja podjetij se je v Sloveniji začel s sprejetjem Zakona. Na podlagi tega zakona je bila 30. julija 1994 sprejeta Uredba o preoblikovanju podjetij Elektrogospodarstva v javna podjetja in Dravske elektrarne Maribor so s to uredbo postale javno podjetje. Leta 1996 je prišlo še do enega preoblikovanja Dravskih elektrarn Maribor. Z uredbo z dne 29. avgusta 1996 je bilo javno podjetje Dravske elektrarne Maribor, p.o., preoblikovano v javno podjetje Dravske elektrarne Maribor, d.o.o. Ustanovitelj in edini lastnik javnega podjetja je bila Republika Slovenija. Kot javno podjetje so Dravske elektrarne poslovale do 13. oktobra 2000, ko je bila sprejeta Družbena pogodba Dravskih elektrarn Maribor, d.o.o. S to družbeno pogodbo so Dravske elektrarne Maribor postale večosebna gospodarska družba, saj je poleg Republike Slovenije postalo solastnik Dravskih elektrarn še 23 pooblaščenih investicijskih družb. Delež teh družb znaša 12,9 odstotka vrednosti premoženja družbe.

BRANE JANJČ

V NOVO LETO Z EVROM V ROKI

Samo še nekaj dni nas loči od velike prelomnice v zgodovini Evropske unije in Evrope nasploh. Kmalu bo namreč večino nacionalnih valut držav članic zamenjal skupni denar – evro. Slovenija je sicer šele med pridruženimi članci, zato bomo še nekaj let obdržali tolar, toda ta sprememba bo kljub temu zelo vplivala tudi na vse nas. Tako bomo morali našo ustaljeno nemško marko zamenjati za novo valuto ter se navaditi vsaj v državah članicah poslovati z njo.

Na evro smo se sicer že nekoliko privadili, saj smo se srečevali z njim že v vseh državah tako imenovane evro območja. Tega sestavlja dvanajst držav članic Gospodarske in denarne unije (EMU), ki so izpolnile štiri konvergenčne oziroma maastrichtske kriterije. Prvi zahteva, da njihov letni proračunski primanjkljaj ne presega tri odstotke bruto domačega proizvoda, drugi pravi, da javni dolg ne sme presegati 60 odstotkov BDP-ja, tretji, da sme biti inflacija za največ 1,5 odstotka višja od povprečja stopnje v treh državah EU z najnižjo inflacijo, zadnji pa zahteva od držav stabilnost menjalnega tečaja – to morajo zagotoviti z najmanj dveletnim članstvom v mehanizmu deviznega tečaja, ki dovoljuje zgolj minimalna nihanja vrednosti valut. Naštete pogoje je izpolnilo, kot že rečeno, 12 držav: Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska in Španija.

Z evrom pa torej za zdaj še ne bodo poslovale Švedska, Danska in Velika Britanija. Prva zato, ker še ne izpolnjuje maastrichtskih kriterijev, kar je sicer težko verjeti, vsaj glede na to, da sta se med države evro območja uvrstili, denimo, tudi Grčija in Portugalska, četudi gospodarsko nista tako razviti kot druge članice. Velika Britanija in Danska pa sta se sami odločili, da za zdaj še ne bosta sprejeli evra. Danci so se proti skupnemu denarju izrekli na referendumu, ki je bil septembra 2000, Velika Britanija pa se ponaša z izredno močno valuto, zato je razumljivo, da okleva pri sprejemanju novega denarja, katerega prihodnost je kljub dolgotrajnim pripravam še negotova. Ti državi imata tako imenovano »out put« pravico, kar pomeni, da jima ni treba uvesti evra, četudi izpolnjujeta zahtevane konvergenčne kriterije. Sicer pa za vse druge članice velja, da morajo sprejeti novo valuto, če izpolnjujejo kriterije, prav tako se tudi nove članice ne bodo mogle

same odločiti, ampak jo bodo po dveletnem članstvu morale sprejeti.

DOBRO DESETLETJE PRIPRAV

O Evropski monetarni uniji so snovalci Evropske unije v zametkih razmišljali že po drugi svetovni vojni, dejansko pa se je ideja začela razvijati v devetdesetih letih 20. stoletja. Po pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti je proces oblikovanja te unije potekal v treh fazah. Prva je trajala od julija 1990 do konca leta 1993, v tem obdobju pa so morale države članice odstraniti vse ovire prostega pretoka kapitala in zagotoviti popolno liberalizacijo kapital-skih tokov. Poleg tega so morale sprejeti tudi ustrezne ukrepe, povezane s prepovedjo financiranja javnega sektorja s strani centralne banke ter prepovedjo privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij. Drugo obdobje se je začelo 1. januarja 1994, ko je bil ustanovljen Evropski monetarni inštitut, ki velja za predhodnika Evropske centralne banke, njegove naloge pa so bile okrepiti sodelovanje med nacionalnimi centralnimi bankami, koordinirati denarne politike posameznih držav in izpeljati vse potrebne priprave za uvedbo nove valute. V tej fazi, ki je trajala štiri leta, je ta dobila tudi ime – evro, ki so ga določili na sestanku Sveta Evropske unije 15. decembra 1995. Prvega junija 1998 je bila ustanovljena Evropske centralna banka (ECB), nosilka monetarne oblasti 12 držav članic. Zadnja, tretja faza, se je začela 1. januarja 1999, ko so države uvedle evro ter prenesle pristojnosti glede vodenja denarne politike na tako imenovani Evrosistem, sestavljen iz ECB in nacionalnih bank držav, ki so se odločile za sprejem valute. V tem obdobju so bila z uredbo Sveta EU, sprejeto decembra 1998, nepreklicno določena menjalna razmerja med evrom in nacionalnimi valutami, še pred tem pa je ECB preverila izpolnjevanje zahtevanih konvergenčnih kriterijev in določila, katere države lahko sodelujejo v tretji fazi EMU. Nekoliko pozneje, 1. januarja 2001, je te ovire premagala tudi Grčija, zato je ECB takrat določila menjalna razmerja še za drahmo. V tej fazi je bil evro sprejet kot knjižni denar, s prvim januarjem 2002 pa bodo, kot že rečeno, dejansko prišli v obtok tudi bankovci in kovanci, ki bodo nadomestili nacionalne.

KAKŠNA JE VLOGA ECB?

Evropska centralna banka s sedežem v Frankfurtu je neodvisna institucija, ki je odgovorna za upravljanje s skupno valuto. Je nekakšna vez z nacionalnimi centralnimi bankami, saj skupaj z njimi izvaja skupno monetarno politiko, vodi pa tudi tečajno politiko držav članic za valute, ki niso del evro območja. Sestavljena je iz treh odborov. Prvi, izvršilni odbor, ki vodi banko, sestavljajo predsednik banke (to je zdaj Nizozemec Wim Duisenberg) in pet čla-

Foto arhiv

nov, ki lahko to funkcijo opravljajo največ osem let. Drugi – svet ECB – sestavlja šest članov izvršilnega odbora in guvernerji nacionalnih bank držav evroobmočja. Svet sprejema vse pomembne odločitve o monetarni politiki, sestaja pa se dvakrat na mesec. Zadnji organ, ki se imenuje razširjeni svet, sestavljajo guvernerji nacionalnih bank vseh 15 članice Evropske unije ter predsednik in podpredsednik ECB. Guvernerji Švedske, Velike Britanije in Danske, ki niso vključene v evro območje, imajo le svetovalno in koordinacijsko vlogo, ne smejo pa sodelovati pri odločanju ECB.

ZASTONJ MENJAVA LE DO KONCA LETA

Menjalna razmerja med evrom in nacionalnimi valutami članic EMU so torej fiksna in nespremenljiva, drugače pa je seveda z razmerji evra do držav zunaj Unije, ki se še naprej oblikujejo prosto in se vsak dan tudi spreminjajo. Fiksna razmerja so določena s šestimi značilnimi mesti in se pri preračunavanju ne zaokrožujejo ali krajšajo. Denarni zneski, ki se preračunavajo iz ene nacionalne valute v drugo, se najprej spremenijo v evre, pri čemer ni dovoljeno zaokroževanje na manj kot tri decimalke, potem pa še v drugo nacionalno valuto, kar imenujemo tudi načelo triangulacije. Tudi sloven-

ske banke bodo pri preračunavanju uporabljale fiksna menjalna razmerja, ki jih je sprejel Svet EU. Vsem varčevalcem bodo 31. decembra 2001 valute iz držav, ki bodo sprejele evro, samodejno spremenile v novo valuto. Njihova obrestna mera bo še naprej normalno tekla, le da se bo tokrat imenovala evribor. Ta je namreč izenačil obrestne mere vseh dvanajstih nacionalnih valut, zato pri varčevanju v njih ali v evru ne bo bistvene razlike. Tisti, ki imajo gotovino v valutah iz evroobmočja, jo morajo prav tako menjati do konca leta, drugače bodo pozneje plačali provizijo. Ta se bo sčasoma povečevala – med 1. januarjem in 28. februarjem naj bi znašala od enega do dveh odstotkov, od marca do konca junija (do takrat naj bi banke evro predvidoma še menjavale) pa od treh do štirih odstotkov. Provizija za kovance bo še višja – približno 20-odstotna.

VSAKA DRŽAVA SPREJEMA EVRO PO SVOJE

Banke v državah evro območja so različno določile roke, do katerih bodo morali njihovi državljani zamenjati staro gotovino. V večini držav naj bi to storili še letos, bodisi do sredine leta bodisi ko konca 2002, sicer pa so menjave na komercialnih bankah v veliki meri odvisne od bank samih, razen če so se odločile za skupen datum. Po svoje pa so se odločile

MENJALNA RAZMERJA: 1 EVRO =

13,7603 avstrijskih šilingov (ATS),
40,3399 belgijskih frankov (BEF),
5,94573 finskih mark (FIM),
6,55957 francoskih frankov (FRF),
340,750 grških drabem (GRD),
1936,27 italijanskih lir (ITL),
0,787564 irskega funta (IEP),
40,3399 luksemburških frankov (LUF),
1,95583 nemških mark (DEM),
2,20371 nizozemskega guldna (NLG),
200,482 portugalskih eskudov (PTE) in
166,386 španskih pezet (ESP).

Po uredbi Sveta Evropske unije je ECU (European Currency Unit) 1. januarja 1999 prešel v evro, v razmerju 1:1. ECU je bil računski enota Evropskega denarnega sistema, v evro pa se je spremenil z začetkom Evropske monetarne unije.

Za vse pogodbe, sklenjene v nacionalnih valutah Gospodarske in denarne unije, velja pravilo »beri kot evro«, kar pomeni, da je zagotovljena njihova kontinuiteta, le da se bodo spremenile valute v evro.

centralne banke, ki so roke menjave določile za bankovce in kovance posebej. Avstrijska, belgijska, irska, luksemburška, nemška in španska centralna banka bodo bankovce menjavale neomejeno, na Finskem, v Franciji, Italiji in Grčiji deset let, na Portugalskem še dvajset let, na Nizozemskem pa do novega leta 2032. Glede menjavanja kovancev pa so roki veliko bolj neusklajeni. Zanje veljajo namreč posebna pravila, saj so povezani z višjimi stroški. Tako se lahko vsaka banka po svoje odloči, katere kovance bo menjavala in ali jih sploh bo, so pa pri vseh stroški menjave precej visoki. Zato banke priporočajo državljanom, naj kovani denar raje porabijo z nakupi. Bolj enostavno so določeni roki, do kdaj bo mogoče še plačevati s starim denarjem. V večini držav evro območja bo to do konca februarja, izstopajo le Francija, kjer bodo državljani lahko s franki plačevali do 17. februarja, Irskem, kjer je ta datum določen na 9. februar, najhitreje pa bodo povsem opustili nacionalno valuto Nizozemci, saj jo bodo lahko uporabljali le do 28. januarja.

BANKOVCI, KOVANCI

Približno tristo milijonov državljanov članic EMU bo z novim letom torej začelo uporabljati nov denar. Skupno bo zato natisnjenih za 14 milijard evrov bankovcev in izdelanih za 50 milijard kovan-

cev. Te norme kovci in tiskarji sicer še niso izpolnili, saj je do zdaj pripravljenih za 11 milijard evrov bankovcev in za 44,6 milijarde kovancev, toda to bo zagotovo zadostovalo za zagon 1. januarja. ECB jih je predstavila konec avgusta in seznanila državljane tudi z različnimi varnostnimi znaki, ki so bili dotlej skrbno varovana skrivnost zaradi ponarejevalcev, ki že prežijo na novo valuto. Glavni zaščitni elementi so vodno znamenje, ki je vidno le pod lučjo, varnostna nitka, ki jo prav tako lahko vidimo pod lučjo, in zaščitna folija v obliki traku ali v obliki nekakšnega obliža. Slednje se vidi le pod določenim kotom, na njem pa je natisnjen simbol evra in vrednost bankovca. Zanimivost na petdesetaku je črnilo, ki spreminja barvo, ko ga pogledamo od strani. V obtoku bo sedem bankovcev - za 5, 10, 20, 50, 100, 200 in 500 evrov in kovanci za 1, 2, 5, 10, 20 in 50 centov (1 evro ima 100 centov) ter za 1 in 2 evra. Bankovci bodo enaki v vseh državah EMU, na njih pa bo prikazana arhitekturna dediščina Evrope. Okna in oboki na sprednji strani simbolizirajo odprtosti in sodelovanje v Evropski uniji, mostovi na zadnji pa so prisposodba povezovanja in sporazumevanja. Nekaj posebnega so kovanci, ki se bodo v nasprotju s papirnati denarjem vendarle razlikovali, saj bodo imeli na eni strani evropski simbol, na drugi pa nacionalnega. Tako obstaja 12 različic iste vrednosti kovanca, skupno torej 96 različnih kovancev.

Ko bo 31. decembra torej odbila polnoč, bodo državljani večine članic Evropske unije začeli plačevati z bankovci in kovanci evra. Na to valuto so se države pripravljale že več let, zato so tudi vsi koraki uvajanja nove valute temeljito preiščeni, toda kljub temu še vedno ne vemo, kako bo evro zaživel v resnici, glede na to, da bo skupen v 12 državah Evropske unije, ki so doslej vsaj na tem področju poslovale povsem ločeno. Na Slovenijo ta velika sprememba v svetovnem gospodarstvu za zdaj še ne bo bistveno vplivala, razen tega, da nam bo olajšala potovanje po državah evro območja in da se bomo pač morali navaditi na preračunavanje v evro. Slednji bo pri nas postal plačilno sredstvo šele po vstopu v Unijo, a še to šele po dveh letih. Zato mora Slovenija pred vključitvijo izpolnjevati še konvergenčne kriterije. Toda od zahtevane inflacijske stopnje smo še daleč, prav tako od izpolnjevanja zahtev o dolgoročni obrestni meri. V nekoliko boljšem položaju smo le pri obeh fiskalnih merilih, saj znaša proračunski primanjkljaj 2,3 odstotka BDP, javni dolg pa 25,8 odstotka BDP.

Simona Bandur

OGLAS STRELA

OGLAS STRELA

FINANČNO NAJTEŽJI STEČAJ V SVETOVNI ZGODOVINI

V začetku decembra je ameriški elektroenergetski velikan Enron objavil stečaj, ki je po izračunih težak kar 50 milijard dolarjev. Podjetje, ki je bilo še lani eno izmed sedmih najuspešnejših v Združenih državah Amerike in ima podružnice po vsem svetu, je zdaj v nemilosti pri upnikih, ki grozijo s tožbami, za njegov delež pa se že borijo tudi njegovi tekmeci. Toda vodstvo še kljub na pogled neizhodnemu položaju upa, da bo ohranilo podjetje vsaj v tolikšni meri, da bo lahko nadaljevalo svoj glavni posel – trgovanje z električno energijo.

Ko je Enron objavil stečaj po 11. poglavju, s katerim zahteva zaščito zase in za svojih 14 hčerinskih podjetij, je postalo negotovo tudi njegovo plačilo Elesu. Eno izmed njegovih hčerinskih podjetij – Enron Capital & Trade Resources iz Londona – je namreč posredovalo našo električno energijo kupcem v Italiji in zato Elesu tudi redno plačevalo račune, razen zadnjega, visokega približno dve milijardi tolarjev, ki bi ga moralo poravnati do 6. decembra. Če tega ne bi storilo, bo Eles unovčil bančne garancije v londonskem predstavništvu Credit Agricole Indosuez. Sicer pa je bilo treba zaradi bojazni odjemalcev, da bodo ostali brez energije, takoj skleniti nadomestne pogodbe, kar je Eles tudi storil, in sicer z BKW iz Švice, z EST Energy in Eneco Trade iz Italije.

Padec podjetja, ki je imelo še lani milijardo dolarjev dobička, je skoraj nedoumljiv. Enron, ki ima sedež v Houstonu, je namreč navzoč povsod po svetu – tovarne in izpostave ima na vseh kontinentih, zaposluje pa skupaj 27.500 ljudi. Nastal je kot podjetje za gradnjo plinovodov, v zadnjem desetletju pa razširil poslovanje na električno energijo in naravni plin, telekomunikacije, investicije, papirno in lesno industrijo ter zavarovalništvo. »Smo največji posrednik storitev za oskrbo z električno energijo komercialnim in industrijskim odjemalcem, saj smo leta 2000 sklenili pogodbe v vrednosti 2,1 milijarde dolarjev,« se predstavlja podjetje. Toda, kot smo že povedali, je električna energija le del njegove dejavnosti – seznam slednjih je namreč zelo dolg in obsega tako tradicionalne storitve, povezane z oskrbo z električno energijo, kot tudi novejša, denimo, EnronOnline, ki je bilo vsaj pred stečajem najob-

sežnejša stran na internetu za globalne transakcije v okviru poslovanja podjetja.

Enron je tako po dokumentih, ki jih je na dan D predložil sodišču, vreden skoraj 25 milijard dolarjev, skupaj s hčerinskimi podjetji pa približno 50 milijard, zato se ta stečaj uvršča med največje v ameriški in svetovni zgodovini. Še lani je imel 100,8 milijarde dolarjev prihodkov, s čimer se je prebil na sedmo mesto med največjimi ameriški podjetji. Toda zdaj ima več kot 13 milijard dolgov, nekatere banke, ki so vpletene v stečajni postopek, pa jih ocenjujejo na dobrih 27 milijard dolarjev. Družba je namreč zaradi dolga, o katerem se je že nekaj časa šušljalo, izgubila kredibilnost, zato je veliko partnerjev z njo prekinilo poslovanje, delničarji pa so začeli prodajati delnice. Te so z lanskih 85 dolarjev padle v začetku decembra letos na 26 centov za delnico.

REŠITEV TIK PRED ZDAJCI ODPOVEDANA

Še preden se je sploh razvedelo, da je Enron v težavah, je njegovo vodstvo še upalo, da se bo vse izteklo lepo in prav, saj se je družba Dynegy v začetku novembra ponudila, da odkupi sicer precej večjega konkurenta. Toda ko je slednja izvedela, da je nakup precej tvegan, saj so delnice Enrona v roku treh tednov padle za približno 80 odstotkov, je 8,4 milijarde dolarjev vredne načrte preklcala. Po tem je Enron proti Dynegyju vložil odškodninsko tožbo v višini 10 milijard dolarjev, saj to ni izpolnilo svoje obljube. Kot meni tožnik, podjetje po pogodbi ne bi smelo odstopiti od dogovora o prevzemu, prav tako pa ni imelo pravice zahtevati prevzema plinovoda na severu ZDA – to bi po mnenju vodstva Enrona lahko storilo le, če bi bil sporazum med podjetjema zakonito razveljavljen. Po dogovoru o prevzemu je namreč 16.500 milj plinovoda od Teksasa do kanadske meje dolarjev pripadlo Dynegyju, in to v zameno za 1,5 milijarde. Tožnik upa, da bo z iztoženim denarjem poplačal upnike. Toda Dynegy je kmalu vrnil udarec in vložil nasprotno tožbo, v kateri zahteva nadzor nad podjetjem Northern Natural Gas.

KAKŠNE BODO POSLEDICE?

Upniki, vlagatelji in partnerji Enrona so tisti, ki se zdaj najbolj bojijo velikanskih izgub. Seznam upnikov je dolg kar 54 strani – v ZDA sta največji banki Citigroup in JP Morgan, v Evropi pa angleški Royal Bank of Scotland in Abbey National ter francoska banka Credit Lyonnaise in nizozemska ABN Amro. Njihove izgube bodo najbrž velike, toda strokovnjaki menijo, da ne bodo mogle sprožiti svetovne bančne krize, saj znaša celoten Enronov dolg (13,2 milijarde dolarjev) komaj 1,6 odstotka kapitala petdesetih največjih svetovnih bank. Podobnih posledic se bojijo tudi zavarovalnice, verige veleblagovnic in medijske hiše (na primer New

York Times), za katere je med drugim tudi skrbel Enron. Sicer pa bo najbrž najbolj trpelo gospodarstvo v Houstonu, ki se je v preteklih letih že srečevalo s podobnimi težavami z letalsko družbo Continental in računalniškim podjetjem Compaq. Propad ameriškega giganta pa se odraža tudi na svetovnih borzah. Delnice japonskega finančnega holdinga IFJ, enega izmed petih ustanov, ki so imele denar naložen v skoraj 535 milijonov dolarjev vrednih Enronovih obveznicah, so upadle za skoraj deset odstotkov, prav tako japonski borzni indeks Nikkei, ki se je znižal za tri odstotke. Podobno so se znižali tudi nekateri tečaji v Evropi, zlasti od Enronovih vlagateljev - angleške Royal Bank of Scotland, Braclays Bank, ABN Amro in ING, katerih delnice so upadle od dveh do štirih odstotkov. Močno so prizadete še argentinske družbe in banke, posledično pa tudi španske.

PRVI ODPUŠČENI V VELIKI BRITANiji

Vodstvo Enrona se zdaj trudi, da bi dobili vsaj toliko denarja, da bi nadaljevali trgovanje z energijo, zato se je obrnilo na svoja največja upnika - banki Citigroup in JP Morgan. Ti sta jima res priskočili na pomoč in ponudili 1,5 milijarde dolarjev ter s tem omogočili podjetju, da nadaljuje sicer okrnjeno poslovanje ter se z reorganizacijo, odpuščanjem in prodajo nekaterih hčerinskih podjetij poskuša izogniti popolnemu bankrotu. Naprej bo dobilo 250 milijonov dolarjev, nadaljnjih 250 potem, ko bodo skupaj pripravili poslovni načrt, preostalo milijardo dolarjev pa bosta upnici namenili za povračilo dolga Enronovega podjetja Transwestern Pipeline. Posojilo je odobrila večja skupina upnikov, zavarovano pa bo z Enronovim premoženjem.

Medtem je Enron že začel reševati kritični položaj - z odpuščanjem. Prvi so bili na vrsti delavci v Veliki Britaniji, kjer je tako brez zaposlitve ostalo 1100 ljudi, kmalu za njimi pa je šlo na cesto še 4000 delavcev v Houstonu. Glede na to, da je Enron zaposloval približno 27.500 ljudi, je to najbrž šele začetek.

Medtem ko se upniki Enrona oklepajo še zadnje bilke in poskušajo izvleči podjetje iz težav, se konkurenti že borijo za tržni delež in njegovo imetje. Kot že rečeno, zahteva Dynegy eno izmed Enronovih hčerinskih podjetij, neko drugo podjetje, Standard Power & Light, pa je na sodišču že dalo ponudbo za odkup Enronovega večinskega deleža - za delnico je pripravljeno odšteti dolar. Ob vseh teh peripetijah pa še vedno ni jasno, kako je sploh prišlo do tako velike finančne krize v sicer zelo močnem podjetju. Kdo je odgovoren zanj, bo poskušala ugotoviti ameriška komisija za vrednostne papirje in borzo, začela pa so se tudi že prva zaslišanja v kongresu.

Simona Bandur

SESTANEK NI VEDNO IZGUBA ČASA

Sestankom se ni mogoče izogniti. Lahko bi celo rekli, da so nujno zlo vsakega zaposlenega človeka, zlasti če je ta voditelj kakšne skupine ali podjetja. Velikokrat je treba takšna poslovna srečanja sklicati nujno ali izredno, zaradi česar moramo pustiti vsako delo ob strani in se jih udeležiti. Prav zato se zdi, da nam sestanki le kradejo dragoceni čas, ki bi ga sicer namenili našim rednim opravilom - tudi ta je namreč treba pravočasno postoriti. Ob besedi sestanek se tako vsak najprej spomni na poplavo odvečnih besed in kupe papirja. Toda brez njih nobeno podjetje ali organizacija ne bi moglo normalno delovati, zato je treba tovrstno mišljenje spremeniti in sprejeti, da sestanki niso le izguba časa, ampak način iskanja rešitev, ki se pojavljajo v vsakdanjem delovnem procesu.

Uspešnost sestanka je precej odvisna od predprave - tako vodje sestanka kot tudi udeležencev. Če ti niso dovolj seznanjeni s temo, vsebino pogovorov ali celo ne povsem prepričani o svojih ciljih, se lahko sestankovanje spremeni v dolgovestno govorčenje, premlevanje iste teme, ne da bi se vsaj malo približali skupni rešitvi oziroma kompromisu. To še ne pomeni, da so sestanki nepotrebni in da jih je treba odpraviti, ampak je treba spremeniti sam koncept srečanja. V mislih je treba imeti, da je cilj vsakega sestanka najti skupno in najboljšo poslovno rešitev, da pa je to mogoče, morajo pri tem sodelovati dobro strokovno podkovani in motivirani ljudje.

VRSTE SESTANKOV

Po Eduardu Osredečkem poznamo več različnih oblik sestankovanj, razdelimo pa jih lahko v dve temeljni skupini - na neposredne in posredne pogovore. Najpreprostejša oblika v prvi skupini so konzultacije ali na hitro sklicani sestanki dveh ali treh ljudi, na katerih slednji na hitro obravnavajo kakšno težavo, se posvetujejo ali dogovorijo o napotkih za nadaljnje delo. Nekoliko bolj množična oblika so sestanki, kjer sodeluje več ljudi, zahtevajo pa že vnaprejšnjo pripravo, natančno premišljen način komuniciranja z udeleženci in po sprejetju sklepov tudi nadzor nad izvajanjem. Na naslednji obliki - seji - se prav tako sreča več ljudi (približno od deset do dvajset), še večje število sestankujočih pa se zbere na konferencah, ki so omejene na posamezna področja poslovnega življenja. Obseg pogo-

vorov je odvisen od teme ter števila in strokovne ravni udeležencev. Simpoziji so naslednja, še bolj množična srečanja, na katerih poslovneži pridobivajo nova znanja in izmenjujejo izkušnje ter mnenja, sicer pa se največ ljudi zbere na kongresih. Tamkajšnji pogovori imajo po navadi tudi velik družbeni pomen, najpogosteje pa jih prirejajo razna podjetja ali organizacije ob jubilejih in pri utrjevanju njihove podobe ali ugleda.

V drugo skupino sodijo posredni pogovori, že sama beseda pa pove, da gre za dogovarjanja prek različnih tehničnih sredstev, ki jih ponuja današnja sodobna tehnologija. Najstarejše med njimi so avdio-konference, ki jih prirejajo radijske postaje. Te prenašajo pogovore dveh ali več ljudi, ki jih povezuje novinar, v pogovor pa se včasih vključujejo tudi poslušalci s svojimi vprašanji. Nekoliko novejša je video-konferenca, kjer udeleženci sestankujejo po video napravah in si tako izmenjujejo različne poglede na problem in temeljne cilje.

USPEH JE ODVIŠEN OD PRIPRAVE

Kot že rečeno, so pri sestankih nepomembnejše temeljite priprave, tako tehnične kot tudi osebne. Prve obsegajo večidel rutinska opravila, ki so v rokah organizatorja ali vodje sestanka. Slednji mora izbrati datum, uro in kraj sestanka, ki ustrezajo vsem udeležencem, in približno predvideti trajanje sestankovanja, še prej pa povabiti tudi primerne sogovornike. Njihova mnenja in predloge bo zapisal zapisnikar, ki ga je prav tako treba pravočasno poskati, morebiti tudi njegovega namestnika, če se prvi izjemoma ne bi mogel udeležiti sestanka.

Potem mora organizator najti in rezervirati primeren prostor, kjer mora biti dovolj sedežev, ter poskrbeti, da je soba pred sestankom čista in prezračena, na mizah pa naj sestankujoče že čakajo pisalo, list papirja ali zvezek, kava oziroma sok, nikakor pa ne alkoholne pijače.

Udeleženci morajo pravočasno dobiti vabila, katerim je priložen dnevni red in morebitno dodatno gradivo. Dobro je, če povabljeni potrdijo udeležbo ali pa vsaj določijo svojega namestnika, če ne bodo mogli priti. V primeru, da se tretjina ali več udeležencev ne more udeležiti sestanka, ga je treba prestaviti ter seveda ponovno povabiti ljudi. Da do tega ne bi prišlo, je najbolje pred določitvijo datuma poklicati vse udeležence.

Preden se sestanek začne, je treba preveriti vse tehnične zmogljivosti, torej razne magnetofone, mikrofone, preveriti, ali delujejo računalniki, grafskopi, videonaprave itd. Na začetku mora organizator vse udeležene lepo pozdraviti in jim predstaviti dnevni red ter pravila igre (torej čas za diskusijo, repliciranje ...) ter ne nazadnje tudi dobro voditi sestanek. Če ga prevzamejo v roke udeleženci, lahko nastane besedovanje brez repa in glave, k rešitvi pa

ne napredujejo. Kadar traja sestanek več kot uro, je priporočljivo vmes narediti odmor, med njim pa postreči s prigrizkom, morda celo kosilom.

Vodja mora med sestankovanjem dobre rešitve potrditi, na koncu pa sprejeti jasen, nedvoumen in jedrnat sklep ter določiti roke za izvedbo zastavljenih nalog. Pri tem mora imenovati tudi izvajalce oziroma odgovorne za nadzor nad izvajanjem sklepov. Najpozneje v treh dneh je treba udeležencem poslati sklepe in seznam navzočih ter kratek zapisnik.

OSEBNE PRIPRAVE

Od vsakega udeleženca je odvisno, kako bo sestanek napredoval, zato se morajo tudi ti nanj dobro pripraviti in si določiti jasne cilje. Žal tega velikokrat ne upoštevajo, zato se sestanki spremenijo v improvizacijo, puhle govorance, zaradi česar udeleženci po navadi ne pridejo do skupne točke. Po drugi strani pa imajo nekateri dar z besedami spretno prikriti svojo nevednost in narediti prijeten vtis, ne da bi res kaj prispevali k končnemu rezultatu. Tudi v tem primeru razprava ne bo napredovala, zato tudi to ni smiselno. Udeleženci se morajo zato skrbno pripraviti na vsako točko dnevnega reda, se morebiti posvetovati s sodelavci o viziji, ki naj jo zastopajo, in se tega tudi držati. Razpravljanje na sestanku je treba podkrepiti s podatki in tehnimi argumenti. Če bodo drugi udeleženci ugotovili, da nismo pripravljeni, bodo kajpak to tudi izbrali v svojo korist in nas diskreditirali. Tako se sestanek ne bo odvijal v za nas zeleno smer. Sicer pa se je treba izogibati tudi nepotrebni poseganju v besedo in neprestanemu repliciranju. S tem trgamo rdečo nit in spravljam udeležence v slabo voljo, zato so manj pripravljeni sodelovati.

Naj za konec še enkrat poudarimo, da bo pogovor stekel v zeleno smer, torej k sklepom, ki bodo koristni za vse vpletene strani, le če je sestanek dobro pripravljen in če so udeleženci tudi strokovno dobro podkovani. Toda žal velikokrat v poplavi sestankov zmanjka časa za dobre priprave, zato se zgodi, da ne pridemo do rešitev. V tem primeru se moramo srečati še enkrat - in s tem res izgubljamo čas.

Simona Bandur

Povzeto po knjigi Eduarda Osredečkega
Nova kultura poslovnega komuniciranja

V NOVO LETO Z NOVIMI pogodbami

Trinajstega decembra je imelo Zdrúženje za energetiko pri Gospodarski zbornici trinajsto sejo. Na njej je dr. Milan Medved poročal o delu delovne skupine za nasedle investicije in projektu prevrednotenja osnovnih sredstev. Poleg tega so člani obravnavali aktualne teme iz energetskega gospodarstva.

Pri projektu nasledih investicij, katerega nosilec je Zdrúženje za energetiko, je pripravljen delovni osnutek metodologije in izdelan predlog programa. Oboje bo predano Uradu za energetiko v dokončno uskladitev. Za drug projekt, projekt prevrednotenja osnovnih sredstev, za katerega so podjetja prav tako pooblastila Zdrúženje za energetiko, se je čas izvedbe iztekal sredi decembra. Izvajalec cenitve P&S, ki je bil izbran na javnem razpisu, je pravočasno opravil

nalogo, ki jo je vseskozi spremljala recenzijska komisija na čelu z dr. Medvedom. V času cenitve so organizirali sestanke cenilcev in revizorjev, vključili revizijske hiše ter tvorno sodelovali s pooblaščenimi predstavniki iz posameznih podjetij. Zdrúženje je podprlo predlog komisije, da se v njeno delo vključi neodvisna revizorka Meta Duhovnik. Po prevzemu elaboratov s strani podjetij začne teči 30-dnevni rok, ko mora recenzijska komisija potrditi nalogo. Po

Članica uprave Kapitalske družbe mag. Helena Bešter je seznanila člane združenja s trenutnim stanjem sklepanja pogodb za drugi pokojninski steber. Do srede decembra je podpisalo pogodbe 19 podjetij s področja energetike. Od 10.000 zaposlenih se je vključilo v drugi pokojninski steber 7866 zaposlenih, kar je več kot 80-odstotkov. Do srede decembra je vplačalo prvo premijo 10 podjetij, druga naj bi to storila do 28. decembra, nekatera pa tudi januarja.

besedah **dr. Milana Medveda** lahko pričakujemo, da bo projekt ponovnega vrednotenja premoženja podjetij elektrogospodarstva in premogovništva končan sredi januarja. Tako bodo lahko rezultati tega vrednotenja že upoštevani v bilancah podjetij za leto 2001.

V nadaljevanju se je združenje obravnavalo aktualne teme iz energetskega področja in govorilo o pogojih poslovanja energetskih podjetij po odprtju trga z električno energijo. **Mag. Drago Fabijan**, direktor Holdinga slovenskih elektrarn /HSE/ je med drugim poudaril, da holding uspešno uresničuje svoje cilje. Do konca leta je s sklenitvijo pogodb z distribucijo in nekaterimi velikimi porabniki prodal celotno lastno proizvodnjo električne energije za prihodnje leto. Poleg tega so podpisali pogodbo za izvoz električne energije v Italijo v višini razpisane kvote. Holding je doslej delal projektno, z novim letom pa bodo člani projektov že delovali v okviru holdinga, največ na lokacijah Ljubljana, Maribor in Velenje. Poleg enotnega nastopa na odprtem trgu z električno energijo, holding tudi povečuje konkurenčnost slovenskih proizvajalcev električne energije. Tudi tretji cilj, zaradi katerega je bil ustanovljen, gradnja verige HE na Savi, se počasi premika. Besedilo koncesijske pogodbe med vlado RS, lokalno skupnostjo in holdingom je načelno usklajeno. Za nadaljevanje projekta pa je nujna pospešitev dela na pripravi programa infrastrukturnega dela projekta in še posebej njegovega financiranja. V okviru holdinga pa organizacijska shema izvedbe projekta gradnje HE na spodnji Savi.

Seje se je udeležil tudi državni sekretar **dr. Robert Golob**, ki je strnil delo vseh akterjev v letošnjem letu in dejal, da je podpis pogodb pred novim letom velik korak naprej za podjetja znotraj elektrogospodarstva in premogovništva. Ta bodo imela prvič po dolgem času znane vse pogoje poslovanja pred začetkom leta, kar ni bila praksa vrsto let. Prepričan je, da bo oskrba naslednje leto potekala skladno s tržnimi načeli in da bo zanesljiva. S tem namenom je tudi vlada decembra sprejela pravilnik o tarifah, elektroenergetsko bilanco in ukrepe glede odpiranja trga.

RTP KLEČE PO PETIH LETIH *obnovljena*

Eles je po petih letih končal prenovo RTP Kleče, ki je v celoti vredna milijardo 650 milijonov tolarjev. Za povečanje zanesljivosti napajanja Ljubljane pa je nujna še zgraditev 110 KV daljnovoda TE-TOL-Polje-Beričevo oziroma dograditev 110 kV ljubljanske zanke.

V prostorih RTP Kleče je bila konec novembra priložnostna slovesnost, s katero je Elektro-Slovenija tudi uradno sklenila zelo pomemben projekt prenove RTP Kleče, ki je ključni napajalni objekt za Ljubljano in njeno širšo okolico. Uvodoma je navzočim potek in pomen same prenove predstavil direktor Elesove gospodarske javne službe prenos električne energije **Saša Jamšek**, ki je ob tem poudaril, da je bil z obnovo RTP Kleče za zagotovitev zanesljive preskrbe Ljubljane z električno energijo sicer storjen pomemben korak, zanesljivost napajanja prestolnice pa se bo dejansko povečala šele z zgraditvijo 110 kV zanke. Državni sekretar za energetiko **dr. Robert Golob** pa je ob tem dogodku izrazil veselje, da se enkrat za spremembo lahko udeleži tudi slovesnosti ob obnovi dela prenosnega omrežja, saj se v javnosti v zadnjem času bolj govori o trgovanju z električno energijo, pri tem pa se rado pozablja, da trgovanja brez zanesljivega prenosnega in distribucijskega omrežja sploh ni. Prav tako, je dejal dr. Robert Golob, se vsi zavedamo, zakaj prestolnica potrebuje cestni obroč, le malokdo pa, da je vsaj takšnega pomena tudi energetski obroč. Zato je treba čim prej najti ustrezno soglasje vseh zainteresiranih, da bo tudi slovenska prestolnica po

Prenovljeno stikališče sta simbolično odprla državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob in ljubljanski podžupan Anton Colarič.

vzoru evropskih mest končno dobila zanesljivo napajanje. Podobno mnenje je izrazil tudi podžupan Ljubljane **Anton Colarič**, ki je poudaril, da se mesto dobro zaveda pomena tega projekta, in ob tem izrazil tudi upanje, da bomo v kratkem vendarle skupno uspeli razrešiti vse težave in mestu končno zagotovili zanesljivo napajanje z električno energijo.

RTP KLEČE V NOVI PODOBI

RTP Kleče pomeni glavni 110 kV napajalni objekt za širše območje Ljubljane in osrednje Slovenije, saj je omrežje v tem delu Slovenije zasnovano tako, da gre večina električne energije, ki napaja prestolnico in njeno širše območje, ravno preko stikališča 220/110/35 kV RTP Kleče. 110 kV del stikališča RTP Kleče je bilo s temeljno infrastrukturo zgrajeno leta 1954 in pozneje dograjeno do zdajšnje velikosti, enaindvajset 110 kV polj in štirih 220 kV polj, v njegov okvir pa sodi še 35 kV stikališče, ki med drugim napaja Lito-

stoj, papirnico Vevče, Slovenske železnice in še nekatere druge večje porabnike. V začetku devetdesetih let je zaradi velike dotrajanosti naprav prihajalo do vse več motenj, ki so začele resno ogroziti zanesljivost dobave električne energije na širšem območju Ljubljane in Gorenjske, zato je Elektro-Slovenija leta 1995 pripravilo idejne zasnove za prenovo tega objekta. Zaradi pomena objekta in z njim povezano nezmožnostjo izklo-

Po petih letih je RTP Kleče dobilo sodobnejšo podobo.

Foto: Tomaž Sajevic

pa stikališča je bila predvidena obnova v petih fazah, pri čemer se je prva začela junija 1997, zadnja, peta, pa bila končana oktobra letos. Kot nam je povedal vodja projekta prenove **Marko Hrast**, je Eles tako letos prenovil še polovico 220 kV polj (transformatorsko in Divača I, II) in pet 110 kV polj (transformatorsko, Vič I, II., Logatec I, II), s čimer se je tudi v celoti končala prenova 110 in 220 kV dela stikališča RTP Kleče. Vrednost pete faze je znašala 330 milijonov tolarjev, za celotno prenovno, v okviru katere sta bila zamenjana tudi oba dotrajana transformatorja 220/110 kV moči 150 MVA, pa je bilo porabljenih milijardo 650 milijonov tolarjev, kar že samo priča o obsegu opravljenih del. Delo v stikališču je zaradi nezmožnosti izključitve ves čas potekalo pod napetostjo, tako da so bili potrebni še dodatni varnostni ukrepi in nenehen nadzor ter izobraževanje vseh izvajalcev. Na srečo pa, pravi Marko Hrast, v vseh teh letih ni bilo nobene delovne ne-

sreče, tako da je bil naš trud v zagotavljanje varnosti vseh, ki so delali na tem projektu, poplačan.

PRENOVA V SENCI ŠTEVILNIH TVEGANJ

Zaradi obratovalnih zahtev in zmanjšanja tveganja za porabnike je bila tudi peta faza prenove razdeljena na dva dela, pri čemer je bil prvi, ki je zajemal prenovno 220 kV dela in del 110 kV polj (transformatorsko in Logatec), končan 31. julija, drugi del, v okviru katerega so bila opravljena vsa druga dela, pa 2. oktobra oziroma teden dni pred predvidenim rokom. Med prenovno z dobavitelji opreme in izvajalci del ni bilo večjih težav, so pa po besedah Marka Hrasta ves čas obstajala določena tveganja, tako obratovalna kot varstvena, pa tudi finančna oziroma poslovna. Zaradi potreb porabnikov namreč ni bilo mogoče stikališča popolnoma izklopiti, kar pomeni, da je bilo treba zagotavljati električno energijo tudi preko prevezav in z dodatno obremenitvijo delujočih naprav, s tem pa se je močno povečala tudi možnost izpadov. Da bi ta tveganja čim bolj zmanjšali, pravi Marko Hrast, smo delali tudi ponoči in ob koncih tedna, ko je poraba in s tem obremenitve manjša, in na srečo smo v vseh petih letih imeli en sam izpad

napajanja dela Ljubljane. Z izkušnjami iz prvih let prenove, ko so se pokazale tudi potrebe, ki jih nismo sprva načrtovali, in z izkušnjami iz drugih podobnih objektov smo v zadnjih letih precej zmanjšali tudi finančna tveganja, tako da na koncu nismo bistveno odstopali od prvotno načrtovanih finančnih okvirov. Problem zase pa so bili javni razpisi, ki smo jih morali zaradi etapne obnove vsako leto ponavljati, s čimer je obstajala tudi nevarnost, da se bodo izmenjevali tudi izvajalci in ne bomo mogli unovčiti njihovih izkušenj iz preteklosti, a se je nato tudi v zvezi s tem vse srečno izteklo.

NA VRSTO ČAKA ŠE SEKUNDARNA OPREMA

Kot že rečeno, se je s prenovno visokonapetostne opreme v RTP Kleče sicer bistveno izboljšala zanesljivost obratovanja obstoječega omrežja, pri čemer pa bo treba za večjo zanesljivost napajanja Ljubljane nujno dograditi 110 kV zanko, v okviru katere sta bistvena elementa postavitev 110 kV daljnovo-da TE-TOL-Polje-Beričevo (investitor Eles) ter tudi dograditev južne zanke od RTP Polje do RTP Vič (investitor Elektro Ljubljana). V stikališču pa na vrsto čaka tudi sekundarna oprema, pri čemer je prenova sistemov vodenja, zaščite in meritev precej vezana tudi na usodo 35 kV dela stikališča, o kateri se Eles še dogovarja z Elektro Ljubljano. Sekundarna oprema na 110 kV delu je bila prenovljena v 80-letih in ni še tako kritična ter za zdaj še ustreza potrebam, se pa bo treba v naslednjih letih lotiti tudi njene zamenjave. Seveda pa so tehnične rešitve vezane na dogajanja s sedanjim 35 kV delom stikališča, v katerega pa zaradi predvidene ukinitve Eles ne vlaga več.

BRANE JANJIC

Za dobavo potrebne opreme za prenovno RTP Kleče so bili na javnih razpisih izbrani **Elektrotehna Elex, C&G in Elektromontabava**, glavna izvajalca pa sta bila **Gradis** za gradbena dela in montažo jeklenih konstrukcij, **C&G z Elektroservisi** pa je opravil elektro-montažna dela. Pri pripravi projekta sta sodelovala še **IBE**, kot glavni projektant, in **EIMV**, ki je opravil vse potrebne meritve.

TRADICIJA IN KAKOVOST za prihodnost

Ljubljanski Elektroservisi letos praznujejo visok jubilej, saj zametki te delniške družbe segajo v davno leto 1951. V petih desetletjih iz priložnostnih delavnic do dobičkonosnega podjetja, ki je postal razpoznaven tudi zunaj elektrogospodarstva.

Delniška družba Elektroservisi iz Ljubljane je 13. decembra v prostorih Železniškega muzeja v Ljubljani pripravila priložnostno slovesnost, s katero so zaznamovali petdesetletnico uspešnega delovanja. Kot je v uvodnem nagovoru poudaril direktor **Peter Debevec**, so poleg bogate tradicije v družbi še posebej ponosni tudi na doseženo kakovost poslovanja, saj se zavedajo, da v današnjem gospodarskem trenutku kakovost ni več konkurenčna prednost, marveč pogoj za uspešno delo. V družbi Elektroservisi, je dejal Peter Debevec, želimo z visoko kakovostjo proizvodne, montažne in servisne dejavnosti nenehno izpolnjevati zahteve in pričakovanja naših strank. Prepričani smo, da je le na tak način mogoče dolgoročno dosegati dobre poslovne rezultate. Čeravno je od pridobitve standarda ISO 9001 minilo že leto dni, verjamemo, da je ravno pravi čas za praznovanje, saj vemo, da danes standard kakovosti ni le črka na papirju, temveč način poslovanja in razmišljanja. V podjetju Elektroservisi pojmujeemo kakovost kot vrednoto in ključno sestavino podjetniške kulture in poslovne filozofije. Hkrati jo pojmujeemo kot proces, ki ni nikoli končan, saj nismo nikoli dovolj dobri, da jutri ne bi mogli biti boljši. Da smo dobri,

pa pričajo tudi rezultati, ki so v vsakem trenutku merljivi in primerljivi. Od ustanovitve delniške družbe leta 1996 je namreč podjetje ustvarilo več kot 135 milijonov dobička, za posodobitev strojnega parka namenilo več kot 500 milijonov tolarjev in hkrati svojim delničarjem izplačalo več kot 60 milijonov dividend. Vrednost podjetja se je v slabih petih letih skoraj potrojila. V vseh teh letih nismo odpustili niti enega delavca zaradi pomanjkanja dela, zaposlovali pa smo mlade, izobražene in perspektivne kadre ter precej povečali storilnost in fizični obseg proizvodnje. Zavidanja vredna pa je tudi naša izobrazbena struktura, saj v podjetju dela 2,5 odstotka delavcev z visoko izobrazbo, 10 odstotkov delavcev z višjo ter skoraj 80 odstotkov delavcev s srednjo in poklicno izobrazbo, kar praktično pomeni, da sodimo med podjetja z najboljšo izobrazbeno strukturo v panogi.

PO POTEH BOGATE ZGODOVINE

Podjetja se velikokrat rojevajo kot drevesa, iz poganjkov velikih podjetij zrastejo nova. Tako je iz povojne, za tiste čase velike Elektro Ljubljana okolice, pred petdesetimi leti vzklil

tudi poganjek, ki je zrasel v današnje podjetje Elektroservisi, d.d.. Kal je pognala jeseni leta 1951 na območju poslovne enote Elektrokovinarstvo na Brodu, kjer je v okviru Elektro Ljubljana okolica nastala Elektro kovinska delavnica – EKD Tacen. Temelje je postavljalo nekaj delavcev Elektro Ljubljana okolica iz Črnuč pod vodstvom **Jožeta Železnika** in trije mladi diplomanti prve generacije EGS Cerčno, ki so udarniško ob nedeljah postavili dve baraki, v katerih so nato izdelovali predvsem konzole za nizkonapetostno omrežje. Del dejavnosti EKD se je odvijal tudi v prostorih nacionalizirane Česnove elektrarne, upravni prostori pa so bili v adaptirani drvarnici bližnje stanovanjske hiše. Prvi obratovodja tega obrata je bil **Janko Sotelšek**. Približno v istem času je v zasebni hiši na Ježici začel delovati tudi Elektro merilni servis, ki ga je vodil **Janko Žvan**, poznejši generalni direktor Elektro Ljubljana. Leta 1952 je krmilo podjetja Elektro Ljubljana okolica prevzel **Tone Štajdohar**, daljnoviden in podjeten mož, ki ima največ zaslug za nastanek in razvoj stranske dejavnosti ter podjetja Elektroservisi, kakršno je danes. V času njegovega vodstva so pospešeno začeli graditi objekte, v katerih podjetje deluje še danes. V drugi polovici petdesetih let so tako najprej zgradili delavnico na Brodu, kjer še delujeta orodjarna in skladišče, ter upravno stavbo te enote. Obrat je izdeloval kovinsko opremo za nizkonapetostna omrežja, daljnovodne stebre, stikalne plošče ter opremo za transformatorske postaje na železnih jamborih skupaj z jambori. Leto 1960 pa je zapisano kot leto odprtja nove elektro delavnice. Ob koncu 50. let je namreč EKD prevzel del programa, ki ga je opustil Jambor Črnuče oziroma nekdanje Kranjske deželne elektrarne, in sicer servisiranje energetskih transformatorjev ter proizvodnjo opornic in ločilnih stikal. Proizvodnjo so takoj po prevzemu močno posodobili.

OD DELAVNICE DO USPEŠNEGA PODJETJA

Velik del programa, ki ga je proizvajal EKD Tacen, proizvajajo Elektroservisi še danes. Tako so moderna in kakovostna ločilna stikala, znana pod blagovno znamko RAL, postala in ostala paradni konj podjetja na področju proizvodnje. V začetku šestdesetih let

se je začela tudi dejavnost na Glavarjevi ulici 14, kjer danes domujejo poslovna enota Elektro merilni servis, poslovna enota Elektro gradnje in uprava podjetja. Najprej je bila na tem območju zgrajena za tiste čase moderna avtomehanična delavnica in kmalu nato tudi stavba, v kateri sta danes poslovni enoti Elektro merilni servis in Elektro gradnje. V začetku šestdesetih let so kar nekajkrat poskusili organizirati tudi dejavnost elektro gradenj, a jim je uspelo šele, ko je dejavnost prevzela skupina za daljnovode, po svojem vodji imenovana Mavkotova skupina. Enoto je v obdobju oblikovanja vodil **Marjan Počivavšek**, pozneje pa **Dušan Dolenc**. Tako so bili postavljeni temelji tudi za tretjo dejavnost podjetja Elektroservisi, d.d.. Leta 1963 se je prvič pojavilo ime Elektroservisi, in sicer za tisti del podjetja, ki se je ukvarjal s servisiranjem gospodinjskih aparatov in izvajanjem električnih inštalacij. Ker so dejavnosti, ki so jih organizacijske enote, pozneje združene v Elektroservisih, opravljale za

ustanovitelja, prerasle njegove potrebe, so se prvič v celoti združile leta 1967, ko so se preselile pod skupno okrilje Elektro Ljubljana kot Uprava in servisi. Po uveljavitvi zakona o združenem delu je bil ustanovljen tozd Elektroservisi z direktorjem **Edvardom Ozimkom**, ki ga je leta 1975 nasledil **Alojz Ribič**. V tozdu so delovali: Elektro kovinska delavnica pod vodstvom **Jožeta Bedenka**, Elektro merilni servis pod vodstvom **Janeza Škrinjarja** in Elektro gradnje pod vodstvom **Dušana Dolenca**, ki pa ga je kmalu zamenjal **Anton Serjak**. Poleg teh treh enot sta bili tu še avtomehanična delavnica in tiskarna. Zaradi zastarele tehnologije in zato nekonkurenčnosti na trgu je bila leta 1989 tiskarna ukinjena, leta 1991 pa je bila vrnjena v upravljanje Elektro Ljubljana avtomehanična delavnica. Za tozd Elektroservisi je bila leta 1979 nadgrajena stavba, v kateri so skladišča in uprava podjetja. Leta 1981 pa je bila ob tridesetletnici obstoja podjetja odprta tudi nova proizvodna hala v EKD. Zadnja pomem-

zna pridobitev so bili leta 1987 odprti prostori enote Elektro gradenj v Podrečju pri Domžalah. Prve zamisli o samostojnem podjetju so se pojavile v začetku devetdesetih, samo lastninjenje pa uspešno končano leta 1996, ko je bila 10. junija ustanovljena delniška družba Elektroservisi. Sicer pa je podjetje ves ta čas od prvih korakov do danes sodelovalo in še vedno sodeluje pri gradnji številnih pomembnih objektov za prenos in distribucijo električne energije v Sloveniji ter se vedno znova dokazuje kot zanesljiv in zaupanja vreden partner.

BRANE JANJČIČ

ELEKTROSERVISI d.d.

Vsem poslovnim prijateljem se zahvaljujemo za 50 let uspešnega sodelovanja.

Želimo vam vesele božične praznike ter uspešno novo leto.

REKONSTRUKCIJA 400 KV STIKALIŠČA

V termoelektrarni Šoštanj smo v času novembrskih praznikov opravili rekonstrukcijo 400 kV stikališča. Rekonstrukcija je obsegala zamenjavo 400 kV odklopnika, ločilke z ozemljitvenimi noži, prenapetostnih odvodnikov, Al/Fe vrvi, vseh NN kablov in krmilne omarice 400 kV stikališča. Pri obnovi stikališča je bilo treba zaradi oblike in dimenzij nove VN opreme sanirati betonske temelje, kovinske podstavke za namestitev VN opreme ter obstoječi ozemljilni raster na stikališču.

denega so nas v hitro zamenjavo opreme silila tudi poročila o pogostih okvarah enakih ali podobnih odklopnikov podjetja Energoinvest v slovenskih RTP-jih.

Zaradi velike potrebe po proizvodnji električne energije smo lahko blok 5 zaustavili in rekonstrukcijo izvedli samo v času praznikov, od 27. oktobra do 4. novembra 2001. Ker je bilo časa za izvedbo del zelo malo, so bila odločilnega pomena pripravljana dela in zelo velika strokovnost in usklajenost vseh sodelujočih, od projektantov do izvajalcev del. Še posebej je treba poudariti, da so vsa dela izvajala slovenska podjetja, in sicer: gradbeni in elektroenergetski projekt je izdelal IBE, krmilno omarico in pripadajoči PZI za vključitev na obstoječe sisteme vodenja, signalizacije in zaščite podjetje Iskra Sysen, elektromontažna dela je opravil Esotech, d.d, nadzor montaže, nastavitve, zagonske preizkuse stikalne opreme in preizkuse meritev in zaščit je izvedel Eles, medtem ko je funkcionalne preizkuse in preizkuse tehnoloških zapahovanj in zapahovanj stikalne opreme opravil Elek skupaj z osebjem iz TEŠ, ki je poleg navedenega koordiniralo in nadziralo potek del.

BORIS KREMER

Obstojеče 400 kV stikališče pripada proizvodni enoti bloka 5 in je preko 400 kV daljnovoda v smeri RTP Podlog vzankano v EE sistem Slovenije. Visokonapetostna oprema na 400 kV stikališču bloka 5 je obratovala neprekinjeno z manjšimi presledki ob letnih remontih od leta 1977. Zato je razumljivo, da je bil del VN opreme na 400 kV stikališču dokaj iztrošen ter je zanj ob okvarah, remontih in revizijah težko dobiti rezervne dele. Zaradi iztekajoče se življenjske dobe in v zvezi s tem iztrošenosti VN opreme na 400 kV stikališču je v preteklih letih že bilo treba zamenjati ali delno obnoviti prenekatero VN opremo. Tako so bili zamenjani kapacitivni napetostni merilni transformatorji z induktivnimi. Iz sredstev za tekoče vzdrževanje so se nabavili tudi metaloksidni odvodniki prenapetosti. Zaradi dotrajanosti 400 kV stikališča smo imeli v preteklosti večji okvari na 400 kV odklopniku faze L3 in podpornem izolatorju ločilnika v fazi L2, kar je povzročilo neenačrtovani izpud bloka 5. Poleg nave-

Foto arhiv TEŠ

MAG. DRAGO ŠTEFE PREJEL OBČINSKO priznanje

Podjetje Elektro Gorenjska se ves čas vključuje v delo strokovnih organizacij in sodeluje v lokalnih skupnostih ter družbi pri izpolnjevanju svojega poslanstva dobave in distribucije električne energije. Vpeto je v družbo in okolje, pri teh dejavnostih pa dajejo pomemben prispevek sodelavci podjetja. Za svoje delo so prejeli različna priznanja, ki so potrditev prispevka družbe in okolja za njihovo tvorno sodelovanje pri razvoju in napredku.

Pomembno vlogo v sedemdesetih letih pri gradnji Kranja in zadnji dve desetletji pri vodenju Elektra Gorenjska in povezavi z družbo in okoljem je ysekakor zaznamoval mag. **Drago Štefe**. Na svečani akademiji ob prazniku Mestne občine Kranj, 3. decembra, mu je Mestna občina Kranj podelila listino o priznanju za prispevek pri razvoju elektrogospodarstva na Gorenjskem in pri ohranjanju kulturne dediščine. Njegova življenjska pot se je začela v Kranju, 12. januarja 1937. Po končani Tehnični srednji šoli v Ljubljani se je leta 1956 zaposlil v Elektrarni Sava Kranj. Med delom je leta 1962 dokončal študij za inženirja elektrotehnike na Višji tehnični šoli v Mariboru, leta 1977 diplomiral na 2. stopnji organizacijsko izobraževalne smeri Visoke šole za organizacijo dela v Kranju in leta 1981 magistriral na Ekonomski fakulteti v Ljubljani in s tem dosegel naziv magister poslovno organizacijskih znanosti. Prehodil je pot od projektanta preko vodje projektivnega biroja do direk-

torja. Leta 1980 je postal direktor Elektro Gorenjske, ki jo vodi že 22. leto. Prehojena strokovna pot in izobrazba so bili posrečena kombinacija, ki mu je omogočala dobro razumevanje tako tehničnih kot ekonomskih in organizacijskih problemov. V poslovanju podjetja si je prizadeval vnašati najnovejše dosežke znanosti v poslovnem procesu in tehnološkem razvoju distribucije in proizvodnje električne energije. S svojo strokovnostjo in prizadevnostjo se je uspešno vključeval v pravilno predstavitev problematike elektrogospodarstva širši družbenopolitični skupnosti. Kot predsednik skupščine posebne samoupravne interesne skupnosti elektrogospodarstva in premogovništva v obdobju 1982–1986 je odločilno pripomogel pri usmeritvi denarnih tokov za gradnjo najpomembnejših novih gorenjskih elektroenergetskih objektov, kot je 2 x 400 kV daljnovod Beričevo–Okroglo, razdelilna transformatorska postaja Kranj (Okroglo) 400/110 kV in hidroelektrarna Mavčiče. Posledično je

bila zgrajena Čistilna naprava Zarica, ki je pomembna infrastrukturna pridobitev Kranja. Kot predstavnik slovenske distribucije je v osemdesetih letih zastopal interese v strokovni povezavi Jugel. Sodeloval je v poslovnem odboru za gradnjo malih hidroelektrarn pri Elektrogospodarstvu Slovenije in zagovarjal kranjske izkušnje pri gradnji in ohranjanju malih vodnih proizvodnih virov; le s trmastim vztrajanjem se je ohranil sistem in organizacijska enota petnajstih malih gorenjskih hidroelektrarn, med katerimi so tri v Kranju: HE Sava (Majdič), HE Kokra in HE Standard. S posodobitvijo, avtomatizacijo in ekološko vpetostjo v prostor, proizvajajo najbolj ekološko čisto »zeleno elektriko« in so bile vzor in vzorec za večje izkoriščanje vodnega potenciala na manjših vodotokih, ki ga danes izrablja 105 malih in industrijskih elektrarn na Gorenjskem.

KREATOR GORENJSKE ELEKTROENERGETIKE

V zadnjem desetletju si je prizadeval za korekten prehod in transformacijo iz družbenega podjetja v delniško družbo, sodeloval je pri vzpostavitvi delavskega soupravljanja, zavzemal se je za zakonitost poslovanja in se veliko angažiral za večjo kakovost elektroenergetskih naprav, ki so okoljevarstveno neoporečne ter s stališča dobave električne energije omogočajo dolgoročno kakovostno distribucijo električne energije. Mag. Drago Štefe je spremljal razvojne elektroenergetske potrebe v Kranju in podprl gradnjo vozliščnih distribucijskih razdelilnih transformatorskih postaj 110/20 kV na Zlatem polju, Laborah in Primskovem, povezanih s 110 kV daljnovodno zanko. V Kranju je z lanskim odprtjem RTP Zlato polje in nameravano letošnjo vključitvijo v obratovanje RTP Labore, dodal prispevek k lepšemu in manj vpadljivemu krajinskemu pogledu, ki ga prinaša nov tehnološki izziv gradnje sodobnih stikališč z zaprtim plinskim sistemom SF6. H kraju gre dve desetletji trajajoča obnova srednjenapetostne distribucijske mreže s prehodom z 10 na 20 kilovoltno obratovalno napetost. Pri načrtovanju gradnje elektroenergetskih naprav je s projektantskim občutkom sledil željam in zahtevam prostora in okolja ter glede na teh-

Foto Simon Papler

Mag. Dragu Štefetu je za prispevek pri razvoju elektrogospodarstva v regiji in pri ohranjanju kulturne dediščine na svečani akademiji v Kinu Center 3. decembra 2001 podelil listino o priznanju Mestne občine Kranj župan Mohor Bogataj.

nične in finančne možnosti omogočil zamenjavo nadzemnih vodov s kabelskim omrežjem. Kot dober gospodar je dajal prednost elektroenergetskemu sistemu pred poslovnimi prostori. Zato je lani šele po 35 letih s štirih kranjskih lokacij združil vse poslovno tehnične storitve na skupni lokaciji v novi upravni stavbi Elektro Gorenjske na Ulici Mirka Vadnova 3a na Primskovem. V najvišjem nadstropju bo v naslednjih dveh letih zgrajen še nujno potreben nov Distribucijski center vodenja, ki bo povezal elektroenergetske, telekomunikacijske in sodobne informacijske poti in storitve. S poslovnimi odločitvami, načrtovanjem in vizijo je mag. Drago Štefe v 40. letih zavzetega dela zaznamoval svoj čas na elektrogospodarskem, širšem družbenem in kulturnem področju.

VPET V RAZVOJ KRAJNA IN NJEGOVE KULTURNE DEDIŠČINE

Povezuje gospodarstvo s kulturo, saj v avli stavbe Elektro Gorenjske od leta 1993 prirejajo slikarske, kiparske, fotografske in spominske razstave s kulturnim programom, ki so odprte

tudi za širšo javnost. Za mesto Kranj se je vedno zanimal, velik je bil njegov prispevek v funkciji predsednika izvršnega sveta občine Kranj v obdobju 1976–1980, kjer se je predvsem angažiral pri razvoju gospodarstva, pri pripravi strokovnih podlag za prostorsko planiranje in realizaciji cestnega programa. Realizirani so bili pomembni cestni projekti, med katerimi je bil najpomembnejši Delavski most, ki je povezal v nivoju levi in desni breg Save, bivalni in industrijski del Kranja. Bil je predsednik komisije za razvoj RTC Krvavec, predsednik odbora za likovno ureditev Kranja, predsednik operativnega odbora za kompleksno spominsko ureditev Udinega boršta, član Planiškega komiteja in drugih organov. Po številnih funkcijah v elektrogospodarstvu in Jugelu v osemdesetih letih je tudi v devetdesetih letih prevzel vrsto zahtevnih nalog kot delegat v svetu Fakultete za elektrotehniko Univerze v Ljubljani, kot član upravnega odbora Gospodarske zbornice Slovenije, predsednik Združenja za energetiko Slovenije, kot član Planiškega komiteja, kot častni član Akademskega pevskega zbora France Prešeren Kranj in kot član nadzornih organov delniških družb. V Mestni občini Kranj sodeluje od leta 1999 v odboru za pridobivanje in opremljanje stavbnih zemljišč, v projektne svetu za celostno ureditev mestnega jedra Kranja, v častnem odboru za gradnjo skakalnice v Kranju (v Bauhenku) in v uredniškem odboru Kranjskega zbornika 2000, kjer je kot predsednik zapisal: »Zbornik zajema vsebino zgodovine Kranja in njegove bližnje in daljne okolice, in to v vseh obdobjih od antike do današnjih dni, v njih pa različne strani človeškega udeleženja: od politike, gospodarstva, šolstva, zdravstva, upravne ureditve do kulture v najširšem pomenu. V vsem tem bogastvu raziskav zborniki niso pomembni le za krajevno zgodovino, temveč tudi podlaga za čim tehtnejšo podobo slovenske preteklosti in sodobnosti.« Mag. Drago Štefe je s svojim prispevkom zaznamoval 20. stoletje Kranja in mu z življenjskim delom, občutkom in veliko pozornostjo, vtikal trajne sledi v razvoju elektroenergetike ter pri gradnji mesta in ohranjanju njegove kulturne dediščine.

DRAGO PAPLER

PRIHAJA OBDOBJE sadjarjenja

Z letošnjim letom končuje svoje aktivno delo Martin Žagar iz Soških elektrarn. Elektrogospodarstvo je spoznal na vseh ravneh in v vseh razsežnostih. Vsa štiri desetletja je delal v njem, na različnih delovnih mestih in lokacijah.

Začel je v elektrogospodarski šoli v Cerknem, po odsluženi vojaščini odšel v HE Hubelj v Ajdovščino, med tem končal ob delu tehnično šolo, odšel za dve leti v Gorico, bil dve leti dispečer in se ponovno vrnil v Ajdovščino za vodjo delavnic. Konec šestdesetih let se je spet vrnil v Novo Gorico, v nabavno službo SENGa. Med tem časom je doštudiral drugo stopnjo organizacije dela in po odhodu sodelavca Simonitija v pokoj prevzel vodenje splošnega sektorja. Zadnje spremembo delovnega mesta je doživel v začetku devetdesetih let, po reorganizaciji elektrogospodarstva, ko je organizacijsko prišel pod njegovo okrilje še finančni sektor SENG. V štirih desetletjih so Soške elektrarne doživele nemalo sprememb v vseh pogledih. Med drugim je do leta 1990 imel Martin 310 sodelavcev, ob koncu letošnjega leta pa le še 161.

»Ko sem se zaposlil leta 1959, nas je bilo okrog 180. Takrat so bile v sklopu podjetja elektrarne Doblar, Plave in male HE Bovec, Ajdovščina, Gradisce in Podmelec. Vse druge smo zgradili pozneje,« se spominja sogovornik, ki pravi, da mu je bilo najlepše delati v splošnem sektorju, najbolj naporno pa je bilo delo v nabavi. To

so bila jugoslovanska leta, leta z Jugelom v Beogradu. Jugel je odobral vsa dovoljenja in Marin Žagar je v sedemdesetih letih desetletje potoval enkrat na teden po različna dovoljenja in potrdila na Jugel. »Potrebovali smo uvozna dovoljenja za transformatorje, stikala in drugo opremo za daljnovode, RTP in elektrarne. Vse to je bilo v pristojnosti Jugoslovanskega elektrogospodarstva /Jugel/. Poleg tega so bile še različne seje ministrstva za energetiko in odborov Jugela, ki se jih je bilo treba udeleževati. Bil je to čas intenzivne gradnje 110,220 in 380 kV daljnovodov in objektov na Primorskem, zato so bile tudi naše potrebe večje in sodelovanje z zveznimi organi intenzivnejše. To je bilo tudi obdobje velikega truda naših delavcev, pristojnih za investicije. Da je Primorska in Goriška tako dobro napajana z električno energijo, imajo zasluge naši delavci, ki so delali na investicijah: Janez Kern, Marko Mladovan in Bogdan Lulik. Tem je uspelo z majhnimi investicijskimi ekipami ogromno narediti,« nadaljuje Žagar.

V času njegovega opravljanja različnih del v SENGu so v tem podjetju zgradili RTP Divačo, RTP v Ajdovščini, Tolminu, Cerknem in Vrtojbi,

pa HE Solkan, Zadlaščico in osem malih hidroelektrarn, v zadnjih letih pa gradijo nove Plave in Doblar. Pravi, da takrat ni bilo težko sodelovati z ljudmi, ki so se jih elektroenergetski objekti kakor koli dotaknili. V zadnjih letih se je osveščenost ljudi povečala in delo z njimi je postalo zahtevno. V letih skupnega slovenskega elektrogospodarstva je bilo po Žagarjevi presoji delo v sistemu zelo pregledno. Denar za naložbe je dobil tisti, ki ga je potreboval. Res pa je, da je bilo od zavzetosti posameznih podjetij in regij odvisno, koliko se je kje gradilo. Primorska je znala takratni način financiranja dobro izkoristiti. Dolenjska pa še danes nosi posledice takratne politike. Današnja politika in prehod na trg sta Soške elektrarne vključila v holding Slovenske elektrarne.

»Nič nimam proti holdingu, samo da ne bo prišlo do popolnega centralizma. Delo mora ostati v podjetju, združevati pa je treba funkcije, ki jih podjetja nimajo, kot je trgovanje, sklepanje pogodb, mogoče obratovanje. Smotno bi bilo, da bi se elek-

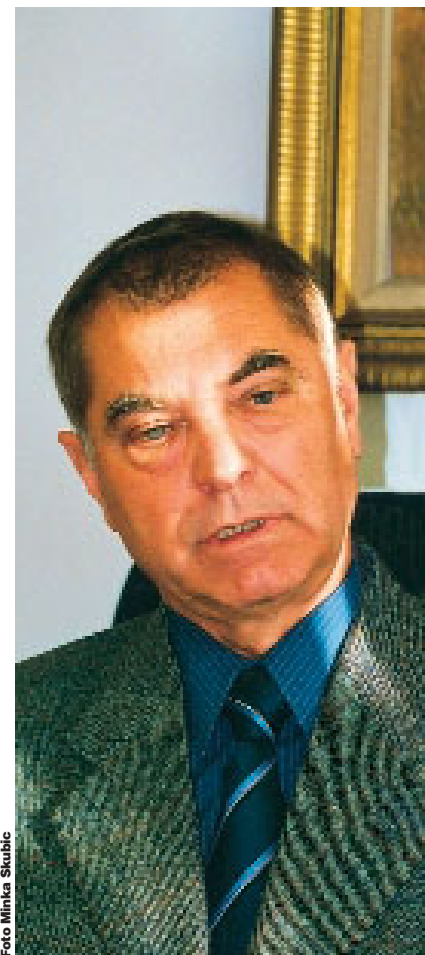

Foto Minka Skubic

Martin Žagar

LASTNI. simulator

JE UŽITEK

Eden izmed štirih paketov projekta posodobitve krške jedrske elektrarne, ki se je končala lani, je bil tudi popolni simulator elektrarne. V njem so začeli z usposabljanjem operativnega osebja NEK lani aprila. Delo vodilnega inštruktorja proizvodnje opravlja Igor Fifnja.

trarne, ki so v holdingu, dogovorile, kaj bo katera delala za holding, da bi bila izkoriščenost kadra boljša in učinkovitost holdinga večja,« je o trenutnih aktualnih težavah povedal Martin Žagar. Meni, da čaka Soške elektrarne še zmanjševanje zaposlenih. Tako, da bodo pristali pri 130 delavcih. Nekaj k temu prispevata avtomatizacija in modernizacija objektov, drugo razmere na trgu. Z neprestanim zmanjševanjem zaposlenih pa postaja SENG star kolektiv z velikimi obremenitvami. Kot primer, obe novi elektrarni gradi investicijska skupina osmih delavcev.

Tretje življenjsko obdobje vidi Žagar v dograjeni hiši na Kromberku, kjer je podrl vinograd in ga nadomestil s sadovnjakom. Pravi, da je vino pri vinogradnikih pre poceni, da bi se sam toliko trudil s trtami. Še posebno ga težko delo ovira, odkar je pred dvema letoma imel težave s srcem in zamašitvijo žile. Po operaciji je postal prag njegovih delovnih zmoglosti nižji in opozorila pekoča. »Enkrat se moraš odločiti in nehati. Odlašanje v nedogled nikomur ne koristi, ni produktivno ne za človeka in ne za podjetje. Vsak delavec je nadomestljiv. Zagotovo ni lahko spravljati stvari za 40 let nazaj. Lahko pa začneš gledati tudi naprej in dobiš nov polet za nove reči,« končuje Martin Žagar, ki upa, da bo po novem letu imel več časa za reči, ki jih doslej ni počel, ali pa jih je prehitro. Bo pa prišel še na obisk k sodelavcem na Erjavčevo 22 v Novi Gorici, za kratek čas, je dejal, ker nihče nima časa za dolge pogovore.

MINKA SKUBIC

Bil je štipendist jedrske elektrarne na mariborski strojni fakulteti. Kot absolventa so ga skupaj z drugimi štipendisti povabili, da se pridruži začetnemu usposabljanju za operaterje. To ga je motiviralo, da je pospešil študijske obveznosti. Po začetnem usposabljanju je začel delati v komandni sobi, kjer je v nekaj letih napredoval do mesta vodje izmene. V vesnem času je opravljal tudi dela sistemskega inženirja v proizvodnji. »Med izdelavo simulatorja je bila oblikovana skupina inštruktorjev, ki je pri tem projektu sodelovala. Odgovorni v elektrarni so me vprašali, ali bi bil z dodatnim usposabljanjem s področja izobraževanja operaterjev pripravljen sodelovati v tej skupini. Po enoletnem usposabljanju v Atlanti na organizaciji INPO /Ameriški inštitut jedrskih elektrarn/ sem se vrnil v službo strokovnega usposabljanja elektrarne. Delo s strokovnjaki z vsega sveta, inšpekcije jedrskih elektrarn s posebnim poudarkom na usposabljanju, primerjanje njihovega dela z našim – vse to mi je zelo koristilo,« pripoveduje o svojih izkušnjah Igor Fifnja, ki sedaj vodi usposabljanje licenciranega osebja in strojnikov opreme v NEK. Vseh osem inštruktorjev, ki usposabljuje licencirano osebje na simulatorju,

je izšlo iz proizvodnje NEK. To, da na usposabljanju operaterjev delajo nekdanji delavci proizvodnje, je dobra praksa. Igor Fifnja pravi, da je delo v komandni sobi naporno in odgovorno, še posebno pa delo vodje izmene. Delo inštruktorja pa zahteva druga znanja. Stvari je treba napisati, argumentirati, razložiti. V komandni sobi po koncu delavnika predaš odgovornost drugemu delavcu, v usposabljanju pa delo nosiš s sabo. Ni človeka, ki bi mu ga predal. V usposabljanju delajo inštruktorji različnih starosti. Od tistih, ki so bili v komandni sobi nekaj let, do tistih, ki so bili v prvih skupinah operaterjev, ko je začela elektrarna obratovati.

»V službi usposabljanja organiziramo in izvajamo različne programe. Začetno usposabljanje za operaterje v komandni sobi traja okvirno dve leti in pol. Udeleženci najprej absolvirajo teoretične osnove, zatem sledijo sistemi elektrarne, potem pa usposabljanje na simulatorju. Temu sledi stažiranje v elektrarni na delovnem mestu operaterjev v komandni sobi in pred samostojnim opravljanjem dela operaterja je treba opraviti še zaključni izpit pred državno komisijo. Pozneje, ko fantje delajo kot samostojni operaterji, prihajajo na uspo-

sabljanje štirikrat letno po en teden. Izmenske ekipe prihajajo na simulator v polni sestavi, tako kot delajo v izmeni v komandni sobi. Po končanem tedenskem treningu na simulatorju se izvaja pisni in praktični preskus,« razloži način usposabljanja 65 licenciranih operaterjev sogovornik. Pravi, da je velika razlika med nekdanjim treningom na simulatorjih po ameriških elektrarnah in usposabljanjem na lastnem simulatorju, ki je popolnoma identičen sami komandni sobi elektrarne. Tako je bil prvi stik s simulatorjem pravi užitek, tako za operaterje kot inštruktorje.

V nadaljevanju pogovora Igor poudari, da se njihovo vodstvo vseskozi zaveda pomena kakovostnega usposabljanja operaterjev, ter mu daje ustrezno pozornost in je tudi zato imenovalo v usposabljanje kakovosten kader iz proizvodnje. »Če ni dobrega sodelovanja med usposabljanjem in proizvodnjo, so nezadovoljni v proizvodnji z nami in mi z njimi, ker ne izpolnimo postavljenih ciljev. Dobro

in učinkovito lahko delamo le takrat, ko proizvodnja razume naše možnosti, mi pa njihove potrebe. Tu imamo opravka z operaterji, ki delajo v komandni sobi tudi po 20 let, z visokim strokovnim znanjem in stalno pripravljenostjo na morebitne nezgode. Temu primerno zahtevno je tudi njihovo usposabljanje. Tudi zato stalno anketiramo operaterje, zbiramo pripombe, da vemo, kakšne so še njihove želje in potrebe. Vsaka izmena ima možnost, da sama izbere, kateri postopek bi rada ponovila, če ocenjujejo, da jim manjka izkušenj, ki bi jim pomagale pri delu v komandni sobi. Imamo pa tudi izmene, ki razvijajo nove postopke, in mi jim omogočimo, da z uporabo simulatorja uresničijo svoje projekte.«

Prav tako kot operaterji, se tudi inštruktorji stalno strokovno izpopolnjujejo na inštruktorskih tečajih v tujini in domovini. Dodatna znanja, kot je na primer tehnika predstavitve učne snovi v učilnicah, so si pridobili v sodelovanju z Andragoškim centrom. Angažirajo pa tudi tuje inštruktorje za usposabljanje na njihovem simulatorju. Zavedajo se, da so vsi tehnično izobraženi in da potrebujejo andragoške in pedagoške izkušnje. Del inštruktorjev ohranja licenco za delo v komandni sobi, kjer še vedno občasno delajo, da ne zgubijo stika s proizvodnjo.

Igor Fifnja je v zasebnem življenju mož profesorice slovenščine in oče štiri in pol leta stare hčere. Z njima živi v stanovanju v Brežicah. Veliko bere, tako leposlovje kot strokovno literaturo. Dnevopolitični dogodki ga ne zanimajo preveč. Rad se giblje v naravi, teče, kolesari. Kadar družini Fifnja čas dopušča, ga preživijo pri ženinih starših na deželi. Prosti čas si Igor zapolni še s poslušanjem glasbe, fotografiranjem ter seveda z ukvarjanjem in igranjem s hčerko.

MINKA SKUBIC

Foto Minka Skubic

Igor Fifnja

SLOVENIJA TEŽAVE PRI URESNIČEVANJU OKOLJSKIH ZAKONOV

V Mariboru je v začetku decembra potekal mednarodni seminar o izzivih, ki jih za kandidatke za članstvo v Evropski uniji prinaša usklajevanje z evropskimi okoljskimi standardi. Pripravila ga je Evropska hiša Maribor, pri tem pa so ji pomagale podobne hiše iz Avstrije, Nemčije, Francije in Poljske. Na seminarju, ki se je ga udeležilo več kot trideset ljudi, so učitelji, strokovnjaki v izobraževalnih sistemih ter izvedenci s področja varovanja okolja in trajnostnega razvoja ocenjevali uresničevanje okoljskih standardov tako v državah članicah Evropske unije kot tudi v državah kandidatkah. Glavne teme so tako bile vodni viri, onesnaževanje zraka, odpadki, obnovljivi viri energije in evropska politika trajnostnega razvoja. Udeleženci in predavatelji so skupaj ugotovili, da so nacionalne zakonodaje za zaščito okolja sicer vse bolj obsežne in čedalje bolj podobne evropskim zahtevam, toda vse več težav se kaže pri dejanskem uveljavljanju teh zakonov v praksi, zlasti zaradi neustreznega sankcioniranja kršitev in pre malo dodelanega nagrajevanja za tiste, ki vendarle sledijo zahtevanim merilom. V mislih so imeli predvsem davčne olajšave za podjetja, ki vlagajo v izboljšanje okolja. Poleg tega so poudarili še, da bi morale države bolj poskrbeti za obveščenost državljanov o okoljski problematiki oziroma jim poenostaviti dostop do podatkov. Pri obveščanju naj bi imela odločilno vlogo tako imenovana okoljevarstvena vzgoja, ki postaja vse pomembnejši del učnih načrtov. (STA)

ŠVEDSKA S SOLARNIMI NAPRAVAMI DO OGREVANJA

Podjetje Sydkraft iz Švedske je začelo v procelje športnega centra v mestu Malmö instalirati približno tisoč kubičnih metrov veliko solarno ploščo, ki bo proizvajala toplotno energijo. Z njo naj bi dobili 185.000 kWh toplote, ki jo bodo uporabljali za ogrevanje športnega objekta, preostanek pa bodo porabili v skupnem mestnem ogrevalnem sistemu. Izvajalec naj bi dela končal prihodnje leto, projekt pa je le del načrtov, ki jih imajo mestne oblasti in podjetje Sydkraft.

VSESTRANSKO PRIPRAVLJENI za trg

Leto več kot četrto stoletja je njegov drugi dom Informatika. Nekaj let prej je delal pri Elektro Ljubljani. Od tedaj je del 94-članskega podjetja, ki vsak mesec obdela in pripravi za pošiljanje milijon ovojnic za elektrodistribucijo. Bine Košar, vodja stojnega oddelka, je pri tem nadvse potreben.

Danes je Informatika razdeljena v dve enoti. V ljubljanskem delu jih je zaposlenih 40, v Mariboru 54. V Mariboru je testni del, v Ljubljani produkcija. Iz ljubljanskih strojev grede fakture za 850.000 odjemalcev električne energije, iz mariborskih izpisi za Elektro Maribor. Poleg tega obdelujejo še opomine, zamudne obresti za neplačnike, tiskajo ovojnice za osebne dohodke za vso distribucijo. Vse to znese pripravo milijon ovojnic na mesec. Sicer pa je temeljna dejavnost Informatike obračun električne energije. Obdelujejo pa tudi druge segmente poslovanja, kot so saldo-konti, glavna knjiga, osebni dohodki, osnovna sredstva. Skratka, celotno poslovanje distribucije je računalniško podprto v Informatiki. V 32 letih delovanja družbe so bili računi z njihove strani vedno pravočasno izstavljeni, tako da so jih odjemalci lahko pravočasno poravnali. So pa v teh letih zamenjali štiri sisteme obdelav in pet tehnologij izdelave in razpošiljanja računov za električno energijo.

»Do zdaj so imeli naši lastniki - 90 odstotkov smo v lasti distribucijskih družb - dokajšne razumevanje za posodabljanje naših naprav. Ko so se

začele uporabljati zgornje meje uporabnosti naše tehnologije, so bili naši argumenti za posodobitev vedno pozitivno sprejeti v vodstvih distribucije. To pa pomeni, da smo po načinu obračuna kot tudi razpošiljanju položnic primerljivi z Avstrijo ali Nemčijo,« pohvali razumevanje lastnikov za sodobno obdelavo obračuna Bine Košar.

V tridesetih letih se je njihovo delo zelo povečalo. Začeli so z obračunom mesečnega inkasa na podlagi realnega odbiranja števec. S hitrejšim tempom so prešli na akontacijsko dvomesečno plačevanje. Na dva meseca so izstavljali dve fakturi, ki smo jih odjemalci poravnavali mesečno. Zaradi velikih sprememb v cenah električne energije se je ta princip spremenil in distribucija je začela z izdajo mesečnih faktur, da je bil zagotovljen tekoči priliv prihodka. Tak način velja zadnjih sedem let.

Za delo v prihodnje se Informatiki ni za bati. S sprejetim konceptom in kadrovske usposobljenostjo za računalniške sisteme, ki so v funkciji, pokrivajo samo potrebe distribucije. Na njihove naprave je vezanih 1200 terminalov. Ker gre razvoj v smeri dela na delovnih mestih, njihove naprave

pokrivajo le potrebe distribucije. »Nekaj rezerv imamo pri ovojnicah. Pri tem procesu so možnosti dodatnega trženja, kar občasno tudi storimo. Vendar so tudi te zmožnosti izrabljene 80-odstotno,« pojasni Košar in nadaljuje, »Vsi naši produkti so delani natančno za potrebe porabnikov. Zagotovo pa bi se jih z določenimi modifikacijami dalo uporabiti tudi za druge naročnike. Zasedenost naših delavcev s spremembami in uvajanjem novih tehnologij je tolikšna, da bi težko delali še kaj,« pojasni vstop na trg Bine Košar. Posledice trga so pri njihovem delu že nekaj časa dobro vidne. Do 15. oktobra so bile vse fakture v Sloveniji enake in obračunane na podlagi tarifnega sistema. Od oktobra so podpisane individualne pogodbe z upravičenimi odjemalci, kar pa pomeni več dela pri obdelavi računov. Za upravičene odjemalce sedaj izstavljajo dve fakturi za energijo in za omrežnino, kar pomeni podvojitve dela pri izpisih in ovojnicah. Večja pa bo tudi potreba po shranjevanju podatkov, saj bo treba za vse odjemalce hraniti podatke deset let.

Foto Minka Skubic

Bine Košar

ZMAJEVA KRI V ŽILAH Orlekov

Letošnjo jesen je skupina Orleki iz Zasavja izdala novo zgoščenko z naslovom Tetovirani.

Zgoščenka je posvečena enemu samemu dogodku, in sicer referendumu o gradnji TET 3. Zaradi velikega števila gostovanj v tujini so jo izdali nekoliko z zamudo. Vsebina pesmi pa kljub temu ne izgublja aktualnosti.

»Z uvajanjem trga so se začeli s tem področjem dela v javnih podjetjih ukvarjati novi ljudje z novim načinom dela. Mi v Informatiki vemo, da še vedno znamo in bomo znali izdelati fakture, ne nazadnje imamo 32-letno tradicijo. Zavedamo pa se, da se z odpiranjem trga pojavi tudi stroškovni princip za izdelavo teh faktur. Dokazati se bomo morali, da smo kakovostni in konkurenčni. V Sloveniji ni veliko podjetij, ki bi znala kakovostno izdelati fakture, in ne veliko, ki bi znala dobro upravljati desetine milijonov podatkov. V naši družbi smo prepričani, da smo prostorsko, kadrovsko in tehnološko sposobni za izzive trga, prav tako pa smo sposobni svoje znanje dokazati tudi našim naročnikom. Veliko vlagamo v izobraževanje zaposlenih, vidimo kombinirano kadrovsko politiko mladosti in izkušenosti, pridobivamo mlade teoretično podkovane strokovnjake, ki jih dodatno usposobimo za kakovostno delo,« predstavi reference Informatike za obstoj na odprtem trgu električne energije. Pravi, da če želiš v računalništvu dobro delati, je potrebno timsko delo. V Informatiki se delavci med sabo dobro razumejo. Dobre delovne odnose poskušajo še izboljšati na rednih pomladanskih in jesenskih srečanjih, popestrenih s športnimi igrami.

Drugače pa Košar nabira moči za računalniško delo z igrami tenisa s prijatelji in kolegi iz službe ter hojo v hribe, kjer ni izbirčen pri višinah in strminah. Vsak hrib mu je dobrodošel, da se le prediha in naužije naravnih lepot.

MINKA SKUBIC

Vlado Poredoš, vodja skupine, glavni pisec besedil, skladatelj in njihov pevec, se je v Zasavje preselil pred dvajsetimi leti. Iz rodnega Prekmurja je odšel v srednjo tekstilno šolo v Kranj in od tam na študij zgodovine v Ljubljano. Med šolanjem je spoznal sedanjo ženo in skupno pot sta začela v njenem rojstnem kraju – Zagorju. Tako je Vlado, prežet s prekmurškimi širjavami in baladami te pokrajine, začel spoznavati med hribovje vkleščene tri zasavske doline.

»Življenje ljudi v Zasavju je delno zaznamovano z geografsko lego krajev, še bolj pa z 240-letno tradicijo rudarjenja. Žagotovo je bolj trdo kot v Prekmurju, bolj surovo, bolj impulzivno, kar se prenaša na način razmišljanja tukajšnjega prebivalstva. Tu so vsi ljudje povezani z rudarstvom, vsak ima v družini koga, ki je delal pod zemljo ali pa to dela še zdaj. Tudi ženin rod je kopal premog. Sam sem bil nekajkrat med knapi, tako službeno kot zasebno. Take solidarnosti, kot je med njimi, ni mogoče najti nikjer. Ko se v rudniku zgodi nesreča, je celo Zasavje žalostno. Prav tako poseben je njihov obešenjaški humor,« pripoveduje o svojih revirskih spoznanjih Orlek

Vlado Poredoš, ki meni, da je mogoče prav zato, ker ni iz Zasavja, tem bolj opazil knapovske značilnosti, ki se jih sami niti ne zavedajo. In temu Zasavju, ki mu je prvo listino za izkoriščanje premoga - zmajevе krvi - v prvi polovici 18. stoletja dala Marija Terezija in mu je bil rudnik gonilna sila razvoja regije več kot 200 let, se je odločila država dati na referendum termoelektrarno, ki kuri premog izpod zagorskega podzemlja.

»Referendum o TET3 nas je šokiral. TET3 je bila za regijo možnost razvoja. Še bolj kot neuspeli referendum, je v regiji povzročil revolt način, kako so se nad regijo spravile stranke, ki pri nas nimajo volilnega zaledja. Ker so v skupini člani, ki so delali, nekateri pa še delajo v rudniku, vsi pa cenimo družbeno angažirano glasbo, smo temu dogodku posvetili zadnji album z metaforičnim imenom Tetovirani,« nadaljuje sogovornik. Knapovstvu so tudi v preteklosti posvečali precej pozornosti. Trilogijo plošč na to temo sestavljajo Fušterc in jeternica, Melodije smoga in premoga in Adijo knapi. Vmes pa so izdali še vrsto plošč z angažirano glasbo, vendar ne s tematiko energije.

Vlado Poredoš

Foto Minika Skubic

Vlado pravi, da je emocionalni naboj v Zasavju močan in daje inspiracijo za udarno pesem. Prekmurski melos je veliko bolj poetičen, primeren za balade. Glasbeni ritem Zasavja je bolj primerljiv s slovensko etno glasbo, ki je Orlekom blizu. To je ritem zamaha z krampom.

»Glasba je v naši regiji zelo priljubljena. Večina otrok obiskuje glasbeno šolo. Tudi vsi člani skupine imamo glasbeno izobrazbo. Glasba nam je vsem devetim hobi in ne živimo od nje. Igramo in pojemo za dobrobit regije, s katero smo zlit. Razmišljamo lokalno, delujemo globalno. Prav zaradi zvrsti naše glasbe imamo v regiji vso podporo. Z našimi pesmimi je prišla regija do glasbenega kulturnega preboja. Med drugim smo igrali v parlamentu na predstavitvi Zasavja. Ker pa je rudarstvo značilno tudi za druga slovenska mesta, je naša glasba enako dobro sprejeta v teh mestih. Tako na primer brez težav napolnimo velenjsko Rdečo dvorano. Socialne težave so podobne, le odtenki so drugačni,« pojasnjuje zlitje skupine z okoljem njen vodja. Pravi, da jih je bilo tedaj, ko so začeli prepevati pesmi z rudarskimi motivi /Adijo knapi/, malce strah, kako jih bodo rudarji sprejeli. Vendar pa so jih ti hitro vzeli za svoje in od tedaj se z njimi dobro razumejo. Je pa treba biti z njimi pošten in odkrit in ne izigrati njihovega zaupanja.

Prav odnos Orlekov do zasavskih rudarjev bi lahko bil zgled našim politikom, kako delati v kočljivih zadevah, kot je primer zapiranja rudnikov. Vlado Poredoš pravi, da zakoni, dekreti, uredbe niso prava pot. Potreben je subtilen, počasen pristop, tako da ljudje začutijo, da delaš v redu zanje. Orleki bodo s svojim poslanstvom, promocijo Zasavja, njegovih vseh treh dolin, zasavskih glasbenikov, nadaljevali tako v domovini kot v tujini. Gostovali so in bili dobro sprejeti že povsod v Evropi, razen na Pirenejskem polotoku. Niso pa igrali v stari elektrarni v TE Trbovlje, tam, kjer so imeli koncert Laibachi. V TET pravijo, da streha v tem nadvse primernem ambientu za njihovo etno rock glasbo ni več varna za organizacijo koncertov.

MINKA SKUBIC

SVET

CILJ VSAJ
20 DOLARJEV
ZA SOD NAFTE

Cena nafte Organizacije držav izvoznic nafte (OPEC) se je po tednih stalnega padanja v začetku decembra spet začela krepiti. Tako je bilo treba ob koncu novembra za sod plačati že 17,48 dolarja, še teden prej pa celo 16,86 dolarja. Da se je cena zelo znižala, pove podatek, da je bilo treba oktobra letos za sod plačati še 19,64 dolarja, leta 2000 v tem mesecu pa 27,60. Kot so povedali na sekretariatu naftnega kartela na Dunaju, bo OPEC januarja znižal količino načrpane nafte za 1,5 milijona na 22 milijonov sodov na dan. To količino naj bi pozneje še enkrat znižali, in sicer za dodatnih 500.000 sodov na dan, vendar te odločitve članice še niso potrdile. OPEC si prizadeva, da bi za sod iztržil vsaj 20 dolarjev. (STA)

SLOVENIJA

PRIMANJKLJAJ
SE POČASI MANJŠA

Slovenija je oktobra izvozila za 837,4 milijona dolarjev blaga, uvozila pa ga je za 916,9 milijona, s čimer je blagovni primanjkljaj znašal 79,5 milijona dolarjev, pokritost uvoza z izvozom pa je dosegla 91,3 odstotka, so sporočili iz državnega statističnega urada. V primerjavi z istim mesecem lani se je oktobrski izvoz povečal za 8,9, uvoz pa za 5,3 odstotka. Po izračunih statističnega urada je se v letošnjem desetem mesecu uvoz glede na mesec prej povečal za 9,5 odstotka, izvoz pa za 4,1, kar pomeni, da se je v vseh desetih mesecih leta 2001 izvoz Slovenije povečal za 7 odstotkov na 7,8 milijarde dolarjev, uvoz pa za 0,6 odstotka na 8,5 milijarde dolarjev. V državni blagajni je tako primanjkljaj dosegel skoraj 695 milijona dolarjev, pokritost uvoza z izvozom pa je bila 91,8-odstotna. (STA)

70 LET ELEKTROTEHNIŠKEGA vestnika

Petnajstega oktobra 1931 je začel izhajati »Elektrotehniški vestnik« kot prvi jugoslovanski strokovni časopis za elektrotehniko. Ustanovila ga je Strokovna zadruga koncesioniranih elektrotehnikov na pobudo Ivana Mihelčiča v Ljubljani. Prvi odgovorni urednik je bil Tone Poljšak. Prvo številko je natisnila Tiskarna Slovenija v Ljubljani. V začetku je bil to stanovski časopis, ki je objavljala razna navodila in društvena obvestila ter strokovne elektrotehniške prispevke.

»**E**lektrotehniški vestnik stopa s prvo številko pred elektrotehniško strokovno javnost. S tem je zadoščeno na vsakoletnih občnih zborih Zadruga koncesioniranih elektrotehnikov Dravske banovine obetovano izraženi želji po lastnem strokovnem glasilu. Elektrotehnika s svojim ogromnim razmahom in neprestanim razvojem zahteva velik kader strokovno temeljito izobraženih duševnih in ročnih delavcev. Univerza, tehniške srednje šole, delovodska obrtna šola, obrtna nadaljevalna šola, razni strokovni tečaji in strokovna literatura so činitelji v prvi vrsti poklicani, da nudijo to potrebno strokovno izobrazbo,« je v uvodniku z naslovom Naše glasilo v prvi števil-

ki, oktobra 1931, zapisal ing. V. Turnšek. »Zadruga koncesioniranih elektrotehnikov Dravske banovine si je stavila nalogo dvigniti nivo strokovne izobrazbe svojih članov in svojega strokovnega delavstva. Tako je prirejala do sedaj specialne večerne tečaje za elektromonterje in začela je s prirejanjem vsakoletnih pettedenskih celodnevniških tečajev za vajence zadnjega letnika. Z današnjim dnem pa stopa zadruga na plan z lastnim strokovnim glasilom Elektrotehniški vestnik,« je zapisal uvodničar in opisal program glasila. Objavljala bo aktualne strokovne in gospodarske članke, obveščala svoje bralce o predpisih in normah in o tekočem razvoju elektrotehnike ter

elektrotehniškega gospodarstva. Nastal je z namenom, da bo »mentor, vodnik in svetovalec našemu elektrotehniškemu duševnemu in ročnemu delavstvu.« Zato je odprl predal za strokovna vprašanja in odgovore. Namesto dosedanjega neposrednega dopisovanja bodo v vestniku objavljena splošna obvestila in okrožnice. Odstopil bo prostor vsem tistim, ki iščejo službe in strokovne delovne moči, saj jim bo namenil poseben kotiček za objave. S splošnimi obrtnimi strokovnimi vprašanji pa se neposredno ne bo ukvarjal, ker te zasledujejo in zastopajo zadovoljivo vneto različna obrtna glasila. Platnice in priloge bodo izpolnjene z inserati elektrotehniške stroke. Pisec je razložil tudi komercialno možnost s ponudbo: »Ker bo Elektrotehniški vestnik v rokah vsakega elektrotehniškega podjetja in elektrarne, bo nudil oglašnikom največjo možnost za materijalen uspeh oglasov. Elektrotehniški vestnik si je stavil nalogo izdajati tudi splošne elektrotehniške publikacije popularnega značaja. Na ta način bo skušal zapolniti vrzel v naši elektrotehniški literaturi.« Elektrotehniški vestnik je sprva objavljala strokovne članke, uredbe, pravilnike, navodila in zanimivosti iz elektrotehniškega sveta ter prinašala slovensko elektrotehniško izrazje. Spodbujal je strokovno vzgojo mladih kadrov, elektrifikacijo in širil elektrotehniško znanje v elektrotehniški operativi. Kmalu so začeli vanj pisati mladi diplomirani inženirji elektrotehnike, ki so od leta 1925 prihajali iz ljubljanske Univerze. Tako je postal Elektrotehniški vestnik že v letih pred vojno upoštevan strokovni časopis. V njem so se takrat oglašali z zanimivimi prispevki tudi tehniki, absolventi priznanih dobre in stroge Srednje tehniške šole v Ljubljani. Že takrat si je časopis skromnega formata 14 x 21 cm pridobil zavirljiv sloves.

DRAGO PAPLER

ZANIMIVA ZASEDANJA DVEH NACIONALNIH komitejev

V vmesnem obdobju med dvema zasedanjema mednarodne Cigre, ki se odvija vsakokrat v Parizu, se po dogovorjenem ključu izvajajo številne aktivnosti znotraj posameznih nacionalnih komitejev v obliki organiziranja raznih simpozijev, seminarjev in konferenc. Kot oblika tovrstnega delovanja so tudi redna zasedanja posameznih nacionalnih komitejev CIGRE, ki že vrsto let potekajo vmesno, vsako drugo neparno leto.

Trenutno v okviru pariške Cigre aktivno deluje 52 nacionalnih komitejev širom sveta, med njimi so tudi po osamosvojitvi Slovenije v letu 1991 slovenski Sloko Cigre (ustanovljen leta 1992) ter nacionalna komiteja Cigre iz sosednje Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Slednja sta bila ustanovljena prav tako v tem obdobju, po razpadu nekdanje Jugoslavije. Kot je znano, je bilo v Sloveniji do sedaj organiziranih že pet tovrstnih srečanj v obliki konference slovenskih elektroenergetikov (Ljubljana 1993, Maribor 1995, Nova Gorica 1997, Rogaška Slatina 1999, Bled 2001). Enaka aktivnost je bila tudi v sosednji Hrvaški in v Bosni in Hercegovini, kjer so bili medsebojni stiki tudi na tem strokovnem področju kljub vojnim razmeram v bližnji preteklosti ohranjeni in se še poglobljajo.

PETA KONFERENCA BOSANSKOHERCEGOVSKE CIGRE

Od 23. do 27. septembra letos je potekala V. konferenca bosansko-herce-

govskega nacionalnega komiteja Cigre, ki se je je udeležilo preko 300 predstavnikov številnih elektrogospodarskih in drugih delovnih organizacij iz BiH, sosednje Hrvaške, Slovenije in nekaterih drugih evropskih držav. Tudi tokratnemu posvetovanju je gostoljubje zaporedoma že drugič ponudil hotelski kompleks Neum iz istoimenskega idiličnega bosanskega obmorskega mesta, kjer je aprila 1991 potekalo tudi dvajseto in hkrati tudi zadnje posvetovanje nekdanjega jugoslovanskega komiteja Juko Cigre. Konferenca je bila izredno dobro pripravljena in vodena. Pretežno delo v programskem in organizacijskem pogledu sloni na predsedniku nacionalnega komiteja prof. dr. Ruzmirju Mahmut Čehajiću, njegovih sodelavcih ter generalni sekretarki Jasmini Jakić. Tako predsednik kot sekretarka sta v tej funkciji od ustanovitve njihovega nacionalnega komiteja leta 1992 do danes. Na IV. redni skupščini te organizacije je bilo obravnavano poročilo o delu BH K CIGRE za dvoletno obdobje, 1999-

2001, ki je zajemalo delo upravnega odbora BH K Cigre, sekretariata komiteja in vseh delujočih 16 študijskih komitejev. Posebna aktivnost BH K Cigre je bila namenjena mednarodnemu sodelovanju s Cigre-jem iz Pariza, Ciredom iz Bruslja in z drugimi združenji doma in v svetu.

TUDI V BIH ZELO AKTIVNI

V okviru BH K Cigre se izdaja tudi posebna strokovna revija »Bosansko-hercegovačka elektrotehnika«. Časopis so že leta 1992 ustanovili domači strokovnjaki, inženirji in drugi zanesenjaki strokovne pisne besede v tedanji okupirani in od vojnih strahot razdejani Bosni in Hercegovini. To so bili tudi razlogi, da je časopis zagledal luč sveta šele leta 1996, polna štiri leta po formalni ustanovitvi. Do zdaj so izšle že tri številke (1996, 1997 in 1998). V prvih dveh številkah je izšlo 25 strokovnih člankov s področja teoretske elektrotehnike, elektroenergetskih sistemov ter uporabne elektrotehnike. V tretji številki pa še 14 strokovnih prispevkov pretežno s področja sodobnih kompozitnih izolatorjev in njihove uporabe v elektrotehniki nasploh, predvsem na nadzemnih prenosnih vodih in drugih energetskih napravah. Četrta številka je tik pred izdajo s predvidenim terminom izida do konca leta 2001 in v njej bo na posebno povabilo objavljen tudi en slovenski prispevek. V letu 2002 se načrtuje posebno strokovno posvetovanje na temo numerične zaščite in nadzora, ki bo 15.–16. aprila 2002 v Sarajevu. Sicer pa je bilo za letošnje V. posvetovanje prijavljenih 142 referatov 236 avtorjev in soavtorjev, kar je do sedaj največje število. Vključno z letošnjim posvetovanjem pa je bilo doslej predstavljanih že 505 strokovnih referatov 718 avtorjev in soavtorjev. Vsekakor lepe številke, kjer po številu in po vsebini obravnavane tematike prevladujejo vprašanja s področja razvoja, gradnje, vzdrževanja, vodenja in obratovanja elektroenergetskega sistema s pripadajočimi napravami. Prvo posvetovanje BH K Cigre je bilo leta 1993 v Sarajevu, drugo leta 1995 v Tuzli, tretje leta 1997 v Bihaću, četrto leta 1999 v Neumu. V BH K Cigre je včlanjenih 80 individualnih in 12 kolektivnih članov in deluje kot polnopravni član pariške Cigre. Po

sklepu generalne skupščine Cigre v Parizu z dne 28. avgusta 2000 je bila tudi na tem zasedanju v Neumu sprejeta sprememba naziva te organizacije na »Medunarodno vijeće za velike električne sisteme«.

USPEŠNO SODELOVANJE SLOVENIJE

Na letošnjem V. posvetovanju BH K Cigre v Neumu je bila Slovenija zastopana s šestimi kombiniranimi referati slovenskih in bosanskih avtorjev in z enim samostojnim referatom. Med kombiniranimi referati so za ŠK 31-distribucijska omrežja prispevala avtorja J. Curk in M. Čečo referat: »Odkrivanje in lokacija zemeljskih stikov v izoliranem omrežju« in M. Čečo, I. Birkelbach, M. Kržišnik referat: »Indikator zemeljskega stika v omrežju z izoliranim in kompenziranim zvezdiščem LOK 20-BiH«. Iz skupine ŠK 34-zaščita, ŠK35-telekomunikacije in ŠK 36-elektromagnetni vplivi so bili prijavljeni štiri referati avtorjev Z. Šehić, I. Škrjanc, D. Matko: »Prediktivni funkcionalni regulator (PFC) na Fuzzy modelu procesa« (ŠK 34), M. Hadžimehmedagić, J. Jarc, Ž. Karas: »Časovna sinhronizacija naprav v elektroenergetskih sistemih s pomočjo GPS i DCF77 signalov« (ŠK 35), N. Sarajlić, T. Konjić, A. Orgulan: »Povečanje izgub zaradi višjih harmonikov v omrežju« (ŠK 36) in T. Konjić, N. Sarajlić, J. Voršič: Merjenje podharmonijskega kolebanja napetosti«.

Iz skupine ŠK 22-nadzemni vodi je bil predstavljen še en samostojni referat: »Vpliv segrevanja vodnikov na povese pri nadzemnih vodih« (avtorji dr. Franc Jakl, Miro Žunec, Andrej Jakl). Referat prinaša rezultate raziskav segrevanja vodnika Al/Je 490/65 v stacionarnem stanju z metodološkim pristopom študijskega komiteja za nadzemne vode mednarodne Cigre s strani študijske delovne skupine za vodnike WG22.12 z ustreznimi metodami za izračunavanje temperature vodnikov v nestacionarnih pogojih pri kratkih stikih. V tej študijski skupini podpisani že deset let aktivno sodeluje v krogu strokovnjakov iz 12 držav sveta. Prikazani so rezultati izračuna temperatur pri adiabatnem segrevanju z vplivom na povese, kjer so teoretski izračuni primerjani z našimi slovenskimi eksperimentalnimi rezultati raziskav za najne-

Foto dr. Franc Jakl

godnejši primer kratkega stika v elektroenergetskem sistemu Slovenije v trajanju 1 sekunde za vodnik Al/Je 490/65 in zaščitno vrv AlMg1E/Je 120/70 z upoštevanjem nekonstantnih vrednosti za specifično toploto vodnika (temperaturna odvisnost).

PETA KONFERENCA HRVAŠKE CIGRE

V času od 4. do 8. novembra je v Cavtatu potekala tudi V. konferenca HR Cigre. V uvodnem delu je imel odmevno predavanje dr. G. Manzoni na temo stanja energetike v svetu z naslovom Razvoj elektroenergetskega omrežja. Predstavniki HR Cigre so uglednega gosta dr. Manzoni iz Italije povabili kot častnega gosta na tem posvetovanju, ki je predsednik nacionalnega komiteja Cigre iz sosednje Italije in hkrati tudi vodstveni sodelavec raziskovalnega inštituta CESI iz Milana. Po odprtju konference je bila tudi redna skupščina te organizacije, ki jo je vodil predsednik HR Cigre mag. Ivica Toljan.

OBSEŽNO DELOVANJE DOMA IN NA TUJEM

Delovanje HR Cigre je zelo obširno in vsestransko tako doma kot tudi na tujem. Med drugim hrvaški komite aktivno sodeluje v mednarodni Cigre Paris, v mednarodni organizaciji Cired in s številnimi drugimi strokovnimi združenji doma in v svetu. Za uspešno delo gre poleg predsednika velika zasluga dvema dolgoletnima sodelavcema prejšnje JUKO in sedanje HR Cigre, in to glavnemu tajniku dr. Zorku Cvetkoviću in poslovni tajnici Vesni Velebir. V vmesnem obdobju od predhodnega posvetovanja leta 1999 do letos je HR Cigre organiziral več odmevnih strokovnih srečanj:

- Okroglo mizo na temo: »Restrukturiranje in privatizacija hrvaškega elektroenergetskega sektorja« v okviru ŠK 37 (Cavtat, 18. oktobra 1999)
- Tretji simpozij o elektrodistribucijski dejavnosti (Šibenik, 14.-17. maja 2000)

- Okroglo mizo na temo: »Napetostne razmere v prenosnem omrežju 400 kV in stabilnost EES« v okviru ŠK 11, 12, 14, 34, 37, 38, 39 (Cavtat, 25. oktobra 2000)
- Četrty simpozij o vodenju elektroenergetskega sistema v Cavtatu (22.-25. oktobra 2000)
- Okroglo mizo na temo: »Kalifornijska kriza in reforma hrvaškega elektroenergetskega sektorja« v okviru ŠK 37 in ŠK 39 (Zagreb, 21. marca 2001)
- 50. obletnica Cigre na Hrvaškem in 10. obletnica delovanja HR Cigre skupno s praznovanjem 50. obletnice časopisa Energija (Zagreb, 24. maja 2001)
- Mednarodni kolokvij ŠK 35: »Providing Quality Telecommunication Services to the Power Supply Industry« (Zagreb, 5. junija 2001)

HR Cigre je tudi zelo dejaven na področju publicistike. Tako je ob 50. obletnici Cigre na Hrvaškem, ob 10. obletnici delovanja HR Cigre in sočasno ob 50. obletnici izhajanja strokovnega časopisa Energija izdal lično in s številnimi fotografijami opremljeno monografijo. To je tudi dokument trajnega značaja o prehojeni poti, polni trdega in ustvarjalnega dela na pomembnem strokovnem po-

dročju, ki je velikokrat po krivici postavljeno ob rob družbenega dogajanja. Bilo bi primerno, da se podobna monografija izda tudi v Sloveniji. Sicer pa je bilo na letošnjem V. posvetovanju navzočih rekordnih 600 udeležencev iz Hrvaške in tujine. Prijavljenih in obravnavanih je bilo 202 referatov (501 avtorjev in soavtorjev), kar je do sedaj največje število. Prvo posvetovanje HK Cigre je bilo leta 1993 v Zagrebu, drugo leta 1995 v Primoštenu, tretje leta 1997 v Cavtatu, četrto leta 1999 prav tako v Cavtatu. Aktivnih je vseh 16 študijskih komitejev iz treh sekcij (Elementi električnih postrojev, Vodi in postroji, Omrežja).

NAJAKTIVNEJŠI ŠK 22 ZA NADZEMNE VODE

Tokrat je bila Slovenija zastopana s petimi samostojnimi in s štirimi kombiniranimi referati slovenskih in hrvaških avtorjev. Največ referatov je bilo predstavljenih v ŠK 22-nadzemni vodi (štirje), po dva referata v združeni skupini ŠK22/31-nadzemni vodi/distribucijska omrežja, po dva referata v skupini ŠK 37-planiranje in razvoj elektroenergetskega sistema in en referat v okviru ŠK 33-koordinacija izolacije elektroenergetskega sistema. Naj omenimo le nekatere iz najaktivnejše skupine ŠK 22, kjer smo

bili do sedaj z referati navzoči na vseh dosedanjih konferencah HR Cigre od leta 1993 do letošnjega srečanja. Prva dva referata »Pristop razrešavanja problematike elektromagnetnega sevanja pri nadzemnih vodih« (avtorja mag. Breda Cestnik, dr. Franc Jakl) in »Sodobni vodniki za nadzemne vode - kdaj v Sloveniji?« (avtorji dr. Franc Jakl, mag. Krešimir Bakič, Andrej Jakl) prinašata pregled zaščitnih standardov s področja elektromagnetnega sevanja frekvence 50 Hz s slovensko rešitvijo pri projektiranju nadzemnih vodov glede na zahteve slovenske vladne uredbe o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju iz leta 1996 oziroma nove tehnološke rešitve vodnikov za nadzemne vode, ki imajo v primerjavi z vodniki klasičnih izvedb bistveno boljše mehanske in termične lastnosti, s čimer dosežemo večjo učinkovitost prenosnih vodov in tudi za okolje prijaznejše tehnične rešitve. Referata »Vpliv neprepletenosti daljnovodov na tokovno in napetostno neravnovesje« (avtorji dr. Ivo Uglešić, dr. Ivica Pavić, dr. Maks Babuder, mag. Stane Vižintin) in »Analiza poškodb zaščitnih vodnikov z vgrajenimi optičnimi vlakni prenosnih vodov Elektro-Slovenija, d.o.o. za obdobje 1988–2001« (avtorja Milan Kenda, Srečko Lesjak) obravnavata problem nesimetrij pri neprepletenih ali delno prepletenih prenosnih vodih z rezultati raziskav na 400 kV daljnovodu Heviz-Žerjavinec-Tumbri (Madžarska-Hrvaška) ter na 400 kV daljnovodu Krško-Beričevo oziroma problematiko opaznih poškodb v zadnjem desetletnem obdobju na OPGW kabliah na prenosnem omrežju Slovenije, povzročenih zaradi atmosferskih razelektrenj (strel) in vandalizma. Zadnji referat je odlično in izredno slikovito predstavil Srečko Lesjak iz Elesove enote Podlog, ki si zasluži še posebno priznanje za izvirnost svoje predstavitve. Vse informacije o delu in organizaciji obeh nacionalnih komitejih je mogoče najti tudi na spletnih straneh <http://www.bhkcigre.ba> in <http://www.hk-cigre.hr>.

DR. FRANC JAKL

STATISTIČNI LETOPIŠ

ENERGETSKEGA GOSPODARSTVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Statistični letopis slovenskega energetskega gospodarstva za leto 2000, ki ga je izdalo Ministrstvo za okolje in prostor, je v prvi vrsti zelo koristen pripomoček strokovnjakom, ki načrtujejo razvoj energetike ter spremljajo in analizirajo izvajanje bilanc v državnih organih in podjetjih na tem področju. V njem so namreč zbrani podatki o proizvodnji, uvozu, porabi, izvozu in pretvarjanju posameznih vrst energije in goriv v Sloveniji. Vso to množico podatkov, zbranih pri različnih elektroenergetskih podjetjih in Statističnem uradu RS, so izdelovalci letopisa mag. Andrej Tiršek, mag. Dušan Trpin, Boris Živko, Marjan Zagoršek, Dejan Gjura in Matej Praper pod vodstvom Iva Novaka ustrezno metodološko obdelali, in to tako, da jih je mogoče primerjati tudi s preteklimi leti. Poleg tega so v publikaciji zbrani še novi viri energije, s čimer publikacija teži k celostnem pokrivanju energetskega toka v tem letu.

Letopis je pregledno razdeljen na sedem glavnih poglavij – energetiko, premog in druga trdna goriva, tekoča goriva, plinasta goriva, električno energijo, toploto iz sistemov daljin-

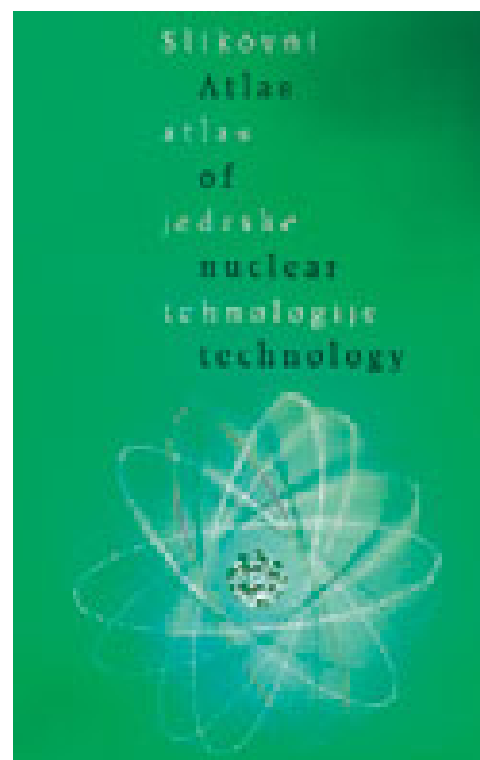

skega ogrevanja in energetske bilance. V vsakem izmed njih so najprej podane osnovne tabele in diagrami za leto 2000, k temu pa so avtorji dodali pri premožu, tekočih in plinastih gorivih ter električni energiji še primerjalne tabele in diagrame, ki omogočajo bralcu bolj poglobljeno razumevanje podatkov. Toda kljub nazornosti tabel in pregledni postavitvi je priporočljivo pred branjem in iskanjem zelenih podatkov preleteti še splošna pojasnila, ki razložijo pomena v tabelah, kratice, pojasnjujejo posamezne tabele ter ne nazadnje tudi za tiste, ki v teh strokah niso tako domači, razloži merske enote in definira strokovne pojme. Podobna pojasnila so avtorji dodali še v nekaterih obsežnejših poglavjih, zato bo uporabnik publikacije brez težav našel odgovore ter ustrezne primerjave, ki so še posebej nazorno upodobljene v barvnih diagramih. Sicer pa je strokovnjakom letopis zagotovo že znan sopotnik, saj izhajajo podobna poročila s področja elektrogospodarstva že od leta 1950 naprej, statistični letopisi pa od 1966-ega.

SLIKOVNI ATLAS

JEDRSKE TEHNOLOGIJE

Pojav jedrske energije v sredini dvajsetega stoletja je obnarel svet – ljudje so začeli graditi jedrske elektrarne, ladje na jedrski pogon, projektirali letala ter razmišljali o vesoljskih ladjah in celo vlakih na jedrski pogon. Toda navdušenje se je kmalu pomirilo, po nekaj resnih nesrečah pa se je slika popolnoma obrnila in jedrska tehnologija je postala nevarnost, je ena izmed ugotovitev v uvodu Slikovnega atlasa jedrske tehnologije, ki ga je junija 2001 izdalo Društvo jedrskih strokovnjakov Slovenije. Ta sicer tanka publikacija, katere temeljna naloga je na poljuden način pojasniti temeljne pojme o radioaktivnosti in jedrski energiji, skriva vse glavne skrivnosti te dobrine, ki so opisane na izredno zanimiv, slikovit in preprost način v

slovenskem in angleškem jeziku. Prav zato je lahko atlas, ki ga je uredil Andrej Stritar, zanimiv tako za mlade radovedneže kot tudi strokovnjake. Da tovrstna energija in tehnologija ni takšen bav bav, začne pojasnjevati povsem na začetku – pri atomu in radioaktivnosti, ki je tako rekoč del našega vsakdanjika. Glavnim razlagam sledi predstavitev slovenskega raziskovalnega reaktorja in proizvodnje električne energije pri nas, kamor je umeščena tudi jedrska energija. Da brez te za zdaj ne moremo, pojasnjuje z okoljem in katastrofalnimi vplivi izogrevanja fosilnih goriv nanj. Atlas se ne ustavi le pri nas, ampak gre tudi v Evropo in svet, kjer je jedrska energija še bolj prisotna, ob tem pa pojasnjuje samo proizvodnjo in pomen te energije. Toda brez prepričevanj – le z navajanjem dejstev. »Le z dobrim poznavanjem si lahko vsak posameznik zgradi svoje mnenje o koristih in slabosti,« menijo avtorji, zato prepuščajo bralcem, da sami presodijo, kako pomembna je jedrska energija za človeštvo.

SIMONA BANDUR

VLAGATELJI V LJUDI - STANDARD, KI GRADI *na ljudeh*

Že več kot desetletje prodira v ospredje spoznanje, da so ljudje, njihova znanja in odnosi med njimi odločilni dejavnik poslovne in sploh konkurenčne prednosti današnjih organizacij, tudi elektroenergetskih.

Kako dobro bodo izkoriščene tehnologije, kako kakovostno bo opravljeno delo, kako hitro se bodo naložbe povrnile in ali se bo posamezno podjetje oziroma organizacija na trgu borila za preživetje ali pa razvoj v svoji panogi tudi narekovala, je odvisno od načrtovanja poslovnih ciljev in tudi novih veščin ter dodatnega izobraževanja zaposlenih, s katerimi je te cilje moč hitreje, lažje in predvsem učinkoviteje doseči. V prid temu mnoga uspešna podjetja oziroma organizacije jasno določajo odgovornost za usposabljanje na vseh organizacijskih ravneh, načrte in cilje usposabljanja neposredno povezujejo s poslovnimi cilji, stalno spremljajo in analizirajo vire za usposabljanje. V poslovnih načrtih jasno izražajo pomen človeškega potenciala, s kadrovanjem in nagrajevanjem podpirajo usposabljanje in osebni razvoj zaposlenih. Spodbujajo skrb za lastno kariero in osebni razvoj pri vseh zaposlenih in aktivno iščejo stike z zunanjimi institucijami, ki lahko pripomorejo h kakovosti njihovega usposabljanja.

Vendar pa uspešna podjetja ali organizacije postajajo uspešne tudi zaradi tega, ker svoje tako naravnano poslovanje standardizirajo v skladu z meri-

li dobre prakse. Pri tem za vrednotenje lastne kakovosti uporabljajo različne standarde za doseganje celovite kakovosti, ki bolj ali manj uspešno urejajo način poslovanja, in med kazalce, katerih ustreznost preverjajo, vključujejo tudi odnos do človeškega vira. Najbolj znani in uveljavljeni med njimi so pri tem zagotovo standardi ISO, ki bodisi poudarjajo proizvod (ISO 9001) bodisi okolje (ISO 140001). Ker pa je obenem tudi vse več podjetij ali organizacij s pridobljenimi tovrstnimi standardi, si uspešna podjetja oziroma organizacije postavljajo vse višja merila dobre prakse za usposabljanje in razvoj ljudi za doseganje podjetniških ciljev, da bi na ta način zagotovila svojo konkurenčnost na trgu in svojim zaposlenim dala pravo veljavo.

Standardizacijo teh vse više postavljenih meril ponuja standard »Vlagatelji v ljudi« (Investors in People). Navedeni standard, razvili so ga v devetdesetih letih v Veliki Britaniji, je danes mednarodni standard za usposabljanje in razvoj ljudi za doseganje podjetniških ciljev. Po načinu merjenja in pridobivanja je sicer podoben ISO in drugim znanim standardom, pomeni pa korak dlje v doseganju celovite kakovosti. Ponuja namreč mednarodni

okvir za izboljšanje podjetniških učinkov in konkurenčnosti s pomočjo načrtnega pristopa tako pri postavljanju podjetniških ciljev kot pri usposabljanju ljudi za doseganje teh ciljev. Od drugih standardov doseganja celovite kakovosti se razlikuje po tem, da način poslovanja spreminja, in ne ureja. Drugi standardi namreč odnos do človeškega vira sicer obravnavajo, vendar pa ga zgolj standard »Vlagatelji v ljudi« tudi aktivno vključuje v samo poslovanje, v načrtovanje, sodelovanje pri razvojnih odločitvah in s tem v soodgovornost za poslovne učinke.

Pri standardu »Vlagatelji v ljudi« je poudarek na razvoju zaposlenih kot temeljni in, kar je bistveno, merljivi kakovosti. Pri tem so karseda upoštevane osebne ambicije posameznika in njegova skoraj izključna odgovornost za lasten razvoj ter velik pomen, ki ga imata sodelovanje in kolegialnost med zaposlenimi, tako po vodoravni, kot tudi po navpični osi. Poglavitna prednost navedenega standarda je v tem, da na izmerljiv način spodbuja podjetja ali organizacije k izboljševa-

nju odnosa do človeških virov, kar vodi do izboljšav pri vedenju zaposlenih in k povečevanju produktivnosti. Vse to pozitivno vpliva tudi na zadovoljstvo kupcev ali uporabnikov, njihovo stalnost in izboljšuje tudi druge ključne podjetniške kazalce uspešnosti. Predvsem pa standard »Vlagatelji v ljudi« ne izključuje procesov izboljšav, ki jih zahtevajo drugi standardi, ampak jih dopolnjuje in le-ti lahko potekajo skupaj, bodisi hkrati bodisi eden za drugim.

Navedeni standard je za elektroenergetiko, zlasti kot panogo v procesu prestrukturiranja, zanimiv iz več razlogov. Poenostavljeno pomeni standard razvijanje individualnih načrtov izobraževanja za vse zaposlene v podjetju oziroma organizaciji. Razvijanje teh načrtov pa je partnersko in nikakor ne more biti narekovano od zgoraj ali od zunaj. Tisto, kar ljudje zmorejo in so za to tudi motivirani, mora sovpadati s tistim, kar podjetje ali organizacija od njih pričakuje, vendar se ta proces vije naprej v spirali vse višje in poraja nenehno izboljševanje. Pri tem je izjemno pomembno (in

standard »Vlagatelji v ljudi« sam to tudi zahteva), da ima podjetje oziroma organizacija prej jasno vizijo o tem, kaj hoče doseči v prihodnosti in kako bo to dosegla. To vizijo mora (s)poznati vsak zaposleni, ki mora obenem tudi vedeti, kakšno vlogo ima pri uresničevanju te vizije in za kaj je pri tem odgovoren. Podjetje ali organizacija mora pri tem v skladu z razvojnimi cilji in lastno vizijo identificirati izobraževalne potrebe in določiti aktivnosti za zadovoljevanje in nenehno razvijanje izobraževalnih potreb vsakega zaposlenega, vključno z identifikacijo virov, ki bodo omogočali izobraževanje zaposlenih v skladu s potrebami in razvojnimi načrti podjetja oziroma organizacije ter osebnimi potrebami zaposlenih. Medtem ko elektroenergetska podjetja v skladu z razvojnimi cilji in vizijo tudi v teh spreminjajočih se razmerah v sami panogi večinoma (1) že imajo ugotovljene in opredeljene izobraževalne potrebe za vsakega zaposlenega in tudi (2) že imajo opredeljene vire, ki bodo omogočali izobraževanje zaposlenih v skladu s po-

trebami podjetij in tudi osebnimi ambicijami zaposlenih (1. temeljno načelo standarda »Vlagatelji v ljudi«), pa (3) se sleherni posameznik v teh podjetjih še ne čuti povsod odgovornega za lastno izobraževanje ter (4) iskanje in razvijanje priložnosti za nenehno učenje (2. temeljno načelo standarda »Vlagatelji v ljudi«). Obenem je z vidika izpolnjevanja pogojev navedenega standarda umestno tudi vprašanje, koliko je pri vodilnih in vodstvenih delavcih (na vseh ravneh) v elektroenergetskih podjetjih že prodrla zavest tudi o (5) lastni odgovornosti za razvoj vseh zaposlenih z izobraževanjem in hkrati (6) odgovornosti za razvijanje partnerstva z zaposlenimi ter s tem odgovornosti za še učinkovitejšo uporabo sredstev, namenjenih vlaganju v razvoj zaposlenih (3. temeljno načelo standarda »Vlagatelji v ljudi«). Prav zato je v sedanjem trenutku tudi nemogoče realno presoditi, koliko je ekonomski uspeh podjetij tudi dejansko posledica izmerljivega vlaganja v ljudi, ki ga sicer formalno izkazuje prav navedeni standard. V razmerah prestrukturiranja slovenskega elektrogospodarstva in bilančnega uravnavanja njegovega poslovanja je zato umestno pričakovati, da se bo zanimanje za navedeni standard in njegovo pridobitev iz tega in še drugih razlogov zagotovo povečalo. Standard »Vlagatelji v ljudi« namreč spodbuja podjetja tudi v smeri razvoja učečih se organizacij, predstavlja pa tudi formalno priznanje, ki motivira navznoter in ima svojo ceno tudi navzven. Druge organizacije se po nosilcu standarda »Vlagatelji v ljudi« začno zgledovati, se primerjati z drugimi, prilagajati svoje delo in dosegati izboljšave. Zavoljo vseh naštetih razlogov se je Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije (ICES) maja kot predstavnik elektrogospodarstva tudi odločil prijaviti se na razpis Andragoškega centra RS za sodelovanje v pilotnem projektu njegove pridobitve, saj želi kot vezni člen omogočiti nadaljnjo širitev navedenega mednarodnega standarda s področja upravljanja s človeškimi viri v okvir elektrogospodarstva Slovenije. In s tem prispevati k njegovi še večji poslovni odličnosti.

Foto arhiv

MATEJ STRANOVNIK

CEDEJKA NAŠA ZAŠČITENA

Ker se nam z nezadržnimi koraki bliža bleda Mati zima in ji pod ledenim koraki škriplje deviški pršič, je prav, da v zadnji letošnjem kotičku malce zaidemo z dokaj resnobnih pisanj o Oknih in se malce ozremo po poteh in stranpoteh digitalne glasbe, ki nas bo med prazniki osrečevala.

Vsekakor je eno od najpogostejših opravil PCja predvajanje avdio plošč CD oziroma glasbenih cedek in kopiranje njihove vsebine. Pri tem uporabljamo dva splošna načina. S sodobnimi pogoni za zapisovanje na zapisljive plošče CDR - s pekači - lahko izdelujemo prave dvojnike izvornih cedek ali pa z namenskimi programi za zajemanje glasbe (music rippers) pretvarjamo vsebino posnetkov v digitalne zapise, denimo v datoteke MP3, ki so trenutno najbolj priljubljene. Pri tem lahko določamo kakovost zapisovanja z izbiranjem zaželenih podatkovnih prepustnosti za predvajanje v kilobitih na sekundo. Običajno snemamo MP3je s hitrostjo 128 kb/s ali 160 kb/s, ki že zagotavljata kakovost, ki je za navadnega poslušalca skoraj na ravni HI-FI. Z vsakim večpredstavnim PCjem z okenskim Media Playerjem ali z drugim glasbenim programčkom, kot sta WinAmp ali Music Match Jukebox ali RealPlay Jukebox lahko poslušamo tako klasične glasbene cedek kot tudi MP3je. Žal pa prav datoteke MP3 številne enote HI-FI ali CD-avtoradiji ne morejo predvajati, ker menda v ozadju na proizvajalce porabniške elektronike močno pritiska Ameriško združenje glasbenih založnikov (RIAA). Ta poskuša odvrniti poslušalce od datotečnega standarda MP3, ker MP3 nima vdelanih zmognosti za preprečevanje kopiranja in za nadzorovanje uporabe. No, tu se naša zgodba začne. Sredi letošnjega listopada oziroma novembra so nekateri kupci silno znoreli, ko niso mogli s svojim predvajalnikom CD ali DVD poslušati najnovejšega

albuma Natalie Imbruglie »White Lilies Island«, ki jo je v Evropi izdal BMG Entertainment, glasbenozaložniško hčerinsko podjetje nemškega Bertelsmanna. Težava je bila v tem, da je BMG zaščitil Imbrugliino cedek z novo vrsto protipiratske tehnike, ki naj bi nadobudnim lastnikom osebnih računalnikov in CD-pekačev preprečevala, da bi bi izdelovali dvojnike. Tehnika zaščite naj bi imela po besedah tiskovne predstavnice BMG tudi »nepredvidene omejitve«, zaradi katerih naj bi nekateri CD-gramofoni imeli težave že s predvajanjem izvorne cedek, kaj šele njenega dvojnika. Založba BMG je jeznim kupcem obljubila, da jim bo zamenjala cedek z novo, manj nagajivo, ploščo. Kljub začetnim težavam pa je glasbena industrija trdno odločena, da cedekje čedalje bolje varuje pred računalniškim kopiranjem in njenim pretvarjanjem v MP3. RIAA rahlo živčno ugotavlja, da so se glasbeni ljubitelji močno navadili na peko lastnih plošč in oblikovanje zasebnih zbirk, saj naj bi v zadnjem letu prodaja praznih zapisljivih plošč CDR narasla kar za 80 odstotkov! Prav zato naj bi kmalu založbe na cedekje zapisovale dve obliki glasbene vsebine: običajni CD-glasbeni zapis in niz zvočnih datotek, ki pa ne bodo v obliki MP3, temveč v enem od »varnih« datotečnih zapisov Microsofta (Windows Media Audio), Sonyja, RealNetworksa in drugih podjetij. Kot so že ugotovili nekateri jezni kupci Imbrugliinega albuma, naj bi bil klasični glasbeni zapis namenoma popačen z digitalnimi napakami, ki naj bi krepko zmedli pe-

kače in zajemalne programe, CD-gramofoni pa naj bi napake sproti odpravljali. Kupec bi glasbene datoteke sicer še vedno lahko prepisal v računalnik, ne bi jih pa mogel poslušati s predvajalniki MP3, temveč z drugimi programčki, kot je Media Player. Jasno je, da založbe nikoli ne bodo mogle v celoti izkoreniniti piratskega kopiranja glasbe, saj za vsak način varovanja vsebine obstaja tudi recept, kako ga onemogočiti. Res pa je, da bi industrija glasbenih cedek zmagala, če bi lahko uveljavila staro pravilo »20:80«, po katerem bi bilo piratstvo vsaj štirikrat težje kakor doslej in bi se ga lotevala samo še petina ljudi. Kot vejo vsi navdušeni »domači peki«, lahko danes izdeluje dvojnike cedek že skoraj vsak, ki zna malce klikati po Windowsu. Jonathan Usher, direktor Microsoftove poslovne enote za digitalno predstavnost prostodušno priznava, da bodo pirati vedno našli pot mimo glasbene zaščite - če drugače ne, pa tako, da bodo tiščali mikrofoni k zvočniku HI-FI -ja. Številni tržni analitiki pa močno dvomijo, da se bodo sistemi za varovanje cedek pred kopiranjem obdržali na trgu, saj naj bi bili tehnološko preveč zapleteni in naj bi poštene kupce preveč jezili, zlasti takrat, ko bi povzročali težave celo med poslušanjem izvornikov. Celo nekateri vodilni možje gramofonskih družb neuradno priznavajo, da je protipiratska zaščita samočasna rešitev, dokler njihova industrija ne začne izdajati glasbe na drugih, varnejših fizičnih nosilcih, kot so, denimo, avdio DVDji. Pri vsem tem pa se poraja vprašanje, kaj je z načelom poštene uporabe (fair use), ki je eden od temeljev sodobnega avtorskega prava. Po njem smo doslej smeli, denimo, presnemavati glasbo s kupljenih cedek na magnetofonske kasete. Pravniki opozarjajo, da kupci še vedno imajo pravico izdelovati dvojnike cedek za osebno rabo, vendar glasbene založbe niso zakonsko zavezane, da bi jim to opravilo lajšale. Na koncu bosta o sprejemljivosti zadnjih ukrepov glasbene industrije razsojala samo trg in čas. Če bodo ljudje enako množično kupovali protikopirne različice glasbenih plošč kot so prejšnjo vrsto cedek, je industrija zmagala, v nasprotnem primeru pa jo čaka temeljita preobrazba.

DAVID PAHOR

AEP (HTTP://WWW.AEP.COM/)

American Electric Power je ameriška nadnacionalka, ki je eden od največjih dobaviteljev električnega toka na svetu. Premore pet milijonov strank v ZDA in dva milijona odjemalcev v drugih državah. Družba ima dolgo tradicijo postavljanja in upravljanja elektrarn, saj je že leta 1917 zgradila prve obrudniške termoelektrarne in visokonapetostne daljnovode na ameriškem jugu. Med najbolj cenjeno lastnino AEPja gotovo sodijo elektrarne z nameščeno močjo 38,000 megavatov. AEP namreč upravlja raznoliko množico plinskih, premogovnih, jedrskih in vodnih elektrarn, hkrati pa ima tudi 75-megavatni vir obnovljive energije v skupini vetrnjač v jugozahodni Mesi, ki največja vetrovni objekt v Teksasu. AEP je danes celotni ali delni lastnik kar 89 elektrarn v zveznih državah na jugu ZDA ter v Braziliji, Mehiki, Avstraliji, Kitajski in Veliki Britaniji. Družba pa zagotavlja drugim podjetjem tudi vrsto energetskih storitev in izdelkov, med katere sodijo strateško svetovanje in inženirstvo, gradnja elektroobjektov, izdelava peči za premog, laboratorijsko preskušanje in analiziranje ter upravljanje energije in njenih virov. Med drugim sestavljajo AEP tudi poslovne enote za komunikacije, energetske storitve, rečni prevoz, trgovanje z elektriko in premogom ter za tuje naložbe in razvoj. Spletišče AEPja ima uokvirjeno osrednjo stran s sestavljenimi likovnimi podobami. V zgornji in levo navpično pasico sta vdrelana menija povezav. Spet gre za klasično »enostavno« postavljeno ameriško poslovno spletišče, od katerega bi se lahko marsikateri slovenski spletni oblikovalec naučil, kaj je učinkovita preprostost. Za vse, ki ljubijo animirane uvodne filmčke, pa je na glavni strani tudi povezava »intro«, ki sproži bogato večpredstavni prikaz v Flashu.

ANGLEŠKI SLOVARČKI

Kolikokrat smo se že morali, uboga delovna sila, truditi s pisanjem dopisa ali pisma v angleščini, pa so nas begali izrazi, tuji in skrivnostni? Prav zato je modro, da občasno pokukamo v dober angleški slovar in tezaver (slovar sopomenk). Žal splošnega slovensko-angleškega slovarja še ni v spletu, tako da se moramo operti na angleško-angleške slovarje. Po mojih izkušnjah so nam brezplačno dostopni samo trije dobri splošni slovarji, in sicer Webster Dictionary založniške hiše Merriam-Webster (<http://www.m-w.com>), Wordsmyth English Dictionary-Thesaurus (<http://www.wordsmyth.net/>) in Webster Dictionary 1913/ARTFL Project (http://humanities.uchicago.edu/forms_unrest/webster.form.html). Zadnji dve spletišči vzdržujejo akademske ustanove in jezikovni zanesenjaki. Verjetno najbolj znan angleški slovar sopomenk je Roget's Thesaurus, ki že nekaj stoletij velja za »osrednji« slovar s tega področja. (Zakaj bi vedno pisali znanki iz Bostona, da se nam zdi prikupna - »attractive«, če pa je lahko tudi očarljiva, mikavna in čarobna - »charming«, »captivating«, »entrancing« in »bewitching«?) Rogeta najdemo tudi v spletu in sicer v <http://www.thesaurus.com/>. Po drugi strani pa imata dve od navedenih slovarskih spletišč - Webster in Wordsmyth - že vključeni tudi povezave za poizvedovanje po sopomenkah in protipomenkah (sinonimih in antonimih). Nekaj napotkov bi bili verjetno veseli vsi, ki bi radi malce popravili in oplemenitili svoje pisno izražanje v angleščini. Vsi nadobudni pisci razprav in esejev v novinarskih skupinah lahko obiščejo kar nekaj krajev z navodili, primeri in nasveti, kako slogovno in skladijsko čim lepše pisati. Mednje sodi vsekakor delo The Elements of Style avtorjev Strunka in Whitea (iz leta 1918! - <http://www.bartleby.com/141>), ki je še danes eden od priporočenih vodnikov dobrega sloga v ameriških srednjih šolah, uporabljajo pa ga tudi številni starejši pisci.

The Wordsmyth International Dictionary-Thesaurus (W-I-T) is the premier online American English dictionary with an integrated thesaurus. W-I-T contains 90,000 words, and every word has detailed and hyperlinked synonyms. And the search system allows you to search by root or etymology. Wordsmyth is a proud member of Wordsmyth.

Free Registration! - Please Register and join the Wordsmyth Community. Access the Wordsmyth Wiki, an online dictionary, the Wordsmyth Blog, an online journal, and the Lexipedia Project.

Free dictionary access available! - This service is only available to users who register for free access to the dictionary convenient.

Wordsmyth Lookup Buttons for Microsoft Word MSOE - Wordsmyth Word A. Paul - Wordsmyth Thesaurus - Portable Query Box

Business Relations - Wordsmyth can make arrangements for you or your business/organization to distribute these access tools to your organization, or to other users on the web. Wordsmyth can also provide you with custom logos and designs.

RAZSTAVA KRAŠKEGA SLIKARJA IN KIPARJA PETRA ABRAMA

Na dvajseti razstavi v organizaciji Elektro Gorenjske 22. novembra se je predstavil slikar in kipar Peter Abram, umetnik, ki v ustvarjanju izhaja iz prvin domačega kraškega sveta.

Peter Abram se je šolal na Akademiji likovnih umetnosti v Benetkah in pozneje na slikarski specialki Likovne Akademije v Ljubljani. Med tehnikami se ukvarja z akvarelom, kamnom in lesorezom, - med motivi pa rastline, samotne pokrajine, plemeniti obrazi in starodavni ornamenti. Samostojno je razstavljal po celotni Sloveniji ter se pridružil več skupinskim razstavam. Leta 1999 je prejel prvo nagrado na Škofja Loka Ex Librisu. Ilustrira in opremlja knjige. V letih 1997, 1998 in 1999 je prejel več nagrad, med njimi za kamnite skulpture in akvarele. Stalno razstavo del ima v odmaknjeni vasi Pedrovo nad Branikom, kjer živi in dela. Svoje

stvaritve je vtikal v knjige in katalog V senci nepozabnega drevesa. Del utripa in zanosa kraškega sveta je vnesel v Galerijo Elektro Gorenjske. Kot je ilustrativno v nagovoru dejal direktor poslovne enote za upravljanje distribucijskega omrežja Alojz Zupanc, smo skozi Abramovo razstavo spoznali poleg kraško poznanega pršuta in terana še nekaj več. Likovno in kiparsko udejstvovanje, ki mu daje navdih rdeča kraška zemlja. »Naše delo v podjetju je povezano z elektriko in vsa dejavnost se logično vrti okrog tehnoloških in prodajnih kontaktov. Med nami je človek, ki za svoje delo ne rabi elektrike v pravem pomenu besede,« je misel povezal Alojz

Zupanc in dejal, da se nam predstavlja človek z umetniškimi deli, ki izžarevajo drugačno estetsko energijo, ki mu daje navdih in likovni izraz kraška duša in okolje, v katerem živi. »Peter Abram je izrazito skromen in hkrati znotraj te skromnosti samozavesten. Prehodil je pot klasičnega izobraževanja, blizu mu je moderni likovni izraz, še najbližje pa minimalizem, kjer z najmanjšim možnim številom potez ali kakršnih koli posegov v kateri koli material izrazi kar najbolj bogato vsebino, likovno sporočilo. Minimalizem ima veliko sorodnost s Haiko poezijo, ki poskuša z minimalnim številom besed izraziti maksimalno čustveno jakost, maksimalni filozofski ali duhovni naboj. Tudi Peter Abram polno izraža svojo posebno specifično duhovnost, ki raste iz zavesti in kompleksnosti,« je dejala likovna kritičarka Maruša Avguštin. Abramovi akvareli imajo skope dve ali največ tri barve, ki žarčijo z neko posebno skrivnostno svetlobo, v kateri čutimo znanje preteklih rodov. Vsebina je njegovo skrivnostno tipanje in vklapljanje v naravo, ki nam jo kaže v majhnih drobcih. Ob akvarelih je njegov priljubljen material kamen, ki ga kleše in izraža iskri-vo zadržano samozavest s svojimi notranjimi razpoloženji. Glasbeno podobo kulturnega dogodka je dopolnila harmonika, eno najbolj razširjenih glasbil na Slovenskem, ki se je pri nas pojavila konec 19. stoletja. Njena priljubljenost je tako bliskovito rasla, da je izpodrinila vsa druga ljudska glasbila. Zlasti se je uveljavila harmonika na tipke ali diatonična harmonika, ki je v ljudski govorici najbolj poznana kot »frajtonerica«. Moderatorka kulturnega programa mag. Mateja Nadižar Praprotnik je predstavila 20-letnega harmonikarja Dejana Raja, ki je zmagal na gorenjskem prvenstvu na diatonično harmoniko 1997., in 2001. leta. Bil je zmagovalček tekmovanja za Zlato harmoniko na Ljubecni pri Celju leta 1997. Večkrat je nastopal tudi na tekmovanjih v tujini, kjer je tudi osvajal prva mesta. V programu je izvedel skladbe avtorja Zorana Lupinca: Spomladanska vedrina, Pod Šempolajem in Spomini. Kar simbolično je glasba povezala kraško ustvarjanje razstavljalca in jesenski ljudski praznik, ko se mošt spremeni v vino.

Utrip z razstave kraškega slikarja in kiparja Petra Abrama.

Foto arhiv Elektro Gorenjske

DRAGO PAPLER

V BLEŠČEČEM SIJU FILMSKE svetlobe

Elektrogospodarski javnosti že znani ustvarjalec Drago Papler je spet zablestel. Na srečanju foto, video in filmskih ljubiteljskih ustvarjalcev Gorenjske je oktobra v kategoriji video filmov prejel drugo nagrado in posebno nagrado za kamero, ki sta jo podelila republiški javni sklad za kulturne dejavnosti (območna izpostava Domžale) in kulturno društvo Mavrica iz Radomlj. Spodbudne uspehe na tem področju dosega tudi njegov sin Simon, ki z računalnikom vse bolj prodira v privlačni svet filmske montaže.

Žirija je **Dragu Paplerju** podelila priznanje za dokumentarni video esej z naslovom Svetloba in pri tem poudarila odlično prelivanje besedila in avtentičnih posnetkov svetlobe na avtorjevih sopotjih od Kriške gore do New Yorka. Ta video esej odraža avtorjev pogled na svetlobo sonca in njegovo sevanje in dokumentira pojav sončnega mrka 11. avgusta 1999, ko je sonce povsem ugasnilo in je zažarela sončeva korona. Sonce, ta žareča krogla, rumena zvezda ima po Paplerju v svoji simboliki številne pomeni: toplino, svetlobo, božanstvo, svetinjo, pozitivno mišljenje in podobno. Sonce je kot luč na obzorju. Če je dan jasen in svetel, je tudi naše

razpoloženje veselo, razigrano. Sonce je kot sinonim nepojmljive sreče, veselja, zadovoljstva. Ta občutja je Papler posrečeno izrazil v blešččem siju filmske svetlobe.

Na srečanju filmskih ustvarjalcev Gorenjske je bilo opaženo in nagrajeno tudi delo njegovega sina Simona, ki je kot samostojni avtor prejel diplomu za montažo filma Svetloba. Film je na tekmovanje poslal javni sklad kulturnih dejavnosti Tržič. Uvrstil se je tudi v finale 6. festivala neodvisnega filma in videa Slovenije, ki je potekal 26. in 27. oktobra 2001 v Ljubljani. Omenimo pa še en družinski dosežek: Drago in Simon sta pred kratkim na festivalu filma in videa v

Radomljah prejela pohvalo za film Eksperiment: globina, ki pretresljivo izraža človeško prizadetost ob septembrskem terorističnem napadu na WTC v New Yorku. Film kljub človekovi krhkosti in ujetosti v nevarnosti sedanjega trenutka zbuja trdno vero in upanje v prijaznejše življenje. Poleg tega je Drago Papler jeseni pripravil tudi dokumentarno video kaseto o RTP Zlato Polje 110/20 kV s tehnologijo SF6 iz serije Elektroenergetika in čas. Kot je povedal, je s tem filmom skušal na poljuden in razumljiv način prikazati tehniške rešitve skozi 40-letno obdobje. Gorenjsko elektroenergetiko je prikazal kot del nepogrešljivega vsakdanjega dela in življenja v siju jutranje svetlobe in v poznem popoldanskem panoramskem poletu nad Kranjem, kar daje filmu še poseben čar.

MIRO JAKOMIN

Čprav je bilo o **Dragu Paplerju** v **Našem stiku** že veliko napisanega, njegove teme z **notranjim nabojem** in sporočilom še zdaleč niso izčrpane. Njegovi priljubljeni pojmi so **elektrika, gibanje, luč, svetloba**. Do elektroenergetike neguje zelo ustvarjalni pristop, ki ga izraža z dokumentarnimi zapisi, fotografijami in video filmi. Komaj opravi eno delo, že je poln zamisli za nov podvig. Kdor ni že po naravi čuteča in ustvarjalna duša, težko razume njegov miselni način dojemanja, sprejemanja in preseganja materialnih danosti. Ključna pojma sta **svoboda** in upanje.

Drago Papler med podelitvijo nagrade, ki jo je prejel za film Svetloba v Domžalah.

Foto Janez Eržen

Ljubezen

DO KRIŽANK IN KEGLJANJA

Boris Meško je eden tistih, ki so svojo celotno delovno dobo preživel v elektrogospodarstvu in je kljub svojim sedemdesetim letom še naprej zelo aktiven. O tem priča tudi dejstvo, da se je ravno na dan najinega pogovora odpravljaj na kegljaški trening na Ptuj, ter da na uredništvo Kiha še vedno redno pošilja tudi svoje ugankarske izdelke.

Boris Meško se je rodil v Zgornjem Leskovcu v Halozah in kot najstarejši od petih otrok se je moral čim prej podati na pot za kruhom. Kljub temu pa mu je vendarle uspelo dokončati srednjo šolo, po kateri so ga leta 1949 z določbo poslali na službo v HE Dobljar, kjer je bil tedaj sedež soških elektrarn. Na Primorskem je bilo tedaj veliko pomanjkanje kadrov, saj so Italijani odšli in za sabo pustili nezasedena delovna mesta. Kot edini s končano srednjo ekonomsko šolo na gospodarsko računovodskem področju sem tedaj zelo hitro napredoval. Svojega prihoda na Dobljar pa se še spomnim, pravi **Boris Meško**, »kot da bi bilo včeraj.« Ne nazadnje me na to spominja tudi otiščanec na prstu, ki ga imam še danes in je nastal, ko smo po mojem prihodu na Dobljar delali noč in dan, da bi nadoknadili petmesečno zamudo in pripravili zaključno poročilo. Ob številnih reorganizacijah elektrogospodarstva sem nato nekaj časa delal tudi kot računovodja na HE Plave, pa pozneje deset let v Elektrogospodarski skupnosti v Ljubljani in zadnjih 25 let v Dravskih elektrar-

Foto Brane Janjč

nah. Ves ta čas sem bil zvest svojemu poklicu in delal v računovodstvu večji del časa kot šef računovodskega področja. Sicer pa sem ob delu pozneje dokončal tudi prvo stopnjo na Visoki ekonomski šoli v Mariboru. Med dogodki, ki so me ob vsakdanjem delu še posebej motili, pa se spominjam predvsem takratnega tozdiranja, ki je po mojem prepričanju gospodarstvu povzročil ogromno škodo. Sploh se mi zdi, da so se tega procesa tedaj spomnili politiki, ki so vse bolj zgubljali popularnost, na njihovo mesto pa so začela prihajati uspešna podjetja. Spomnim se tudi, da smo se takšnemu nesmiselnemu preoblikovanju podjetja v Dravskih elektrarnah sprva uprli, a ker nas niso hoteli vpisati v register in so na našo delovno organizacijo izvajali tudi drugačne pritiske, smo nazadnje popustili, pri čemer pa je prišlo tudi do ekonomske slabitve podjetja. S takšnim načinom se nikakor nisem mogel sprijazniti in to me je tudi pozneje precej žrlo.

SKRB ZA DUŠEVNO IN TELESNO ZDRAVJE

Moram reči, da sem imel številke že

Boris Meško je v svojih službenih letih bil tudi član odbora za ekonomsko finančne zadeve in komisije za osebne dohodke, tako da elektrogospodarstvo resnično dobro pozna.

**BESEDNE UGANKE
ALI LOGOGRIFI**

1	○				
2	○				
3	○				
4	○				
5	○				
6	○				
7	○				
8	○				
9	○				

BREZ OZNAČENIH POLJ:

1. pristanišče v Alžiriji, 2. ime igralke Lollobrigide, 3. goljava v gozdu, 4. stavčno ločilo, 5. mesto v Mavretaniji, 6. mesto na Pelješcu, 7. pleme, pasma, 8. pastirska koča, 9. zarez v dogah pri sodu.

SKOZI VES LIK:

1. ime teniškega igralca Ivaniševića, 2. grški otok v Saronskem zalivu, 3. staro ime jezera Malavi v Afriki, 4. pripovedno pesništvo, 5. orač, 6. angleški fizik, Nobelov nagrajenec za kemijo (Francis William), 7. potek prometnega objekta na terenu, 8. slovenski igralec (Boris), 9. vrteči se del elektromotorja.

**NA OZNAČENIH POLJIH
DOBITE STROJ ZA PRETVARJANJE
MEHANSKE ENERGIJE
V ELEKTRIČNO.**

BORIS MEŠKO

od nekdanj rad in so mi tudi sodelavci priznavali, da se z njimi zelo dobro znajdem, saj sem jim pogostokrat pomagal poiskati napake, ki so se njim kljub večkratnem preverjanju uspešno skrivale. Tej ljubezni do številčk pa gre verjetno pripisati tudi dejstvo, da sem se začel po upokojitvi še posebej zanimati za križanke, ki sem jih z veseljem reševal že od malih nog. Tako sem nekega dne sklenil, da se pri njihovem sestavljanju poskusim tudi sam in od tedaj do danes so mi v Kihu objavili že 319 različnih križank, številčnih kombinacij in ugank. Z njihovo pomočjo sem se tudi ves čas učil, pri samem sestavljanju pa so mi v veliko pomoč tudi ugankarski slovar in različne enciklopedije in leksikoni. Še najraje pa se lotavam tematskih ugank, ki jih pripravljam na kakšno posebno temo, kot so denimo športna prvenstva ali podelitve oskarjev. Križanke so zame, pravi Boris Meško, moja duševna hrana, za telesno kondicijo pa še vedno skrbim s kegljanjem. V mlajših časih sem se ukvarjal tudi z odbojko, v času mojega službovanja pa sem bil tudi član kegljaške ekipe Branik in tudi Drav-

skih elektrarn, v okviru katerih sem se redno udeleževal tudi elektroiger. Sicer pa še vedno kegljam v okviru področne lige društva upokojencev Maribor, kjer med sabo tekmuje osem ekip. Drugače pa se s kolegi srečujem še v okviru društva upokojencev Dravskih elektrarn, kjer sem tudi član upravnega odbora. Skratka, kljub temu, da sem že pred nekaj leti zapustil svojo delovno mizo in pisarno, stike z Dravskimi elektrarnami še vedno redno vzdržujem in se veselim tudi vsakega srečanja z nekdanjimi sodelavci, ki jih tudi ob tej priložnosti lepo pozdravljam, veliko delovnih uspehov in zdravja pa želim tudi vsem sedanjim zaposlenim.

BRANE JANJČ

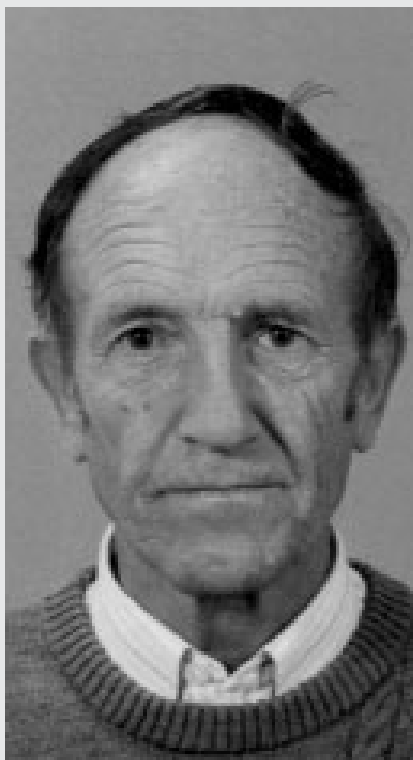
**EVROPSKA UNIJA
BREZPOSELNOST
NESPREMENJENA**

Podatki evropskega statističnega urada Evrostat kažejo, da se brezposelnost v državah Evropske unije oktobra letos v primerjavi z mesecem prej ni spremenila. Tako je bila v vseh državah članicah 7,7-odstotna, v državah evroobmočja pa 8,4-odstotna. To pomeni, da je bilo brez dela v vsej Uniji 13,3 milijona ljudi, v evroobmočju pa 11,4 milijona. Največ brezposelnih je med mlajšimi od 25 let, saj jih je bilo oktobra v celotni Uniji 15,3 odstotka brez zaposlitve, v državah evroobmočja pa 16,4 odstotka. Sicer pa so imeli največ brezposelnih v Španiji, kjer je bilo brez službe 12,9 odstotka prebivalcev. Z najnižjimi stopnjami se lahko ponaša Nizozemska, kjer je bilo 2,2 odstotka brezposelnih. Še lani je bilo v tej državi 2,9 odstotka ljudi brez dela, kar pomeni, da je tam brezposelnost v zadnjem letu tudi najbolj upadla. Nizozemski sledijo Luksemburg z 2,5 odstotka, Irska s 3,9 odstotka, Avstrija s 4, Portugalska s 4,3 in Danska s 4,4 odstotka brezposelnih. V ZDA je ta stopnja oktobra znašala 5,4 odstotka. (STA)

**NEKOLIKO NIŽJE CENE
INDUSTRIJSKIH PROIZVODOV**

Indeks cen industrijskih proizvodov je oktobra v državah Evropske unije padel za 0,5 odstotka, v državah evroobmočja pa za 0,6 odstotka. V primerjavi z lanskim oktobrom se je omenjeni indeks v celotni Uniji znižal za 0,4 odstotka, v evro območju pa je upadel za toliko kot oktobra letos – 0,6 odstotka, poroča Evrostat. V tem mesecu so na mesečni ravni cene industrijskih proizvodov padle v vseh državah članicah EU, razen na Švedskem, kjer so narasle za 0,3 odstotka. V Veliki Britaniji in Luksemburgu se niso spremenile, največji padec pa so izračunali v Nemčiji (za 0,9 odstotka), na Portugalskem (za 0,7 odstotka) in v Franciji (za 0,6 odstotka). Najbolj je narasel indeks cen trajnih proizvodov za široko porabo, in sicer za 0,1 odstotka, indeks cen proizvodov za investicije je ostal nespremenjen, indeks cen netrajnih izdelkov za široko porabo pa je upadel za 0,1 odstotka – tako v vsej Uniji kot tudi v evro območju. Nekoliko bolj se razlikuje indeks cen za surovine, ki je na mesečni ravni v Uniji padel za 0,2 odstotka, v evroobmočju za 0,3 odstotka, indeks cen za energente se je v EU znižal za 2,3 odstotke, v evroobmočju pa za 2,6. Sicer pa so na letni ravni na padec indeksa cen industrijskih proizvodov najbolj vplivale spremembe cen za energente in surovine. Prvi je v EU padel za 6,4 odstotka in v evroobmočju za 6,8, drugi pa v celotni zvezi za 0,7 odstotka in v evroobmočju za 0,8. (STA)

LUCIJANU VIDUČU

Vhladen jesenski dan je 27. novembra zaplapolala žalna zastava, ki je naznanila, da je preminil dolgoletni sodelavec Elektro Gorenjske Lucijan Viduč. Leto dni je od tega, ko je še aktivno delal med sodelavci v poslovni enoti za dobavo električne energije Elektro Gorenjske. Rojen je bil pred 60. leti, 5. septembra 1932, v Mostu na Soči na Primorskem. Imel je težko mladost, očeta ni poznal, mama je bila bolehnna in jo je izgubil v rani mladosti odraščanja, tedaj, ko jo je najbolj potreboval. Bil je sirota in se selil iz doma v dom ter odrasel v rejniških družinah. Odločil se je za poklic elektromonterja in šolanje s kvalifikacijo uspešno končal v Elektrogospodarski šoli v Cerknem junija 1959 ter se zaposlil v Elektro Tolminu. Po odsluženju vojaškega roka v Beogradu je ostal sam, brez sorodnikov in doma. Ni se vračal na Primorsko, ampak iskal srečo na Gorenjskem. V Medvodah je sprejel službo v policiji, ki mu je dala tudi iskano streho nad glavo. Ta poklic ni bil zanj, iskal je delo v svojem, elektrikerskem, poklicu in ga čez pol leta tudi našel. Leta 1965 se je zaposlil kot elektro-

monter v takratni distributivni enoti Elektro Kranj, nadzorništvu Medvode. Kmalu je spoznal prijetno dekle Marico in se z njo leta 1966 poročil. Zelo je bil vesel skromne in tesne sobice, kajti šele takrat, ko je prvič »na svojem rezal kruh« je zares občutil toplino doma, ki ga je do tedaj tako pogrešal. Rojevali so se otroci - Alenka, Boštjan in Vojka - in najbolj ga je osrečevalo, če je lahko bil čim več z njimi. Kot priden in skrben mož in oče, je načrtoval svojo hišo. Z ženo sta jo zgradila leta 1969 na Ladji pri Medvodah. Kot praktičen in priročen človek se je z veliko vnemo loteval domačih del, urejanja notranjosti hiše in okolice. Tudi popoldne je rad poprijel za delo in naredil kako uslugo strankam, družini pa izboljšal gmotni položaj. V prostem času se je rad povzpел na hribe; prehodil Julijce, Karavanke in Loško pogorje. Rad je posegel po knjigi ter reševal križanke. Kot vesten in marljiv je bil poznan tudi v krajevnem nadzorništvu Medvode. Od kvalificiranega monterja je napredoval do pomočnika vodje nadzorništva. Terensko delo v stiku z ljudmi je rad opravljal, če-

prav je bilo naporno in je potekalo v neugodnih vremenskih razmerah. V njem je bila tudi organizatorska žilica in ko je nadomeščal nadzornika, je bil dosleden in natančen. S sodelavci se je dobro razumel. Ne pričakovano so se pojavile zdravstvene težave in omejitve pri delu na višini, zato je 1. junija 1996 sprejel fizično in letom primernejše delovno mesto v prodaji električne energije s sedežem v Kranju. V praksi pa je bil še vedno v stiku z odjemalci električne energije na svojem »rajonu« v Medvodah in območju Škofje Loke. Dejal je, da je zadovoljen s službo in da ima rad opravka s strankami. Bil je del kolektiva poslovne enote za dobavo električne energije in skrbno, mirno in z odgovornostjo izpolnjeval naloge v službi obračuna tarifnih odjemalcev pri mesečnem odbiranju merilnih mest. Bolezen ga je odtegnila iz delovnega okolja, v bolniški stalež, med katerim je 2. julija letos dočakal upokožitev. Ni mu bilo dano, da bi jo užival v jeseni življenja, bolezen je bila čedalje hujša. Optimistično jo je prenašal, z ženo je nekaj več kot leto dni bodril bolnike v okviru Krščanskega bratstva bolnikov in invalidov na Taboru pri Ljubljani. Pogum, vera v pomoč in tolažba so bile vrline, ki so mu pomagale premagovati bolečine v zadnjem mesecu življenja, ki ga je priklenilo na posteljo. Bolezen je bila močnejša kljub njegovi močni volji ...

DRAGO PAPLER

PREDVIDENO TUDI POSEBNO zavarovanje

V tem prelomnem času, ko se končuje rok za izjavo o varnosti z oceno tveganja, se po besedah Mirka Vošnerja, predsednika Zveze društev varnostnih inženirjev Slovenije in Zbornice varnosti in zdravja pri delu, vzpostavlja položaj stroke varnosti in zdravja pri delu v skladu z zahtevami EU.

Zakon o varnosti pri delu dobiva svojo dejansko podobo predvsem v praksi, v številnih gospodarskih družbah, zavodih in skupnostih, v ravnanju državnih inštitucij, ne nazadnje pa tudi v sami stroki. O tej tematiki so strokovnjaki razpravljali na 6. simpoziju o varnosti in zdravju pri delu. Med ukrepi, predvidenimi v Nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu, so spregovorili tudi o možnostih za uvedbo posebnega zavarovanja za poškodbe na delu in poklicne bolezni. Na tem simpoziju, ki sta ga 28. in 29. novembra 2001 v kongresni dvorani Mercuriusa v Ljubljani pripravila Zveza društev varnostnih inženirjev Slovenije in Zbornica varnosti in zdravja pri delu, so si varnostni inženirji, drugi strokovni delavci in pooblaščen zdravniki (specialisti medicine dela, prometa in športa) izmenjali svoje poglede in izkušnje. Poleg omenjenim udeležencem je bil simpozij namenjen tudi podjetjem z dovoljenjem za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, inšpektorjem za delo, zdravstvenim inšpektorjem, inšpektorjem za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, predstavnikom sveta delavcev oziroma delavskim zaupnikom za varnost in zdravje pri delu, sindikalnim zaupnikom in študentom FKKT, oddelka za tehnično varnost. Na simpoziju so tudi tokrat podelili nagrade in priznanja Avgusta

Mirko Vošner, predsednik Zveze društev varnostnih inženirjev Slovenije in Zbornice varnosti in zdravja pri delu, je dejal, da si strokovnjaki s področja varnosti in zdravja pri delu desetletja skupaj z vodstvi številnih podjetij prizadevajo za vzpostavljanje vse višje ravni varstva pri delu. Na varnost so vplivali številni dejavniki, od katerih je postajal vse pomembnejši tudi ekonomski vidik. Tržno gospodarstvo prinaša s sabo nove zakonitosti in nove izzive, hkrati pa tudi nujnosti po iskanju vse boljših rešitev.

Kuharja za izjemne dosežke na področju varnosti in zdravja v letu 2001. Prejeli so jih Milan Tomše, Marko Tomazin, Miroslav Savič, dr. Franc Bohar, Slobodan Vlaovič, Ludvik Soklič, Zlatko Podržaj, Peter Petkovšek, Milan Skaza, Slobodan Drakulič, Karel Lorenčak in Milorad Šikman. Nagrade za najboljše likovno delo o varnosti in zdravju ter za najboljše pisno delo na tem področju pa so prejeli uspešni učenci sodelujočih osnovnih šol.

Na simpoziju so znani predavatelji podali vrsto zanimivih tem o varnosti in zdravju pri delu s posameznih zdravstvenih, varnostnih, psihičnih, ekonomskih, pravnih in drugih vidikov, kar so podrobno predstavili tudi v zborniku referatov. Zanimiva je bila tudi okrogla miza, na kateri so udeleženci razpravljali o izkušnjah in dilemah pri izdelavi ocene tveganja, o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu ter delovanju Zbornice VZD. Sicer pa so se na strokovnem srečanju med drugim pogovarjali tudi o pravnih in ekonomskih vidikih uvedbe posebnega zavarovanja za zdravje in varnost pri delu. Kot je povedal mag. Martin Toth, sta varnost in zdravje pri delu ena izmed človekovih pravic, opredeljenih v Ustanovni listini Mednarodne organizacije dela. Temu področju namenjajo v gospodarsko razvitejših državah veliko pozornost. Pri tem jih vodijo vidiki humanosti in ekonomskih koristi. V Sloveniji smo pred letom sprejeli poseben zakon, ki ureja to področje. Vendar stanje pri uresničevanju ukrepov varnosti in zdravja pri nas ni zadovoljivo. Predvsem delodajalci, ki so za to področje najbolj odgovorni, niso motivirani in stimulirani za dosledno uresničevanje predpisanih ukrepov. Finančne posledice poškodb na delu in bolezni, povezane z delom, se namreč zamegljijo v solidarnostnih sistemih zdravstvenega in pokojninsko-invalidskega zavarovanja. Zato je eden od ukrepov, ki je predviden v Nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu, tudi uvedba posebnega zavarovanja za poškodbe na delu in poklicne bolezni. To bi bilo posebno zavarovanje, ki bi ga financirali delodajalci s prispevki. Ti pa bi bili odvisni od višine tveganj v dejavnostih ali poklicih ter od višine stroškov, ki nastanejo pri delodajalcu zaradi zdravljenja poškodb na delu in bolezni, povezanih z delom.

MIRO JAKOMIN

NARAVNI NAČIN ZDRAVLJENJA: SPOZNAJMO HOMEOPATIJO

Najrazličnejše obremenitve so v današnji tehnološko zaznamovani družbi del našega vsakdana. Kot takšne jih sicer dojemamo, a vse težje jih sprejemamo. V svetu sprememb živimo namreč vse hitreje in hkrati vse težje, saj je stvarnost navkljub vse večjemu prilagajanju nanjo vse dlje od naših pričakovanj in zahtev. Na izžive življenja smo se prisiljeni odzivati čedalje bolj mehansko, pravega časa za razmislek o življenju in s tem proaktivno delovanje v njem nam zmanjkuje. Vse manj sposobni smo uravnati lastno življenje, iz dneva v dan se vse težje sestavljamo in zato čedalje bolj izgorevamo. Ker ga vse manj obvladujemo, postaja naše življenje vse stresnejše. V čedalje večjem konfliktu smo s samim sabo, ko moramo navznoter utrjeni, razdražljivi in izčrpani delovati navzven sveže in spočito, se obvladovati ter truditi biti nadvse prijazni in ustrežljivi, kar vse nam jemlje še več dragocene dodatne energije.

Bolj kot se ruši naše sozvočje z okoljem, bolj je ogroženo tudi naše notranje ravnovesje. Logična posledica takšne osebne raztresenosti je prav zato tudi vse večja izpostavljenost boleznim in hkrati že vsakdanje jemanje zdravil in poživil, s katerimi se želimo bolezenskim stanjem izogniti. Vendar pa z jemanjem zdravil in poživil največkrat samo pomagamo potlačiti simptome na obolelih delih telesa, vzrokov bolezni pa s tem ne odpravljamo. Bolezen je namreč stanje manjše ali večje porušenosti notranjega ravnovesja, ki se posledično odraža na (slabšem) delovanju imunskega sistema in njegovem obnavljanju ter kot vse drugo tudi ta najprej nastane »v glavi«.

Žal pa je tudi napredek sodobne zahodne medicine povezan predvsem s

tehnološkimi pridobitvami in v tem pogledu je »ortodoksna« zahodna medicina (ki sicer razmišlja tudi o psihofizičnih vzrokih bolezni) kot znanost napredovala veliko bolj tehnološko kakor pa v odnosu do človeka in s tem nazadovala kot modrost. Njena osredotočenost prvenstveno na bolezen in njene posledice ter s tem predvsem na posamezne obolele dele telesa je namreč povzročila, da je nemalokrat spregledala človeka kot celoto in s tem tudi vzroke bolezni v njem. Navkljub silnim antibiotikom in finančnim vložkom vanjo zato ob vse večji lastni komercializaciji in vedno novih dosežkih tudi še vedno ne zmore ozdraviti nobene kronične bolezni in nam tudi ne more povrniti izgubljenega ravnovesja. Sladkorni, srčni, revmatični in duševni bolniki prejemalejo zdravila vse življenje, vendar nikoli ne ozdravijo. Sodobno »zdravljenje« celo nasprotno vodi v vse večjo odvisnost. Najrazličnejša zdravila namreč posegajo v delovanje človekovega imunskega sistema in ga pri tem poskušajo okrepiti tako, da ga nadomeščajo in s tem (največkrat kot stranski učinek) zlagoma tanjšajo naravno odpornost samega organizma. S tem pa dejansko zmanjšujejo njegovo imunske sposobnost, da se brani sam, in povečujejo dovzetnost ljudi za najrazličnejše bolezenske klice.

Ker se danes vse bolj zavedamo lastne odgovornosti za svoje zdravje, postaja poleg iskanja zdravih načinov življenja za resnično preživetje ključnega pomena prav iskanje tistih oblik zdravljenja, ki odpravljajo ali vsaj zmanjšujejo stres in s tem vzroke bolezni. Komplementarna medicina, imenovana homeopatija, se ukvarja prav s tovrstnim zdravljenjem. To je medicina človeka in ne bolezni, ki kot metoda zdravljenja ponuja učinkovit

in predvsem zadovoljiv odgovor na odpravljanje ali vsaj lajšanje dandanašnjih težav s počutjem in zdravjem. Homeopatija je že stoletja znana in poleg akupunkture v svetu danes tudi edina uradno priznana oblika alternativne medicine. Zdravi po načelu »podobno se zdravi s podobnim«, (od koder tudi izvira njen koren Homioios – podoben; Pathos – bolezen), kar pomeni, da bolnega človeka učinkovito zdravijo točno tiste snovi (v razredčenih količinah), ki bi pri zdravem povzročile bolezenske znake in simptome. Materialno je nedokazljiva in nerazložljiva veda, ker zdravi z zelo majhno količino snovi in deluje oziroma zdravi na energetski ravni človeka. Predstavlja medicinski sistem, ki izboljšuje naše zdravje tako, da spodbudi lastne naravne sposobnosti zdravljenja in s tem omogoči organizmu, da se pozdravi sam.

Vzrok bolezni išče homeopatija v človekovi notranjosti. Obravnava ga kot celoto in domneva, da so se na mestu, kjer so nastale vidne spremembe, že pred njimi pojavile nevidne, ki niso vselej izmerljive, so pa posledica dogajanj (motenj) na energetskih in duševnih ravneh. Za homeopatijo je namreč vsaka telesna bolezen najprej bolezen duše in je porušeno notranje ravnovesje najprej duševno, šele pozneje fiziološko in telesno. Bolezen je torej šele zadnja stopnja duševnega neravnovesja, ki je nastalo na energijski ravni in se šele po določenem času nato izrazi (pokaže) na telesni. Bolezen je zanjo potemtakem stanje, ki ne prizadene samo enega dela telesa, temveč osebo v njeni celoti. Zato zdravi hkrati človekovo telo, dušo in duh skupaj, v globino, in ne simptomov, ki se kažejo na površini. Odkriti in odstraniti vzroke bolezni in spodbuditi telo, da se zdravi z lastnimi močmi, pa hkrati pomeni, da homeopatija v bistvu ne zdravi (v klasično medicinskem pomenu), ampak s pomočjo svojih zdravil vrača telesu porušeno energijsko in duhovno ravnovesje in s tem spodbuja organizem človeka, da se ozdravi sam. Prav zato jo mnogi imenujejo naravni način zdravljenja, zavoljo njenega pristopa pa tudi kot zdravljenje po meri človeka.

MATEJ STRAHOVNIK

PRIHODNJIČ:
HOMEOPATSKA ZDRAVILA
IN NJIHOVO DELOVANJE

POTI NA VELIKO PLANINO (2)

Foto Vladimir Habjan

Nadaljujemo z opisovanjem poti in pristopov na Veliko planino, ki smo ga začeli že v prejšnji številki. Naslednji pristop nas na planoto spet vodi po zahodnem pobočju mimo lovske kočice Sivnik. Ta pristop ima več možnih poti. Izhodišče je ponovno Kraljev hrib. Do že omenjenega križpotja gremo po poti na Rigelj, vendar na omenjenem križpotju zavijemo desno. Pot nas čez grape in robove vodi prečno dokaj vodoravno in nas skozi gost gozd pripelje do uravnave, kjer stoji lovska kočica Sivnik. Za kočico (nadaljevanje prečne poti je ena od možnih poti) stopimo na gozdni hrbet, po katerem se v ključih vzpnemo nad gozdno mejo do prečne stezice v travah (povezava poti čez Rigelj). Na križpotju zavijemo desno do sedelca (tu je možen brezpoten pristop na vrh čez Planjavo). Tu začnemo dolgo in zanimivo prečno popotovanje čez razgledna in valovita pobočja, čez grape in robove, pod stenami in nad njimi do široke grape v gozdu. Tu se nam odkrije dokaj enostaven prehod na vršna pobočja, od koder brez težav čez trave in ruševje dosežemo rob planote. Pot je mestoma zahtevna in izpostavljena ter orientacijsko težka, hoje je štiri ure.

Zadnji zanimivi neoznačeni pristop na rob planote iz Kamniške Bistrice vodi skozi Konjsko dolino, tudi ta ima nekaj možnih poti. Izhodišče je domačija v Predkonjski (bližnje slapišče je naravna znamenitost). Mimo hiše zavijemo v dolino. Večkrat prestopimo potok in se vzpnemo do lepega slapišča (na levi), kjer zavijemo levo (nadaljevanje ob strugi je mestoma zahtevno in zaradi hudourne vode tudi težko prehodno). Stezica nas vodi čez zanimiv del nad strugo, višje pa zavije v gozdno pobočje in se v ključih dvigne do stika s prečno pot-

jo od Sivnika. Po njej nadaljujemo desno v rahlem vzponu čez več robov in grap vse do zadnje grape in Gamsovih strež, kjer je sedlo, 1276 m (drug odcep s prečne poti levo vodi do izvira, imenovanega Curla na robu planote). Smo nad planino Kisovec, do vrha pridemo brez težav po markirani poti. Pot je mestoma zahtevna in tudi orientacijsko težka, hoje 3-4 ure.

Tako, prispeli smo do lažjih, južnih pobočij, kjer prevladujejo markirane poti. Ena najbolj hojenih vodi iz Stahovice mimo sv. Primoža in sv. Petra in skoraj ne potrebuje opisa. Izhodišče je v bližini križišča v Stahovici. Široka pot nas mimo vasice Prapretno prečno v rahlem vzponu pripelje do sv. Primoža (tu je lepa povezava s planino Kisovec, iz vasice Potok v Črni pa vodi do sem tudi neoznačena stezica). Od tu se vzpnemo v severni smeri do grebena Ravnega hriba in pod Pasjimi pečmi od sedelca, kamor pripelje tudi pot skozi Konjsko dolino. Pot je nezahtevna in označena, hoje je 3-4 ure. Pa vseeno omenimo tudi eno neoznačeno južno pot: ta vodi iz doline Črne na planino Kisovec iz vasice Žaga. Od domačije št. 4a krenemo levo v breg, višje se v ključih vzpnemo do prečne poti sv. Primož-Kisovec, kjer je Železničarski dom, pot je nezahtevna, hoje 3-4 ure. Cela vrsta markiranih poti vodi na planoto z vzhodnega dela doline Črne. Gostišče Jurček v Krivčevem je izhodišče za dve poti. Na pašnikih stopimo na pot, ki nas skozi gozd v ključih pripelje do uravnave (cesta) in mimo lovske kočice in kmetije Podkrajnik (razgled) do križpotja. Če zavijemo levo, dosežemo čez strmo gozdno pobočje uravnavo planine Kisovec, kjer pot naprej že poznamo. Pot je nezahtevna, hoje je 3 ure. Če

pa v križpotju zavijemo desno, nadaljujemo po cesti do odcepa na levi, kjer skozi gozd dosežemo cesto Kranjski Rak-Kisovec. Nadaljujemo ponovno skozi gozd (desno je globel Rakove ravni) in čez strmo pobočje pridemo pod Gojško planino. Od tu po prijetni travnati razgledni poti dosežemo Malo planino. Pot je nezahtevna, hoje je 3 ure. Do Gojške planine lahko pridemo po markirani poti tudi s Kranjskega Raka. Pot nas vodi skozi gozd čez pobočja Velike griče do ceste in stika s potjo s planine Marjanine njive. Višje stopimo na pot od Jurčka. Pot je nezahtevna, hoje je 3 ure. Edina markirana pot iz doline Podvolovljek vodi z domačije Selišnik v dolini Brložnice. V spodnjem delu nas vodi po razriti gozdni cesti, višje po lepi stezici do ceste (tam splezamo po leseni lestvi) in planine Marjanine njive, nad njo pa se priključimo poti s Kranjskega Raka. Pot je nezahtevna, hoje je 3 ure. V starih časih je bilo še več poti, ki so vodile na planoto, vse pa so danes zaraščene in za hojo neprimerne. Ena je vodila iz Podvolovljeka čez planino Bukovec, druga pa iz Lučke Bele čez sedlo Prag (to v sestopu še najdemo). Naj na koncu opozorim še na zanimivo prečno lovsko stezico, ki vodi pod vzhodnim delom planote. Poti z zahodne strani so primerne le za kopni čas, v snegu pa so boljši južni in jugovzhodni pristopi (prečenje pod Pasjimi pečmi je vseeno zahtevno!). Brez zemljevidov nam opisi ne bodo veliko povedali, torej: Grintovci (1:25.000), Kamniško-Savinjske Alpe (1:50.000). Največ opisov pristopov na Veliko planino bomo našli v planinskem vodniku Grintovci, Južni pristopi (Sidarta, 1995). Srečno pot!

VLADIMIR HABJAN

